

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Štev. 34., leto XVII.
SOBOTA, 29. AVG. 1959

LIST IZDAJA REPUBLIKI SVET
ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE
GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK
IVO TAVČAR

LIST IZHAJA V UREDNIŠKI POVE-
ZAVI Z »RADOM« — NASLOV URED-
NIŠTVA IN UPRAVE: LJUBLJANA
KOPITARJEVA 2, POST. PRED. 284 —
TELEFON UREDNIŠTVA 39-181 do 185,
31-555 in 31-453 — RACUN PRI KOMU-
NALNI BANKI V LJUBLJANI STEV
600-705/1-63 — POSAMEZNA ŠTEVILKA
STANE 20 DIN — NAROCNINA JE:
CETRTLETNA 250, POLETNA 500 IN
LETNA 1000 DIN — LIST TISKA CZP
»LJUDSKA PRAVICA« — POSTNINA
PLAČANA V GOTOVINI

List ustanovljen
20. novembra 1942

V TARIFNI POLITIKI NOBENIH ŠABLON

ampak je treba ustvarjalno razvijati zasnovane sisteme
stimulativnega nagrajevanja

Ze nekoliko bolj celovita po-
doba o tem, kako gospodarjo v
podjetjih s sredstvi za osebne
dohodke, povsem jasno kaže, da
so se v pretežni večini delovnih
kolektivov zelo resno usmerili na
nagrajevanje po učinku. Lahko bi
skoraj rekli, da so zelo redki tisti
delovni kolektivi, ki v tem pogledu
letos niso prav nič napredovali,
ki so kratkoma ostali pri
tarifnih postavkah in pri nagraje-
vanju po učinku. In še v takih
kolektivih so dobesedno iz dneva
v dan manj zadovoljni s svo-
jim načinom nagrajevanja ter se
vse bolj resno ukvarjajo z misli-
jo, da bi sledili ostalim kolekti-
vom in pričeli uvajati nagrajeva-
nje po učinku.

Iz tega jasno izhaja, da so se
delovni kolektivi odločno, front-
alno usmerili proč od mezno-
administrativnih oblik nagrajeva-
nja k sodobnemu socialističnemu
nagrajevanju po delu. Posledica
take načelne odločitve, ki ji slede
v večini podjetij pa je, da so za-
čeli delovni kolektivi že tedaj, ko
so sestavljali tarifne pravilnike,
izdelovati svoje sisteme nagraje-
vanja, potrebna merila in instru-
mente. S tem delom seveda v
mnogih podjetjih nadaljujejo. To
je povsem naravno, saj niso mogli
biti kos vsemu delu, ki ga je tre-
ba pri praktični izdelavi sistema
nagrajevanja po učinku opraviti,
v sorazmerno kratkem času, ki je
bil predviden za izdelavo tarifnih
pravilnikov. V mnogih podjetjih
povrh vsega niso razpolagali s
potrebnimi podatki, ki bi jim
omogočili, da bi do dobrega
ekonomskega in tehnično preizkusili
vsa predvidena merila in instru-
mente. V posameznih primerih pa
so ob izdelavi določenih meril na-
leteli na številne probleme, ki jih
je bilo treba najprej urediti, kot
je, na primer, organizacija dela
in, končno, vse to delo, uva-
janje stimulativnih sistemov na-
grajevanja, je po svoji ekonomski
in politični naravi trajno, ker se
mora vendar sistem nagrajevanja
razvijati in izpopolnjevati, kakor
pač to dopušča in terjata družbeni
in ekonomski razvoj podjetij, nje-
gove tehnične in subjektivne
možnosti.

Zaradi vseh teh vzrokov so tu-
di rezultati, ki so jih doslej do-
segli v posameznih podjetjih pri
praktičnem uvajanju kompleks-
nega stimulativnega sistema na-
grajevanja, zelo različni, saj so
odvisni tako od objektivnih pri-
lik, to je zlasti od stopnje orga-
niziranosti procesa dela in pro-
cesa proizvodnje, od tega, koliko
pozornosti je podjetje že v prejš-
njih letih posvetilo skrbi za orga-
nizirano zasledovanje produktiv-
nosti itd. in od subjektivnih sil,
to je od razpoložnosti, ki vlada
v kolektivu, od tega, koliko se
delavci zavzemajo za stimulativ-
no nagrajevanje in od strokovne
razgledanosti kadrov, ki jim je
bilo naloženo strokovno operativ-
no delo.

Tako so v nekaterih podjetjih
uspeli zelo občutno razširiti od-
stotek del, poslov in opravil, ki
so normirana, razen tega pa so
uvabili nove oblike ekonomske
vzbudbe. Kratkoma v osnovi
so si izdelali dokaj kompleksen
način stimulativnega nagrajeva-
nja, tako da so posamezniki —
tako proizvodni kot režijski de-
lavci — zainteresirani ne samo
da veliko proizvajajo, ampak da
tudi delajo solidno, kvalitetno in
poceni ter da skrbijo za proizvod-
no, poslovno in finančno ugodno
poslovanje posameznih gospodar-
stvenih enot in celotnih podjetij. V
nekaterih podjetjih so prišli v
tem pogledu mnogo manj naprej,
toda v primerjavi z razmerami v
preteklih letih, pa je tudi njihov
napredek najčisteje zelo velik in
pomemben, predvsem pa odloči-
len.

Bistveno pa je, da periodični
obsejni gospodarskih organizacij

kar po vrsti govore tole: dohodek
gospodarskih organizacij raste,
novi zaposlovanje se je skoraj
ustavilo, zaslužki delavcev so se
občutno povečali. In prav s tem
je napravljen trenutno najvaž-
nejši korak naprej: delavci so
praktično spoznali, da si lahko z
boljšo proizvodnostjo pomagajo
do večjih zaslužkov, v njih se je
okrepilo zaupanje v progresivno
nagrajevanje. Verjetno je to za-
upanje v nagrajevanje po učinku
v tem razdobju celo pomembnej-
še od že doseženih gospodarskih
uspehov, ki jih prinaša nagraje-
vanje po učinku s seboj. Zaradi
takih ugodnih in ekonomskih in
političnih sadov, ki jih je dalo
nagrajevanje po učinku že doslej,
ko smo ga komaj pričeli resneje
uvajati, nam obeta, da bo prišlo
v bodočem poslovnem obdobju do
bistvenih premikov v produktiv-
nosti dela.

Težko bi bilo reči, v katerem
podjetju imajo trenutno najbolj-
ši sistem stimulativnega nagraje-
vanja. To bi bilo težko reči pred-
vsem zato, ker so vsi obstoječi
sistemi še zelo mladi in še niso
preživeli niti svojega ekonomskega
»ognjenega krsta«. Poleg tega
pa so posamezni sistemi predvsem
izdelani na osnovi trenutnih pri-
lik, v katerih so posamezna pod-
jetja. V nekaterih podjetjih so se
recimo odločili, da v prvi fazi
uvajanja novega sistema uvedejo
instrumente, s katerimi bodo sti-
mulirali predvsem delo, ki je kri-
tičnega pomena za podjetje. Ti
problemi pa so zelo različni v
posameznih podjetjih: nekje je
problem izdelavni čas, drugje
kvaliteta izdelkov, spet drugje
proizvodni stroški in podobno. In
končno, v podjetjih so se najčiste-
je odločili za take instrumente in
za tak sistem, ki ga lahko uvelja-
vijo, ker jim sicer še tako lep in
idealni sistem, ki ga ne morejo
izpeljati, prav nič ne koristi, vse-
kakor pa manj kot manj popoln
sistem, ki ga uveljavljajo.

Zaradi tega pa se zdi, da je v
tem začetnem obdobju za vsako
podjetje najboljši njihov lastni
sistem, seveda pod pogojem, da
je ekonomsko in družbeno izved-
ljiv in da z njim dosegajo osnov-
ni smoter: višjo produktivnost in

z njo vred višje zaslužke za de-
lavce. Ob tem pa se moramo za-
vedati, da so vsi sistemi, od pr-
vega do zadnjega, še v embrio-
nalni obliki, se pravi, da se bodo
mujno še morali razvijati, izpo-
polnjevati, dozorevati. S tega vi-
dika se zdi, da bi bilo kvarno, če
bi sedaj skušali izdelovati recep-
te »sistemov« in da bi posamezne
uspele sisteme smatrali za uni-
verzalne uporabne. Brž ko bi šli v
tej smeri, bi zadušili določen pro-
ces, v katerem stimulativni siste-
mi nagrajevanja rastejo iz dejan-
skih potreb posameznih kolekti-
vov in se potem organsko razvi-
jajo z možnostmi podjetij.

Vse to pa seveda niti zdaleč
ne pomeni, da nimajo obstoječi
sistemi nekaterih skupnih značil-
nosti ali pa da ne bi kazalo pro-
simeznih sistemov skrbno pro-
učevati in koristno uporabiti do-
bre rešitve v tistih podjetjih, kjer
so seveda uporabni. Taka izme-
njava izkušenj bo vsekakor pri-
spevala k hitrejšemu izpopolnje-
vanju posameznih sistemov na-
grajevanja.

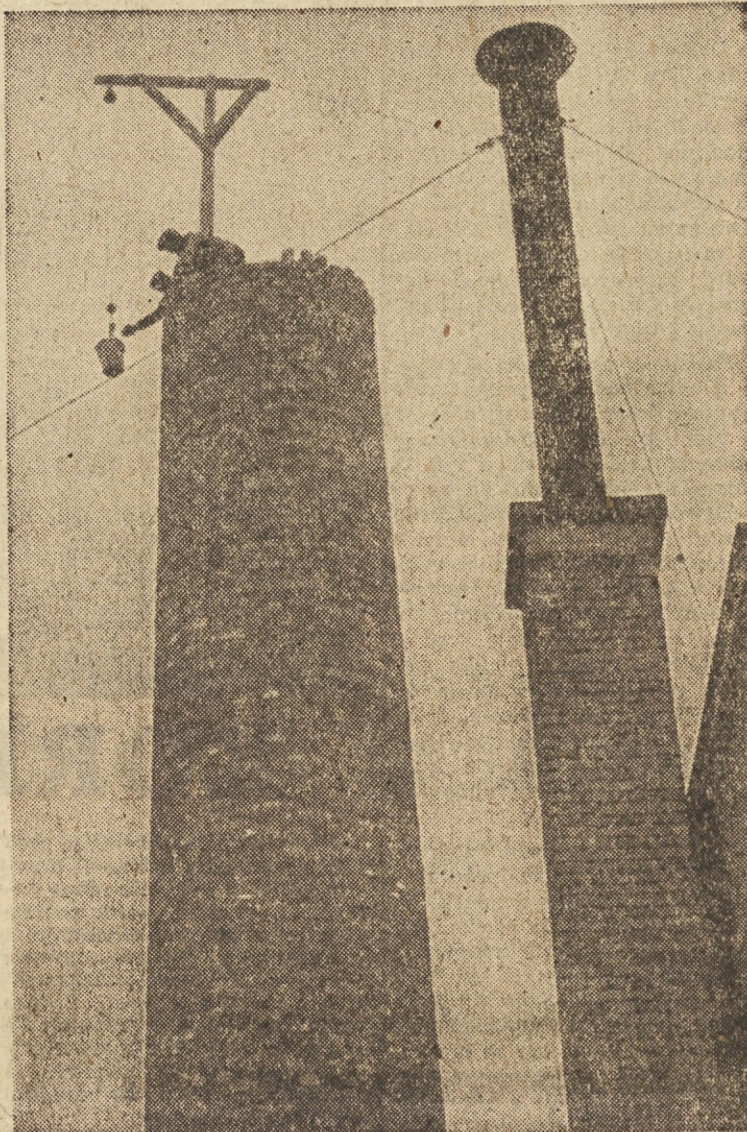
Razen tega pa se že sedaj ka-
žejo tudi posamezne hibe v ne-
katerih sistemih nagrajevanja, ki
so bodisi ekonomsko bodisi druž-
beno tako občutljive, da jih bo
treba hitro in korenito odpraviti.

V nekaterih podjetjih so uved-
li nagrajevanje po enoti proizvo-
da kot obračunsko osnovo za raz-
deljevanje osebnih dohodkov, iz
gospodarskega uspeha podjetja pa
so vzeli tarifno postavko. Povsem
naravno je, da delavci, ki delajo
v akordu, niso zadovoljni. Njihovi
zaslužki so v primerjavi s tar-
ifnimi postavkami dosti višji. Te
razlike so tem občutnejše v pri-
merih, ko delavci dobivajo še te-
renski dodatek in progresivni do-
datek za delo po učinku, ki sta
oba osnova za izračun akorda.
Zaradi vsega tega se zdi povsem
nesprejemljivo, da bi uporabljali
pri delitvi sredstev iz enote pro-
izvoda tarifno postavko in ne de-
janske zaslužke. Saj vendar prav
zaslužki najbolj natančno poka-
žejo, kako je posameznik sodelo-
val pri splošnem poslovnem uspe-
hu podjetja. To, da je tarifna po-
stavka osnova za delitev sredstev
iz enote proizvoda, je v bistvu

degradiranje progresivnih oblik
stimulacije na mezno admini-
strativno uravnavanje deležev.

Takih in podobnih slabosti je
še precej, nekatere se bodo pa
pokazale šele čez čas. Ponekod
so ceniki norm izpeljani iz tarif-
nih postavk, ki so za delavce, ki
delajo pri enakih delih, zaradi
osebne ocene različne in so potem
različni tudi ceniki. To je seve-
da ekonomsko nevzdržno. V ne-
katerih podjetjih, kjer so uvedli
številna nova merila za nagraje-
vanje, se je pokazalo, da posa-
mezna merila niso vsklajena med
seboj in da zaradi tega nastajajo
pri zasluških nesmiselne razlike.

Takih slabosti je opaziti že se-
daj, nekatere pa se bodo poka-
zale šele čez čas. Važno je, da
spremljamo družbene in ekonom-
ske učinke, ki jih povzročajo do-
ločeni instrumenti in merila ter
da sproti odpravljamo slabosti.
Ob tem se je kajpak treba osvo-
boditi mišljenja, da so tarifni
pravilniki za letos sprejeti in da
je treba čakati drugega leta, da
takrat popravimo vse, kar ne bo
dobrega. Pomembnejše slabosti je
treba sproti odpravljati.

STARO IN NOVO (Foto Milan Šparevec)

Usodno popotovanje sadja in zelenjave

Podjetje »Sadje-Kranj« je dne
12. julija kupilo v Beogradu 5770
kilogramov marelic. Čez dobra
dva dni je vlak pripeljal marelice
v Kranj. Bilo je gnilih 1693 kg.

Nekaj dni poprej je Kmetijska
zadruga iz Strumice poslala v
Kranj 2006 kg stročjega fižola.
Ko je fižol po treh dneh prispel
v Kranj, je bilo gnilega 996 kg.

Mariborsko preskrbovalno pod-
jetje kupuje marelice v Subotici.
Plačuje jih po 20 do 25 dinarjev.
Med potjo zgine v vagonih do
50 odstotkov marelic. Potlej jih
zgine še nekaj v skladišču. Na
mariborskem trgu pa prodajajo
marelice po 80 dinarjev.

In tako je z breskvami, pa s
paradižniki, ki jih naša preskr-
bovalna podjetja kupujejo zadnje
tedne v Srbiji (povprečno zgine
paradižnika med potjo od proiz-
valca do preskrbovalnega pod-
jetja v Mariboru 40 do 50 od-
stotkov, od preskrbovalnega pod-
jetja do potrošnika pa še kakih
10 odstotkov), in s številnimi
pridelki. Primeri, ki smo jih na-
vedli, niso izjemni. Lahko bi jih
našteli še veliko.

Tako nam propadajo plodovi
letošnje dobre letine, ki naj bi
razveseljevali potrošnika, pa ga
včasih prav pošteno jezijo.

Povprašali smo nekaj tovari-
šev, ki skrbijo za preskrbo trga s
sadjem in zelenjavo, kdo je kriv
za to ogromno škodo, in povedali
so nam:

1. Kmetijske zadruge bi mora-
le odkupovati le dobre pridel-
ke in samo toliko zrele, da bi na
poti dozoreli, ne pa zginiti. Doslej
pa so v večini primerov odkupo-
vali vse, kar jim kmetije ponujajo.

2. Transportna sredstva so sla-
ba. Hladilnih vagonov ni. Vlak
je prepočasen, prevoz je preslabo
organiziran. Primanjkuje tovor-
nih avtomobilov.

3. Tudi skladišča ne ustreza-
jo. Malo jih je, tesna so, ni-
majo hladilnih naprav. (Skladi-
šče »Povrtine« v Mariboru je
prevzelo letos dvainpolkrat več
pridelkov kot lani, pa že za lan-
skoletno količino pridelkov ni
bilo dovolj prostora).

4. Trgovine s sadjem in zele-
njavo v majših industrijskih sre-
diščih jemljejo od preskrboval-
nih podjetij minimalne količine
blaga, ker se boje slehernega ri-
zika. Preveč mislijo nase, na svo-
je zaslužke, premalo na potroš-
nika. In tako se dogaja, da je v
skladišču »Povrtine« v Mari-
boru dovolj pridelkov, v Ravnah
na Koroškem, v Dravogradu itd.
pa jih ni, ali jih je zelo malo in
so dragi. V skladišču pa gnijejo.

Strinjamo se, da omenjene sla-
bosti in težave ovirajo preskrbo-
vanje mest in industrijskih sre-
dišč s sadjem in zelenjavo, raz-
zen tega pa povzročajo ogromno
škodo. Res je, že pri odkupu bi
moral bolj paziti na kakovost;
že takrat, ko zadruge odpošljejo

pridelke preskrbovalnim pod-
jetjem, bi morali poskrbeti, da
bo blago le toliko zrelo in takšne
kakovosti, da se med potjo ne bo
pokvarilo. In res je tudi, da
transport še zdaleč ne ustreza
potrebam, da so skladišča slaba
in jih je premalo, da nekatere
trgovine s sadjem in zelenjavo,
ki plačujejo pavšal, premalo skrbijo
za interese potrošnika in s svo-
jimi neodgovornimi stališči zavi-
rajo hitro in redno preskrbo. To
so resni problemi, ki jih bo treba
rešiti hitro in odločno.

Vendar ne smemo zatistiti oči
pred glavno slabostjo naše pre-
skrbe s sadjem in zelenjavo. Kaj
nam je treba hoditi tako daleč po
pridelke, ko bi lahko pridelali v
okolici mest in industrijskih sre-
dišč skoraj vse, kar ljudje v dolo-
čenem kraju potrebujejo. Morali
bi pridelati, saj ni vzroka, da ne
bi mogli. Kmetijsko proizvodnjo
v okolici mest bi morali hitreje
kot doslej preusmerjati v inten-
zivno vrtnarstvo, urediti bi morali
sajavnike itd. Sicer ponekod to
že delajo, toda vse prepočasi. Da-
nes na primer vsa Gorenjska ni-
ma lastne povrtnine. Niti ena
kmetijska zadruga ne odkupuje
solate, petršilja, zelene, korenja
in drugih vrtnin. Odkupujejo le les,
pa morebiti še krompir in jabolka.
Na Stajersko vozijo sadje, ki bi
ga lahko tamkaj pridelali dovolj.
V Koper pa solato iz Splita, na
Gorenjsko zelje iz Pulja. Z vlaki,
ki vozijo vrtnine in sadje, pre-
križajo vso Jugoslavijo po dolgem
in počez, potlej pa odbirajo gnile
pridelke od napol gnilih in le-te
od zdravih, in čez dan ali dva
spet odbirajo...

Kmetijske zadruge in posestva,
preskrbovalna podjetja in občin-
ski ter okrajni organi, ki se
ukvarjajo s kmetijstvom in pre-
skrbjo, bi morali tesneje sodelovati
in si skupno prizadevati, da bi
pridelovali sadje in zelenjavo bli-
zu potrošnih središč in da bi ku-
povali v oddaljenih krajih le ti-
sto, kar doma nikakor ne morejo
pridelati.

In za takšno preskrbovalno po-
litiko bi se morale zavzemati tudi
vse sindikalne organizacije z vso
svojo družbeno močjo in veljavo.

J. Voljč

Deset tisoč mladincev in mladink je zainjo soboto pohitelo na Podstenice v Kočevskem Rogu, kjer
so leta 1943 ustanovili Glavni iniciativni odbor Zveze slovenske mladine. Prišli so mladi in naj-
mlajši; prišli so tudi stari skojcevi, mnogi politični in družbeni delavci. Pod hladno senco kočev-
skega gozda, v soju tabornih ognjev, ki so jih zanečili taborniki, so spet tako živo, kot bi se zgo-
dilo včeraj, zaživeli spomini na dogodke iz velikega boja. V nedeljo se je mladinsko slavlje v Pod-
stenicah nadaljevalo. Po zborovanju in kulturnem sporedu so odkrili spominski steber in poslali
pozdravno pismo tovarišu Titu.

Sindikati in ozimnica

Pred dobrim mesecem dni je Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije pozval vsa občinska in okrajna sindikalna vodstva, naj se z vso svojo družbeno-politično veljavo zavamejo za zboljšanje preskrbe delovnih ljudi v mestih in industrijskih središčih s sadjem in zelenjavo, naj skrbno spremljajo razmere na tržišču, opozarjajo na napake in pomanjkljivosti ter pomagajo odstranjevati nevarnosti in slabosti.

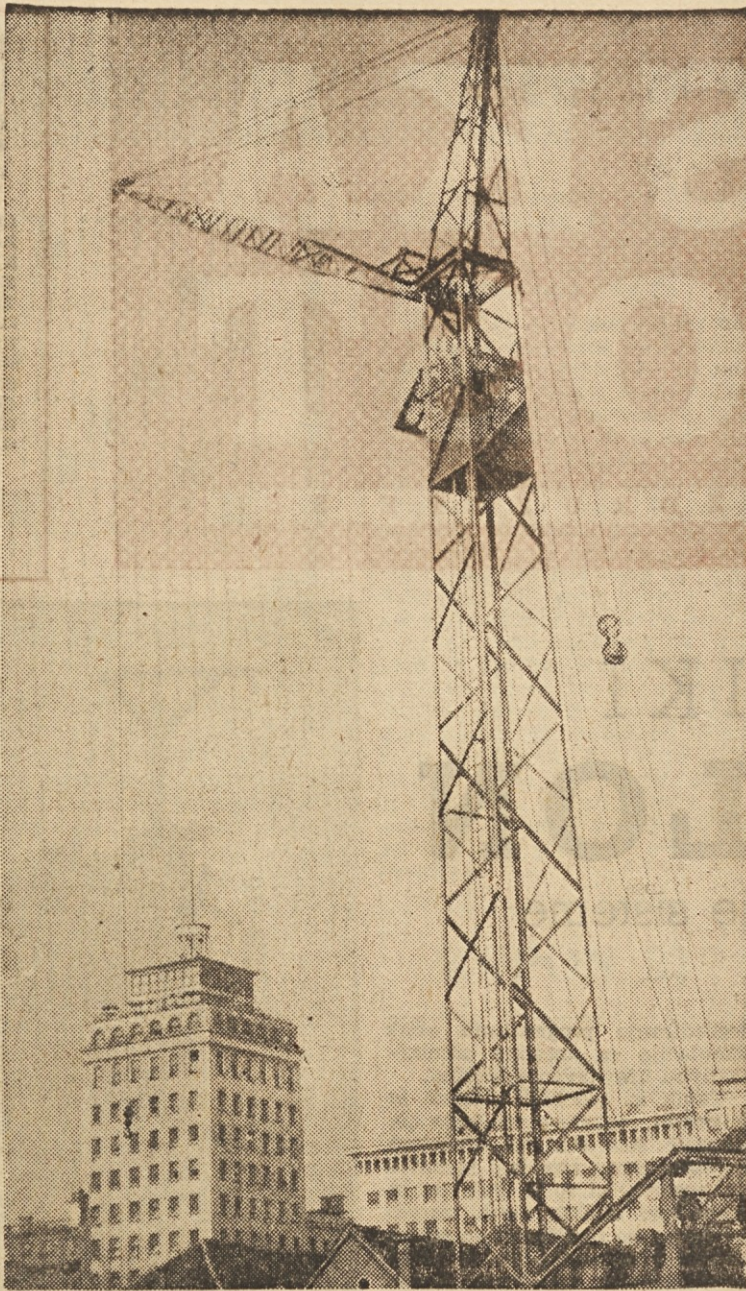
Dejstvo je namreč, da dobra letina, kot je na primer letošnja, še ni porok za dobro preskrbo. Potrebno je storiti vse, da bodo pridelki pravočasno prišli s kmetijskih posestev in skladišč do potrošnika in da bo preskrba hitra in zadostna. To velja še zlasti za letošnje leto, ko res ni nobenega stvarnega razloga, da delovni ljudje ne bi mogli uživati plodov bogate letine.

Pa vendar se na trgu pojavlja še številne slabosti: primanjkuje tega ali onega pridelka, cene so še vedno previsoke, velikokrat je kakovost pridelkov slaba itd. Ti pojavi nas opozarjajo, da se je treba resno zavzeti za zboljšanje preskrbe. Tudi sindikati lahko s svojim družbeno-političnim vplivom v komuni, s svojim sodelovanjem v organih komune, ki skrbijo za preskrbovanje trga s kmetijskimi pridelki, veliko storijo, da preskrba ne bo šepala. So pa sindikati tudi poklicani, da to store, saj je skrb za zboljšanje življenjske ravni delovnih ljudi eno glavnih področij njihovega delovanja.

V nekaterih sindikalnih podružnicah pa pisma Centralnega sveta ZSJ niso pravilno razumeli. Ne gre namreč za to, da bi sindikati skušali prevzeti posle trgovine — takšni primeri prejšnja leta niso bili redki, pa tudi letos jih je že nekaj. Sindikalne organizacije naj zainteresirajo trgovino za preskrbo proizvajalcev z ozimnico, pravočasno naj sklenejo s preskrbovalnimi podjetji pogodbe o nakupu zadostnih količin sadja in zelenjave, s svojo dejavnostjo naj omogočijo trgovski mreži, da bo sposobna dati potrošniku vse tisto, kar letos od nje pričakuje. To pa bo moč doseči le, če bodo sindikati stalno skrbeli za preskrbo, temeljito poznali razmere na tržišču, budno spremljali gibanje cen in založenost trga, opozarjali na negativne pojave in jih z aktivno udeležbo v organih družbenega upravljanja tudi pomagali odstranjevati.

Tisti sindikalni, odborniki, ki bodo v prihodnjih tednih spreminili sindikalne pisarne v skladišča, sebe pa v nakupovalce in prodajalce kmetijskih pridelkov, bodo storili sebi in potrošnikom medvedbo uslugo. Pa ne samo zato, ker takšne enkratne akcije odvrčajo njihovo pozornost od celotne problematike preskrbe, od skupne skrbi v komuni, da bi vprašanje preskrbe rešili v celoti in da več ne bi bilo treba delati tako kot doslej. Zgolj tehnična skrb za ozimnico bo sindikalna vodstva v podružnicah tako zaposlila, da ne bodo mogli posvetiti vseh svojih sil tistim družbenim in gospodarskim problemom v kolektivih, ki so prav te dni, ko uvažamo sistem nagrajevanja po učinku in ko se bje boj med starim in novim sistemom nagrajevanja, najbolj pereči.

Sindikalna vodstva ne zahtevajo, naj se podružnice takoj in povsem odrečejo neposredni skrbi za ozimnico, kajti ponekod je trgovska mreža še tako slaba, da ni sposobna zagotoviti zimskih zalog v zadostnih količinah. Vendar to ne spremeni dejstva, da so takšni posegi v zadeve trgovine le izhod v sili, da nalagajo sindikatam precejšnje tehnične dolžnosti in jih odražajo od pomembnih družbenih nalog. Preskrbe ne bomo zboljšali, če bodo sindikalni odborniki vsako leto nekaj dni nakupovali in prodajali kmetijske pridelke; zboljšati jo bo moč le s stalno skrbjo vseh družbeno-ekonomskih činiteljev v komuni za vso široko problematiko preskrbovanja s kmetijskimi pridelki, ki se začne v kmetijstvu in konča pri gospodinjstvu.

Boljše nagrajevanje — večja produktivnost

Po predvidenem načrtu bo kolektiv Železarn iz Raven na Koroškem v letošnjem letu proizvedel 106.295 ton izdelkov v vrednosti 9350 milijonov dinarjev, t. j. za 12 % več kot v preteklem letu. Ta proizvodni načrt je marsikdo smatral vse do meseca maja za nerealnega, saj je bilo podjetje kljub povečanim naporom kolektiva v tem mesecu pod planom za 3 %. V juniju pa se je položaj izdatno popravil. Delavci so tako dvignili proizvodnjo, da niso le zamujenega nadoknadili temveč proizvodni načrt za prvo polletje dosegli in celo presegli. V 6 mesecih so izdelali 52.790 ton izdelkov, kar je za 4 % več kot je bilo predvideno. Vrednost te proizvodnje znaša 4744 milijonov dinarjev ali za 12 % več kot v prvem polletju preteklega leta. Da

je bil uspeh dosežen izključno po zaslugi kolektiva, nam dokazuje to, da ni prišlo do bistvenih sprememb v njihovih osnovnih in obratnih sredstvih. Na izredno hiter dvig produktivnosti je vplival nov tarifni pravilnik s stimulativnejšim načinom nagrajevanja.

Proizvodnja je narasla v letošnjem letu na zaposlenega za 3,2 %. Lani je povprečni delavec izdelal mesečno 3,72 tone izdelkov, letos pa 3,84 tone. Vrednost za izdelavo te količine je bila lani 321.000 dinarjev, letos pa 341.000 dinarjev ali za 6 % več. Če upoštevamo, da je bil procent stalne zaposlenosti 88,2 % (zmanjšal se je nasproti prejšnjemu letu zaradi povečanega števila bolezenskih dopustov za 1,6 %), je bila dejanska produktivnost celotnega kolektiva še večja.

Doseženi proizvodni uspeh železarn pa je še pomembnejši, če upoštevamo, da se je izboljšala tudi kvaliteta izdelkov. Zaradi vedno zahtevnejših kupcev je podjetje zelo zaostrolo kontrolo izdelkov. Toda, ker se je pri tem precej dvignil procent neuporabnih proizvodov, bo moral kolektiv posvetiti temu pojavu več pozornosti. Glede tega je najslabše v topilnici, kjer se je izmeček povečal kar za 53 %, v celotnem podjetju pa za 27 %. Čeprav se nekvadratno blago izloča že med proizvodnim procesom, ima podjetje kljub temu precejšnjo škodo.

Dohodek podjetja se je kljub podražitvi nekaterih surovin, po-

možnega materiala in električne energije povečal nasproti prvemu polletju lanskega leta za 9,2 % in dosegel skoraj 2 milijardi dinarjev. Tudi čisti dohodek je zaradi ugodnejše delitve znatno narasel, tako da podjetje razpolaga z 870 milijoni, kar je povečanje za 24 %.

Skupni dohodek je znašal v preteklem polletju 4767 milijonov dinarjev. V primerjavi s istim obdobjem lani je narasel za skoraj pol milijarde ali za 11,5 %. Poslovni stroški za navedeno realizacijo so znašali 2795 milijonov dinarjev, kar je za 13,2 % več kot lani. Relativno manjši porast dohodka v letošnjem letu z ozirom na porast skupnega dohodka gre na račun povečanja cen materiala in surovin, električne energije in uvedbi popusta za kupce, ki sprejeto blago takoj plačajo, kar pomeni zmanjšanje dohodka za 94 milijonov. Tudi to dokazuje, da je finančni uspeh podjetja v prvem polletju letošnjega leta rezultat večje prizadevnosti celotnega kolektiva, ne pa morebitnih ugodnih pogojev na tržišču.

Železarna je imela še lani neurejena obratna sredstva, kar je povzročalo motnje pri celotnem finančnem poslovanju. Letos so jih predvsem z ureditvijo zaloga stabilizirali, tako da niso imeli večjih težav pri izplačevanju mesečnih zaslužkov delavcev in uslužbencev. Nekoliko težav imajo z zalogi nam dokončane proizvodnje, polizdelkov in pokvarjenih izdelkov. Njihova vrednost se je povečala skoraj za 55 milijonov dinarjev, medtem ko se zaloge surovin in ostalega materiala za proizvodnjo znižale.

Njihova obratna sredstva večje tudi dolžniki, ki so že dolžni podjetju milijardo in pol dinarjev. Ti dolгови niso v tem polletju bistveno narasli, čeprav se podjetje vedno manj poslužuje terjatev preko gospodarskega sodišča, vedno bolj pa pismenih, telefonskih in drugih opozoril. Razumevanje podjetja do trenutnih finančnih težav drugih gospodarskih organizacij lahko samo pozdravimo. Takšnih primerov urejevanja problemov bi moralo biti več v vsakdanji praksi naših podjetij.

Ker je podjetje zadovoljivo izpolnjevalo svoje proizvodne naloge, je dosegalo v letošnjem letu glede pravočasnih dobav svojih izdelkov naročnikom določen napredek, vendar je njihova pomanjkljivost še vedno v neizpolnjevanju pogodbenih obveznosti. K temu je največ pripomoglo neizpolnjevanje mesečnih planov in pa sklepanje pogodb preko svojih zmogljivosti.

E. R.

Nova televizijska antena — ne: to je žerjav, ki gradi nov Dom sindikatov v Ljubljani. Ko bo ta petnadstropna zgradba prihodnje leto dograjena in opremljena, bodo v njej imeli svoje prostore Republiški svet sindikatov z vsemi strokovni odbori. Zveza Svoboda in prosvetnih društev, Okrajni sindikalni svet Ljubljana in Občinski sindikalni svet Center. V pritličju bosta tudi dva lokala. Verjetno bodo v enem pridelali konfekcijo, v drugem pa tkanine.

KORISTNA PRIDOBITEV

Pri OSS Ljubljana je ustanovljena pravna pisarna

Okrajni sindikalni svet je pred dvema mesecema ustanovil pravno pisarno, ki je začela redno poslovati 1. avgusta. Le-ta posluje po principu zavoda s samostojnim financiranjem. Prostore, osnovna in obratna sredstva ji je zagotovil okrajni sindikalni svet. Pravno pisarno vodijo trije pravniki. Če bo potrebno, se bo njihovo število še povečalo in dopolnilo s pravnimi referenti ter drugimi strokovnjaki.

Ker se naša zakonodaja tako hitro dopolnjuje in spreminja, kot se razvija naše gospodarstvo in družba, čuti sindikalna organizacija, da so potrebni organi, v katerih bi člani sindikata dobili pravilno tolmačenje pravnih predpisov in nasvete, ko zaidejo zaradi nepoznanja la-teh v težave. Okrajni sindikalni svet se je najprej odločil za pravne posvetovalnice, ki naj bi bile v vseh večjih industrijskih središčih. Da je bila ta zamisel koristna, nam dokazuje dejstvo, da so delovni ljudje radi prihajali v pravne posvetovalnice po nasvete, pa tudi marsikatera gospodarska organizacija je v njih iskala pravne pomoči. Ker pa je bilo njihovo delovanje omejeno samo na dajanje nasvetov, se niso najbolj obnesle. Marsikateri dober pravni nasvet je namreč ostal neizkoriščen, ker je marsikdo raje potrpel, kot pa da bi brez večje roke, ki bi ga spodbujala in se borila za njegove interese, tvegala svoj dragoceni čas in denar.

Te pomanjkljivosti pravnih posvetovalnic je opazil tudi okrajni sindikalni svet Ljubljana in se odločil za ustanovitev prve pravne pisarne v Ljubljani. To možnost dopušča zakon o advokaturi, ki v svojem 4. členu določa, da politične organizacije lahko organizirajo za pravno pomoč svojim članom ustrezno pravno službo, ki obsega dajanje pravnih nasvetov, sestavljanje listin in vlog ter zastopanje državljanov pred sodišči in drugimi državnimi organi.

Čeprav je ustanovitelj pravne pisarne okrajni sindikalni svet, bo delovala povsem samostojno. Vendar se bo ukvarjala, za kar je sindikalna organizacija posebno zainteresirana, predvsem s problemi, ki so za delovne ljudi posebno aktualni, t. j. s problemi na področju delovnih odnosov (delovna in socialna zakonodaja itd.), katerih se privatni odvetniki zaradi nepoznanja predpisov in nestimulativnosti izogibajo. Pri tem pa seveda ne bo odklanjala pravnih nasvetov in zastopstev za ostala področja prava.

Pravna pisarna oziroma odvetniki, ki so v njej zaposleni, bodo nudili pravno pomoč posameznikom, gospodarskim in političnim organizacijam. Ker le-ta posluje po principu zavoda s samostojnim financiranjem, bo nudila brezplačno pravne nasvete in pomoč samo tistim članom sindikata, katerih gospodarska organizacija nekaj prispeva za plače njihovih uslužbencev in druge stroške. Ta prispevek, oziroma članarina

bo seveda odvisna od števila gospodarskih organizacij, ki so vključene v to pisarno, pa tudi od velikosti kolektiva.

S pravno pisarno lahko sklepajo podjetja in ostale gospodarske organizacije pogodbe o stalni pravni pomoči. Ta pomoč obsega pravne nasvete, sestavljanje listin, pogodb in vlog v zvezi s poslovanjem podjetja, da se zavaruje njegove zakonite pravice in koristi, njihovo zastopstvo pred rednimi gospodarskimi sodišči in pred drugimi državnimi organi, zavodi in organizacijami. To je za gospodarske organizacije pomembna pridobitev, saj jih velika večina nima urejene lastne pravne službe, ali pa imajo pravne referente brez sodnih in advo-

katskih izpitov, zaradi česar jih ne morejo zastopati pred sodišči. Zelo važno za gospodarsko organizacijo bo sodelovanje pravnika pri sklepanju pogodb z drugimi gospodarskimi organizacijami. Sedaj sklepajo razne pogodbe komercialisti, ki ne poznajo pravnih predpisov, zaradi česar pride pogosto do raznih napak, ki jim prinašajo veliko škodo. Tako se na primer zgodi, da v pogodbah pozabijo določiti dobavne roke za surovine, ki so važne za celotno produkcijo ali pa zavarovati gospodarsko organizacijo pred škodo, če se nasprotna stran ne bi držala pogodbenih rokov ali celo odpovedala pogodbo.

Da bi ti pravniki čim uspešneje zastopali in čuvali interese

gospodarskih organizacij, ki so z njimi sklenile pogodbe, jih bodo tudi obiskovali in se seznanjali s kolektivom, gospodarjenjem in poslovanjem, proizvodnjo itd., ugotavljali pomanjkljivosti in nepravilnosti ter nanje opozarjali upravne organe.

Zanimanje za sklepanje pogodb o stalni pravni pomoči in zastopstvu je med gospodarskimi in političnimi organizacijami precejšnje. Dosele je pravna pisarna že sklenila takšne pogodbe s Saturnom, Tovarno močnih krmil, Agroservisom, Na-ma itd., od družbenih organizacij pa z Okrajnim odborom Zveze borcev (Borcem NOV na območju ljubljanskega okraja bo pomagala reševati razne probleme v zvezi s pokojninami, invalidninami in delovno dobo).

E. R.

KONGRESNE TEME

Nagrajevanje in proizvodni načrti

Iz razprave tovariša Rika Jermana

Na zasedanju gospodarske komisije IV. kongresa Zveze komunistov Slovenije je o novem sistemu nagrajevanja razpravljali tudi tovariš Riko Jerman, predsednik Okrajnega ljudskega odbora v Celju. Med drugim je dejal, da so organizacije Zveze komunistov v podjetjih ter občinski in okrajni komiteji v zadnjem obdobju intenzivno proučevali tarifno politiko in uresničevanje novega sistema nagrajevanja. Ta problematika je namreč ekonomsko in politično izredno pomembna ter zahteva temeljito poznavanje ekonomskih in političnih ciljev, ki jih želimo doseči na tem področju.

Politična vsebina naše tarifne problematike je, kot je znano, prav o dejstvu, da gre za miselno preusmeritev naših proizvajalcev. Njihovo pojmovanje osebnih dohodkov se mora otresti klasične mezdne vsebine; spoznati morajo, da gre za kvaliteten spremembo položaja proizvajalcev, za njihovo dejansko udeležbo v proizvodnji, ki je odvisna, razen od drugih činiteljev, predvsem od proizvajalcev. Izkušnje javnega obračunavanja tarifne politike pa čisto dokazujejo, da se marsikje močno izstopa mezdna miselnost, največkrat tako, da v razpravah o tarifnih pravilnikih prevladuje primerjanje tarifnih postopkov, pa tudi težnja po njih zvišanju. Takšno razpravljanje sicer ni povsem nepotrebno in nekoristno. Toda če večina v delovnih kolektivih ostane le pri tem, potem se ne bo izrazilo mezdno razpravljanje in izrazil odsej preteklosti ter dokaz, da dejavnost komunistov ni dosegla tiste vsebine, ki bi jo morala.

Nekatere izkušnje glede metode političnega dela med proizvajalci pa kažejo, da tako obsežno in težavno politično delo ne mo-

remo opraviti le s teoretičnim in abstraktnim dokazovanjem ter prepričevanjem, pač pa samo na temelju vsakodnevnih praks gospodarskega in podjetjih. Sistem delitve dohodka, v katerem so osebni dohodki kot celota gibljivi in odvisni od gospodarskega uspeha proizvodnje, nas sili, da o osebnih dohodkih ne moremo več govoriti ločeno od celotne ekonomske problematike podjetja. Sistem nagrajevanja po učinku zahteva temeljito poznavanje ekonomskih in političnih ciljev, ki jih želimo doseči na tem področju.

Politična vsebina naše tarifne problematike je, kot je znano, prav o dejstvu, da gre za miselno preusmeritev naših proizvajalcev. Njihovo pojmovanje osebnih dohodkov se mora otresti klasične mezdne vsebine; spoznati morajo, da gre za kvaliteten spremembo položaja proizvajalcev, za njihovo dejansko udeležbo v proizvodnji, ki je odvisna, razen od drugih činiteljev, predvsem od proizvajalcev. Izkušnje javnega obračunavanja tarifne politike pa čisto dokazujejo, da se marsikje močno izstopa mezdna miselnost, največkrat tako, da v razpravah o tarifnih pravilnikih prevladuje primerjanje tarifnih postopkov, pa tudi težnja po njih zvišanju. Takšno razpravljanje sicer ni povsem nepotrebno in nekoristno. Toda če večina v delovnih kolektivih ostane le pri tem, potem se ne bo izrazilo mezdno razpravljanje in izrazil odsej preteklosti ter dokaz, da dejavnost komunistov ni dosegla tiste vsebine, ki bi jo morala.

taoljali, kakšen bo pričakovani čisti dohodek. Razumljivo je, da v teh primerih ni bilo nujno po temelju realnih predvidevanj za ukrepe, ki bi zagotavljali takšen ekonomski rezultat dela. Pri tem so se seveda lahko uveljavljale razne socialno-demagoške težnje, zlasti med politično nerazgledanimi proizvajalci.

Dejstvo, da morajo tarifni pravilniki temeljiti na zelo konkretnem in osestranskem planu proizvodnje in organizacije dela v podjetjih ter prikazati odnose in težnje v kolektivih, nas vodi k temu, da se nameravamo že v zgodnji jeseni lotiti sestavljanja zelo konkretnih načrtov o podjetjih. V teh načrtih, ki bi bili osnova tarifne politike, bi kolektivni preudarni in osestranski načrti učili vse okoliščine, ki vplivajo na uspeh njihovega dela, in predvideli vse, tudi še tako drobne ukrepe, potrebne za doseganje maksimalnih proizvodnih načrtov. Takšno planiranje o podjetjih se seveda lahko opravi pred sestavljanjem občinskih in okrajnih planov. Organizacije Zveze komunistov in druge politične organizacije v podjetjih bodo tako imele dovolj časa, da z vsemi člani kolektiva proučijo in kritično ocenijo vsebino nagrajevanja, ki mora biti nsem razumljiva. Takšen način dela nam narekuje spoznanje, da v preteklih letih naše planiranje o podjetjih ni bilo vsebinsko zadovoljivo zlasti zato, ker so se plani podjetij običajno omejevali na globalno določanje programa proizvodnje in sumarnih pokazateljev in indeksov. Takšen plan za proizvajalca zelo malo pomeni, v njem ne vidi samega sebe, pone- znanosti njegovega uspeha z uspe-

hom podjetja, ne vidi odvisnosti svojega dohodka od celotnega uspeha. Dosedanji plani podjetij torej niso odkrivali problematike podjetij, zato pa tudi niso mobilizirali večine proizvajalcev za aktivnejšo udeležbo v upravljanju podjetij in niso spodbujali zanimanja za delo družbenih organizacij o podjetjih. Podrobni plani podjetij in njihovo proučevanje pa bodo tudi najboljše politična šola za vse zaposlene, saj bodo lahko spoznavali politično vsebino in usmerjenost našega družbenega razvoja ter delovanje socialistično-ekonomske zakonitosti in plačnega sistema v našem gospodarstvu. Tako bi bilo določanje konkretnih tarifnih odnosov bolj enostavno, objektivno in razumljivo, saj bi bilo posledica reševanja zelo konkretnih proizvodnih nalog. Sedanje pogoste razprave o višini tarifnih postopkov moramo zamenjati z razpravo o proizvodnih problemih in organizaciji dela, ker le reševanje teh vprašanj zagotavlja uresničanje naših težnj po povečanju družbenega in osebnega standarda.

Dosedanje izkušnje nas tudi resno opozarjajo, da je razen temeljitega programa gospodarskih in političnih nalog potrebno zagotoviti predvsem stalno skrb nadzorovanjem zastavljenih nalog. Zato bodo morale organizacije Zveze komunistov o podjetjih ter občinski in okrajni komiteji redno proučevati gospodarske in politične probleme in pri njih reševanju stalno sodelovati z vsemi proizvajalci, saj je področje tarifnih odnosov — in z njimi ne- ločljiva povezava naša ekonomska problematika podjetja — naj- obsežnejše in nainomembnejše področje političnega dela v gospodarskih organizacijah.

Ne zmanjšujmo proizvodnje zaradi letnih dopustov

Tudi letos v juliju je proizvodnja v primerjavi z junijem nekoliko zasedla, in sicer zaradi letnih dopustov. Trg še vedno ni dovolj založen z nekaterimi predmeti, v naslednjih mesecih pa lahko pričakujemo še večje povpraševanje. Zato razmislimo že letos, kako bomo v naslednjem letu izkoristili dopuste.

Podatki o industrijski proizvodnji v prvih sedmih mesecih so za vsa država dokaj razveseljivi. Proizvodnja je za 12% večja kot lani v istem času. V Sloveniji je narasla industrijska proizvodnja v primerjavi z lanskim prvim polletjem za 9,8%, v Srbiji za 14,5%, na Hrvaškem za 11%, v Bosni in Hercegovini za 7%, v Makedoniji za 6% in v Črni gori za 22%. Kemijska industrija se je med posameznimi industrijskimi panogami uvrstila na prvo mesto. Njena proizvodnja je za 20% večja. Za njo so: električna lesna industrija z 20%, industrija gradbenih potrebščin s 17%, kovinska industrija s 16%, industrija nafte s 15%, črna metalurgija in premog s 14%, električna energija z 12%, industrija usnja in obutve z 11%, tekstilna industrija z 8% itd. V Sloveniji je porasla proizvodnja električne energije za 6%, rudarji so nakopali za 8% več premoga kakor lani v istem času, delavci električne industrije so izdelali za 27% več proizvodov, za njo se uvrščajo še delavci kemijske industrije, ki so izdelali 18% več proizvodov, gradbeništvo, kjer je proizvodnja v primerjavi z lanskim prvim polletjem porasla za 17% itd.

Kljub temu pa lahko ugotovimo, da je bila v vsej državi in tako tudi pri nas v juliju proizvodnja manjša kot junija. Raz-

V RUDNIKU VELENJE

Zadovoljni!

»Ne bi mogli reči, da se je delovanje novega tarifnega pravilnika pri nas v praksi že toliko izkazalo, da bi posamezne prednosti in slabosti že lahko načrtno analizirali,« smo zvedeli v Rudniku Velenje, ko je stekla beseda o polletnem uspehu podjetja in njihovem načinu progresivnega nagrajevanja. Res, za zdaj dosežene uspehe pripisujejo predvsem vsestranskemu poglobljenemu političnemu delu vseh organizacij v podjetju, organov delavskega pravljanja in uprave podjetja. V prvih šestih mesecih letošnjega leta so velenjski rudarji nakopali 928.000 ton premoga ali za 7,5% več kot lani v istem času. Velja pripomniti, da so s tolikšnim izkopom letni plan izpolnili le z 48,84%. Tudi lani, ko je bil plan nižji, so ga ob polletju dosegli samo z 47,41%. Manjša produkcija je razumljiva glede na nižjo potrošnjo v poletnih mesecih. V velenjskem rudniku si ne delajo nikakih skrbi, da letnega plana ne bi v celoti izpolnili.

V podjetju ugotavljajo, da progresivno nagrajevanje ugodno vpliva na porast produktivnosti in storilnosti. Rudniški učinek se je letos, v primerjavi z lanskim polletjem povečal za 5,25%. Zavoljo večjih učinkov (povprečni rudniški učinek lani na danino 3589 ton, letos 3747 ton), ob spremenjenem izboru prodanega premoga v korist delavskih vrst in prihrankih na potrošnih materialih, se je dohodek podjetja, v primerjavi s prvim polletjem lani, od 911 milijonov 102 tisoč dinarjev povečal na 1.029.856.805 dinarjev. Zaradi enotno določenih prodajnih cen trg ne vpliva na višji dohodek podjetja.

Za osebne prejemke je delavski svet velenjskega rudnika letos namenil 84,7% čistega dohodka podjetja. Prejemki zaposlenih so se povečali povprečno za 13%, vendar je treba povečati, da vseh teh sredstev še niso zaslužili. Ob lanskih povprečnih zasluhkih (vštevši 1,1 plače iz viška) so rudarji v prvem polletju zaslužili po 21.778 dinarjev mesečno. Letos znaša povprečni zasluhek 23.014 din.

Navzlic temu, da v velenjskem rudniku sodijo, da vpliva novega tarifnega pravilnika na gospodarski uspeh podjetja za zdaj še ni mogoče določiti, bi vseeno rekli, da dosežene rezultate prav lahko pripisemo spodbudnejšemu načinu nagrajevanja. To še zlasti zagotavlja, ker bi si v nasprotnem primeru morali obetati naravnost presenetljive uspehe. Seveda pa je razumljivo, da bo novi način nagrajevanja šele v teh mesecih resno deloval, kot je bilo predvideno. Ob raznih spremembah in dopolnitvah tarifnega pravilnika, ki jih praksa že zdaj terja, nemožno pa je zahtevala tudi v prihodnosti, pa bo gotovo mogoče podrobna analiza progresivnega nagrajevanja po učinku, ki so se za njo odločili v velenjskem rudniku.

-mG

log — letni dopusti. Mnoga industrijska podjetja so namreč izkoristila dopuste v juliju. Posamezne tekstilne tovarne v Mariboru in Ljubljani so izkoristile kolektivni dopust ali za vse podjetje ali za posamezne obrate. Posamezniki opravčujejo to stvar s trditvijo, češ da je v letnih mesecih nekoliko zasedla prodaja blaga, potrošniki pa še ne povprašujejo po blagu, ki ga nosijo v jeseni in zimi. Vendar velja ugotoviti, da so takšne utemeljitve dokaj kratkovidne. Zaloga blaga, predvsem tistega, ki je pomembno za življenjsko raven, se namreč doslej

niso bistveno povečale, temveč so se zmanjšale. Lahko rečemo, da je zavoljo spodbudnega načina nagrajevanja v obdobju več denarja in zato je bilo doslej povpraševanje tudi večje. Kot ugotavljajo gospodarstveniki, je že doslej najbolj primanjkovalo raznih proizvodov črne metalurgije in kovinske industrije, ravne ali upognjenega stekla, pohištva, frižiderjev, da manjka tudi še nekaterih vrst tekstilnega blaga, čeprav je sicer trg z njim dokaj založen. Gre za finejšo bombažno tkanino, volnene tkanine iz česane preje za moške in ženske obleke, sintetično blago za dežne plašče i. t. d.

Kot rečeno, že sedaj ni trg povsem založen s tem, kar potrošnik želi. Iz Celja na primer poročajo, da ni moč dobiti dovolj otroškega perila, da je izbira

ZGODBA IZ PODJETJA

SEMAFOR

Vsakdo ve, kaj so semaforji. Prižge se zelena luč — pojdi! Prižge se rdeča — stoj! Rumena — pripravi se! Semafore postavljajo po navadi na križiščih velikih mest, najdeš jih pa tudi ob progi, pred železniškimi postajami.

Semafor, ki ga imamo v mislih, je imel le dve luči: rumeno in rdečo. Ni stal na križišču, temveč pred direktorjevo pisarno. Sicer pa je bil prav tak, kot so vsi semafori po svetu.

Iz obrata je ves zadihani prihitel delovodja in pritisnil na kljuko.

»Tovariš, stoj!« je rekla tajnica.

»Nujno je, zlomilo se je...«

»Ne moreš,« je rekla tajnica in z glavo pokazati proti vratom. Nad podboji je brlela drobna rdeča lučka.

»Spet rdeča,« je ugotovil delovodja in se vrnil v obrat.

»Nimam sreče v tej loteriji!«

»Kaj moreš, ukaz je ukaz. Tovariš direktor je ukazal: kadar gori rdeča lučka, ne sme nihče vstopiti. Ne moti! Če gori rumena, lahko tajnica prijavi obiskovalca, tovariš direktor pa bo videl, ali ga bo sprejel ali ne. Človek bi pomislil, da je to podjetje velikanski kombinat z več ti-

soč delavci, zato voditelj ne more dovoliti, da bi ga motili kdorkoli. Pa ni. Majhno podjetje, 240 ljudi. — Zakaj pa ne bi tudi pri nas uvedli modernih vodstvenih metod?

Stikalo za moderno metodo je tik zraven direktorjeve mize. Pritisk na gumb. Prižge se rdeča lučka, direktor je avtomatično popolnoma izoliran, tak položaj je najboljši za veliko razmišljanje. Pod zaščito semafora je direktor razmišljal približno leto dni. Razmišljal je, upravljal, pritiskal na gumb in sklepal slabe kupčije. Potem je banka nenadoma prižgala rdečo luč in blokirala vse kredite.

Zdaj ni več semafora nad vrati direktorja podjetja »27 oktober« v Rumi. Ostalo je le stikalo, za spomin. Prav tako ni več 70 delavcev, ki jih je bilo treba odpustiti, ker je zanje zmanjkalo dela. Od nedavnega tudi ni več direktorja.

Direktor je, za mizo sedi. Le tisti ni, kot je bil prej.

Nekdo je potrkal.

»Oprostite,« reče novi direktor prišlec, »samo da opraviva s tovarišem. Kakih pet minut!«

Z. Š.

KAKOVOST V PROIZVODNJI GLAVNA SKRIB V PODJETJU JAVOR

Ob polletnem obračunu v tovarni vezanih plošč in furnirja v »Pivki«

Tovarna vezanih plošč in furnirja »Javor«, z obrati v Pivki, Prestranku in Baču, je podjetje z velikimi izkušnjami in je danes znano po svojih proizvodnih doma kot tudi v inozemstvu. Podjetje izdeluje vezane plošče, panel plošče, furnir in finalne izdelke.

Lansko leto so v »Javorju« dobro gospodarili, le obrat v Baču je izpolnil svoj plan samo 88-odstotno. Da pa so v podjetju v prvem polletju presegli letošnji polletni proizvodni plan za 20% je posledica prizadevnosti vseh obratov. Z boljšo organizacijo dela in nekaj višjim številom zaposlenih pa so v Baču v prvih šestih mesecih povečali proizvodnjo za 49% v primerjavi z lanskim polletjem, polletni plan pa presegli za 28%.

Kako skrbijo za organizacijo proizvodnje in storilnosti dela nam pove tudi podatek, da so se v proizvodnji vezanih plošč po času in kakovosti približali evropskemu povprečju, ki znaša 82 ur za kubični meter. Še pred nekaj leti so potrebovali za proizvodnjo kubičnega metra vezanih plošč 120 ur, danes pa samo 85 do 87 ur. Zaradi visoke kakovosti je po njihovih proizvodih veliko povpraševanje, tako da so presegli plan prodaje za 20%. Letos so prodali v inozemstvo (ZDA, Švedsko, Italijo, Ciper itd.) 31% svoje proizvodnje. Vezanih plošč bi lahko prodali tujim kupcem še več pa so pogodbeno vezani z domačimi tovarnami pohištva.

K uspehu je pripomoglo tudi spodbudno nagrajevanje. Pri sestavljanju tarifnega pravilnika so sklenili, da bodo uvedli za vsa delovna mesta, kjer je mogoče, nagrajevanje po učinku. Kot osnovo za posamezne tarifne postavke so postavili tele pogoje: strokovno izobrazbo, delovne pogoje, odgovornost in čas praktičnega dela na delovnem mestu. To načelo so uresnili z razponom med tarifnimi postavkami, ki so ga označili s sto točkami. Najnižja tarifna postavka se poveča za določeno

število točk, če delavec izpolnjuje pogoje glede strokovne izobrazbe in časa službovanja.

Tako dobljena tarifna postavka pa je le merilo notranjih odnosov. Zaslužki delavcev v proizvodnji so popolnoma odvisni od učinka, ker so nagrajeni po enoti proizvoda. Osebnih dohodkov administrativnih uslužbencev v proizvodnji so odvisni 70% od izpolnitve proizvodnega plana in 30% od izpolnitve plana prodaje, osebni dohodki vseh ostalih uslužbencev pa 50% od izpolnitve proizvodnega plana in 50% od izpolnitve plana prodaje. Tako so vsi nagrajeni po učinku, bodisi po

majhna in potrošniki se upravičeno vprašujejo, kaj bo šele jeseni ali pozimi. Zavoljo tega je zmanjšanje proizvodnje z utemeljevanjem letnih dopustov kratkovidna politika. Pozneje, ko bo povpraševanje večje, se lahko dogodi, da bodo potrošniki oškodovani zavoljo tega, ker bodo pač morali kupiti to, kar je na trgu. Industrija pa jim bo nudila mogoče blago slabše kakovosti ob enaki ceni.

Odločitev, da v posameznih podjetjih vsi hkrati vzamejo dopust pa je nesmotna tudi še z druge strani. Dogodi se lahko tako, kot se je zgodilo v enem izmed ljubljanskih podjetij. Podjetje ima razmeroma majhen počitniški dom, vsi so odšli na dopust, toda vsak tja, kjer je pač našel prostor. Nekateri so ostali doma. Vsi se namreč niso mogli zvrstiti v dobrih štirinajstih dneh v nekaj sobah. Tako je nastala dvojna škoda. Posamezniki so preživeli dopust slabše kot bi ga lahko, če bi bila razvrstitev drugačna in — proizvodnja je zasedla. Prav zato bi veljalo razmisliti že sedaj jeseni, predvsem pa v prvih mesecih naslednjega leta, kako naj bi posamezni člani kolektiva izkoristili dopust, da bi ga preživeli v svoje dobro, da bi se lahko res odpočili, da bi se lahko zvrstili v domovih počitniških skupnostih ali v počitniškem domu podjetja in da zavoljo tega ne bi tako občutno zastajala proizvodnja.

ZAPISEK O SVOJEVRSTNEM NAGRAJEVANJU V BOMBAŽNI TKALNICI

»Eksperiment« je uspel

V podjetju so presegli povišani polletni plan za 16,7%. Osební neto dohodki so znašali lani povprečno 12.031 dinarjev na zaposlenega, letos 15.036 dinarjev. Lani vse leto je podjetje ustvarilo 18 milijonov dinarjev skladov, letos v prvem polletju ima v skladih 17 milijonov dinarjev. Čeprav so družbene obveznosti manjše za 8%, je podjetje lani vplačalo 241 milijonov, letos pa 262 milijonov dinarjev.

Zadnje dni maja smo v našem listu pisali o svojevrstnem tarifnem pravilniku, in sicer tarifnem pravilniku brez tarifnih postavk (takšen je bil tudi naslov sestavka), ki so ga sestavili in uveljavili v Bombažni tkalnici Vižmarje pri Ljubljani. Ker je odleži minilo že precej časa, ponovimo, za kaj gre.

V Bombažni tkalnici Vižmarje so na osnovi svojih lastnih izkušenj sestavili res svojevrsten pra-

vilnik za obračunavanje osebnih dohodkov delavcev. To je mogoče razbrati iz njihovega obračunskega lista, kajti ta ne vsebuje podatkov, koliko prejemkov dobi delavec na osnovi tarifne postavke, temveč, kolikšni so njegovi prejemki na temelju tehle podatkov: koliko kvadratnih metrov blaga je bilo izdelanega na zaposlenega, kakšna je bila realizacija, kolikšen bruto produkt in čisti dohodek so dosegli na zaposlenega v obračunskem mesecu, kakšna je bila kvaliteta, in za koliko je delavec (kjer so dela normirana) presegel oziroma dosegel normo. V obračunskem listu so še upoštevana leta zaposlitve in delovna disciplina v oddelku. Torej tarifna postavka ni nikjer omenjena. Omenjena ni, ker je ne upošteva pri obračunavanju, razen v primerih, ko je to neizogibno, to je, kadar ne morejo uspeha posameznika meriti z enim izmed naštetih meril. Toda ti primeri so redki.

Za takšen način nagrajevanja so se lahko v tem podjetju odločili zato, ker so skrbno zbrali in pretehtali podatke — upoštevali so tudi podatke iz prejšnjih let — o količini izdelanega blaga, številu zaposlenih, skupnem čistem dohodku, osebnih dohodkih itd. Upoštevali so tudi podatke analitične ocene delovnih mest, ki jim je pokazala vrednostna razmerja med posameznimi delovnimi mesti. Za kakovost so upoštevali jugoslovanske standarde, čeprav so ti veljavni le za konfekcijske tovarne. Toda z upoštevanjem teh standardov so hoteli čimbolj zaostriiti odnos do kakovosti.

Za takšen način obračunavanja osebnih dohodkov so se v tem podjetju odločili zato, ker so hoteli spodbuditi vsakogar (grobo rečeno, od vratarja do direktorja), da je njegov osebni prejemek odvisen ne samo od njegovega dela na delovnem mestu, temveč tudi od tega, kako dela njegov tovariš, kako posluje komerciala, kakšna je delovna disciplina v oddelku. Takšen način nagrajevanja naj bi vsakogar opozarjal, da je njegov osebni dohodek v dobri meri odvisen od dela kolektiva kot celote.

Nekateri so sodili, da je takšen način nagrajevanja »eksperiment«. Res, ta sodba je bila dokaj upravičena. V tarifnih pravilnikih naših podjetij v Sloveniji in tudi drugod ni bilo moč zaslediti (vsaj kolikor je znano) kaj podobnega. Marsikdo je sodil, da se kaj podobnega ne bo obneslo v drugih podjetjih in tudi ne v Bombažni tkalnici Vižmarje. Toda te sodbe so bile preuranjene. Že četrletni obračun proizvodnje je pokazal prednosti, še bolj pa je prednosti tega načina nagrajevanja pokazal polletni obračun gospodarjenja.

Peter Dornik

Vsak trenutek zastoja v tkalnici pomeni nekaj desetih metrov manj... Prikrasjena nista samo mojster in tkalka, marveč vsi — kajti prejemki vseh so odvisni od poslovanja kolektiva kot celote.

Za cenen dopust

Počitniška skupnost v Celju ima svoj dom v Fiesi

Na pobudo celjskega občinskega sindikalnega sveta so nekatera manjša podjetja ustanovila letos počitniško skupnost, katere namen omogočiti članom delovnega kolektiva manjših podjetij, ki nimajo svojih počitniških domov, cenen dopust. V to koristno organizacijo so se za sedaj vključila štiri manjša podjetja: Avtoobnova, Tapetništvo, Klima in Pohištvo. Kot vsak začetek je bil tudi začetek novoustalovljene počitniške skupnosti težak. Najprej je bilo treba dobiti primeren dom ob morju. V ta namen je počitniška skupnost s pomočjo občinskega sindikalnega sveta prevzela nekdanji dom »Mladinski knjige« v Fiesi. Dom je bilo treba delno obnoviti, za kar je bilo potrebno 2 milijona dinarjev. Posamezna podjetja so prispevala po 250.000 din, občinski sindikalni svet v Celju pa ostalo. Tako so že letos postavili v obnovo dom 20 postelj. Dom v Fiesi pa je sprejel tudi že prve dopustnike. V 20 dneh, kolikor je dom odprt, je bilo v njem že 32 članov kolektiva imenovanih podjetij in njihovih sivocev. Ker so podjetja poleg denarnih sredstev prispevala tudi opremo (Pohištvo, Tapetništvo), člani kolektivov teh podjetij pa so s prostovoljnim delom pomagali obnavljati dom, je treba koristni dom dopusta v tem domu plačati samo hrano in sicer 350 din za osebo dnevno. Kuhinje namreč še nimajo svoje in se morajo dopustniki hraniti v bližnji restavraciji Gradisa.

Prihodnje leto namerava počitniška skupnost iz Celja zgraditi še kuhinjo, postaviti nekaj weekend hišic in šotore. Za vse te gradnje pa bodo potrebna večja denarna sredstva. Zato bodo vključili v počitniško skupnost še mnoga druga manjša podjetja iz Celja, med katerimi je za to novost veliko zanimanje. Razen tega pa bodo zmogljivost doma povečali s pomočjo dotacij okrajnega sindikalnega sveta, ki je odobril v ta namen že dva milijona din. Počitniška skupnost pa bo organizirala še letos veliko tombolo, katere čisti dobiček bodo uporabili za povečanje doma v Fiesi. Predvidevajo, da bo imel obnovljeni dom 120 postelj več kot sedaj. Za tombolo, ki bo omogočila počitniški skupnosti iz Celja nadaljnje graditve, je med Celjani že sedaj veliko zanimanje, saj je vrednost dobitkov skoraj 8 milijonov din. Med glavnimi dobitki naj omenimo dva osebna avtomobila, 5 motorjev,

3 mope, kompletno pohištvo in električni štedilnik.

Dom v Fiesi upravlja upravni odbor, ki je sestavljen iz predstavnikov podjetij, ki so vključena v počitniško skupnost. Pri svojem prizadevanju želi upravni odbor le to, da bi njihove želje pravilno razumel tudi občinski ljudski odbor v Piranu in jim šel v vsem na roko.

Pobudo celjskega občinskega sindikalnega sveta pa naj bi posnemala vsa podjetja, ki nimajo možnosti, da bi člane svojega delovnega kolektiva pošiljala v lastne domove, saj lahko s skupnimi močmi najprej in najceneje omogočijo svojim članom prijeten in lep oddih, bodisi kje ob morju, bodisi v zavetju naših lepih planin.

Pisma uredništvu

Ali je to krivično?

Pred dnevi nam je poslal France Duhovnik iz Medvod sestavek o tem, kako nekateri delavci preživijo svoj letni dopust. Pisal je:

Tovariš N. je visokokvalificiran delavec. Za svoje delo dobi kar dobro plačilo. Ima dva otroka in ženo, ki je tudi zaposlena. Družina dobi na mesec blizu 50 tisoč dinarjev dohodka.

Tovariš N. in žena sta se odločila preživeti dopust ob morju. Odsita sta v počitniški dom podjetja, v katerem je zaposlena žena. To podjetje je tako širokosrčno (takšnih podjetij ni veliko), da je dalo popust razen ženi tudi možu in obema otrokoma.

Račun za štirinajstodnevno bivanje v počitniškem domu je znašal 21.000 dinarjev. Podjetje, v katerem je žena zaposlena, je plačalo 11.200 dinarjev, družina N. pa je plačala 9800 dinarjev.

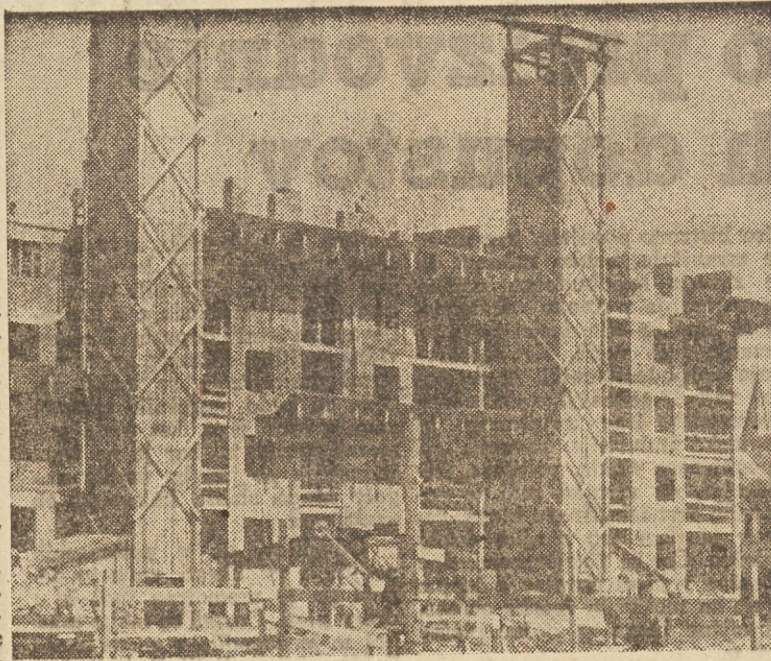
POPRAVEK

V 31. številki našega lista (od 8. avgusta letos) smo objavili dopis »Največ v Trbovljah«. V njem opisujemo stanovanjsko graditve v tej zasavski občini.

Na sestavek nam je poslal direktor Strojne tovarne v Trbovljah Franc Slapnik dopis, v katerem nas opozarja na nekatere slabosti tega sestavka. Piše, da ni res, da bo stalo stanovanje, ki ga gradi Strojna tovarna, kar 750.000 dinarjev po ležišču, temveč le 575.000 dinarjev.

Po zapisniku seje občinskega ljudskega odbora Trbovlje, ki je bila 18. julija, bo res veljalo trojeležiščno stanovanje Strojnih tovarn le 575.000 dinarjev po ležišču.

Tovariš Slapnik piše dalje, da pisec sestavka zelo slabo pozna razmere v Trbovljah. Menimo, da je ta pripomba neupravičena in neumestna.

Iz dneva v dan gradimo več stanovanj. Po vseh naših mestih rastejo tudi moderne stolpne hiše. Na sliki: graditev stolpnic v Ljubljani

IZ PODJETIJ IN OBČIN

Proslavili so obletnico štrajka

V tovarni usnja Šostanj so pred dnevi proslavili 40-letnico KPJ in 24. obletnico velikega štrajka v tej tovarni. O razvoju KPJ ter o poteku štrajka je zbranim kolektivom in gostom govoril direktor tovarne tovariš Andrej Stegnar.

Osnednji del proslave je bila zanimiva kulturna prireditev. Nastopili so pevci in godbeniki pod vodstvom Silva Tamšeta. Za praznovanje so pripravili tudi strelsko tekmovanje, ki ga je organizirala tovarniška strelska družina. Med oddelki so bili pri strelskem tekmovanju prvi nameščenci, med organizacijami pa gasilci.

Niso uspeli

Zaman so bila vsa prizadevanja, da bi pri občinskem sindikalnem svetu v Kočevju ustanovili počitniško skupnost. Vzrok temu je premajhno razumevanje posameznih kolektivov oziroma posameznih sindikalnih podružnic in družbenih organizacij v podjetjih. Delno je to razumljivo, saj imajo nekatera večja podjetja že urejene svoje počitniške domove, pa jih zato ne zanima ureditev letovanja za vse kolektive v občini skupaj.

Ker so bili mnogi kočevski proizvajalci letos prizadeti, ker niso našli primerne počitniške doma, kamor bi odšli na dopust, bo treba problem ustanovitve počitniške skupnosti vselej rešiti. Prav bi bilo, da bi o teh stvareh kolektivi še enkrat razpravljali.

Obisk na Jesenicah

Pred dnevi je bil na Jesenicah izraelski profesor J. Yanaj Papp, ki poučuje socialne vede na Tehniški visoki šoli v Tel Avivu. V Jeseniški železarni se je pogovarjal s tehničnim vodstvom, predstavnikom delavskega upravljanja ter zastopniki družbenih organizacij tega podjetja. Zanimal se je za delo družbenih in političnih organizacij v podjetju, posebno pa za delo organov delavskega upravljanja. Bil je tudi na seji upravnega odbora železarn.

V pogovoru je dejal, da je papirno naenkrat mogoče videti, da so naši ljudje zelo dosledni pri izpolnjevanju nalog v družbenem upravljanju in pri delu v tovarni ter to, da so sila odkriti in neposredni. Pripomnil je, da ne bi verjel, da lahko delavec sam vidi tako takšno podjetje kakor je Jeseniška železarna, če ne bi sam videl, kakšno je pravzaprav delavsko upravljanje v Jugoslaviji.

Stanovanjska graditve

Velik priliv nove delovne sile povzroča tistim Jesenčanom, ki skrbijo za razdeljevanje stanovanj in za stanovanjsko graditve precejšnje preglavice. Na stanovanjskem uradu te občine je danes več kakor 1400 prošelj.

Pred dnevi so v Jeseniški železarni na posebni konferenci razpravljali o stanovanjski graditvi. Sklenili so, da bodo še letos začeli graditi dva večja stanovanjska bloka, katerih vsak bo imel 24 stanovanj. Pod Mežaklo so že začeli graditi tri bloke po osem stanovanj, na Javorniku pa tri bloke po 12 stanovanj. Vse te zgradbe, v katerih bo skupaj 308 stanovanj, bodo dograjene do konca prihodnjega leta.

Na Plavžu so začeli graditi tudi šest blokov. Vsak blok bo imel 40 stanovanj. Kaže, da se bo Plavž kmalu spremenil v moderno mestno naselje. Po teh obetih sodeč, bodo Jesenčani dobili v prihodnjih dveh letih 300 novih stanovanj.

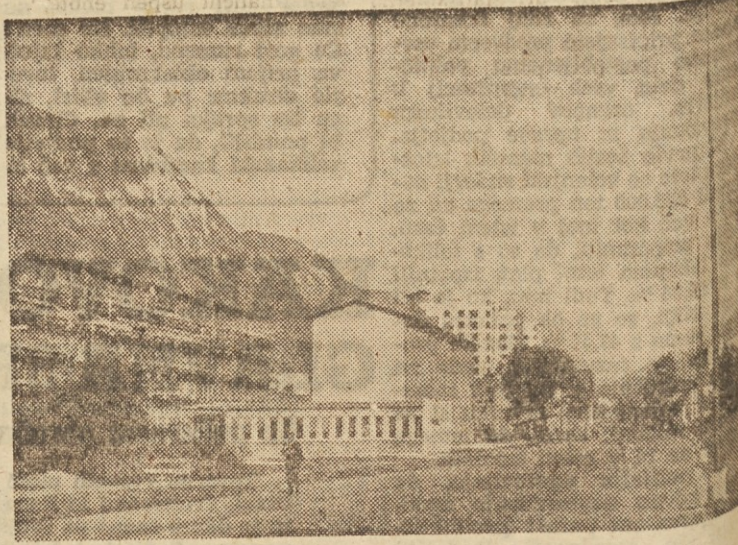
Lepi uspehi podjetja »DOM«

Obrtno proizvodno podjetje DOM iz Kočevja je nastalo ob koncu leta 1957 ob združitvi in osamosvojitvi posameznih obrtnih delavnic Splošnega gradbenega podjetja »Zidar« iz Kočevja. Čeprav obratuje podjetje šele dve leti, je doseglo že več pomembnih proizvodnih uspehov. Med najvidnejše uspehe 170-članskega kolektiva podjetja DOM pa prav gotovo sodi izdelava avtomobilskih silosov za cement, ki jih delajo za tovarno avtomobilov FAP v Priboju. Te silose montirajo na tovornjake in priklopniki vozila pa bodo služila za prevoz cementa do gradbišč, oziroma grobištev. Z uporabo teh vozil se bo v cementarnah znatno zmanjšala poraba cementnih vreč in tudi transport cementnih vreč bo precej pocenil in poenostavil. Z manjšo porabo cementnih vreč bodo prihranili precej denarja, ki smo jih morali doslej potrošiti za nabavo papirja za cementne vreče.

Prevoz ene tona cementa s tem vozilom 50 km daleč bo veljal le 10 dinarjev, sedaj pa — ko ga prevažajo v vrečah — velja več kakor 4200 din. Račun kaže, da bo prihranek pri toni znašal 3300 din. To bo prav gotovo spodbudilo mnoga podjetja, da si bodo kupila takšna vozila.

Lahko industrijo v Velenje

Pred nedavnim je bilo redno sedanje delavskega sveta v rudniku lignita Velenje. Na njem so sprejeli polletni periodični obračun, nekaj pravnih novih predlogov prečiščene pravilnice in imenovanih še dve delovni mestni v upravi. Direktor rudnika tovariš Zgank je na seji poročal o razvoju velenjske industrije do sedaj in v prihodnje. Povedal je, da bodo kmalu začeli odpirati pri stadionu v Sostanju novi jasek, Sušilnica lignita, ki jo bodo prav tako začeli graditi, bo lignit povečala kalorično vrednost od sedanjih 3000 na 6000 kalorij. Nenehen razvoj rudnika terja v Velenju tudi razvoj lahke industrije. Ze v začetku prihodnjega leta nameravajo prenesti podjetje za izdelovanje štedilnikov TOBI iz Gorenja v Velenje. Tovarna trikotarže Toper iz Celja pa namerava v tem kraju urediti svoj poseben obrat. Z ureditvijo obeh obratov bodo v Velenju vsaj delno uredili problem zaposlovanja žensk.

Jesenjski Plavž postaja vse bolj moderna mestna četrt

Dopisujte v »Delavsko enotnost«

SVETOZAR VUKMANOVIĆ-TEMPO

Prviu spehi in neuspehi

Spomini na narodnoosvobodilni boj v Bosni in Hercegovini

Vzporedno z močnimi akcijami partizanskih odredov v Bosni in Hercegovini so se razvile močne akcije tudi v vzhodni Bosni. V kratkem času so vzhodnobosanski partizanski odredi osvobodili Sokolac, Romanijo, Vlasenico in Sekovice ter Majevico in takoj zatem Doboj, Maglaj in Gračanico. Malo kasneje se je oborožena vstaja razširila tudi na ozemlje proti Varešu in Zenici. Ti izredni vojaški uspehi v vzhodni Bosni pa so bili žal pomešani z nekaterimi neuspehi v začetku organiziranja oboroženega boja. Kasneje so močno škodovali nadaljnjemu razvoju vstaje.

Določeni četniški elementi na ozemlju Han Pijeska, Vlasenice, Srebrenice, Drinje in Bratunca so izkoristili položaj, ker Partija ni imela na teh področjih nobene vloje in ker je ustaska oblast razpadla pod udarci partizanskih odredov. Upostavili so svojo četniško oblast na tem ozemlju in organizirali samostojne četniške odrede. Tako je nastal neormalen položaj, da je na tem ozemlju že od vsega začetka oborožena vstaja delovala vojaška organizacija, ki se je res borila proti ustašem — tako se je med množicami uveljavila kot organizacija, ki se bori za zaščito srbskega prebivalstva pred ustaškimi klavci — vendar organizacija, ki se je sistematično izogibala boja proti nemškimi okupatorjem. Se več, četniško vodstvo je že v začetku imelo zveze z nemškimi okupatorji in se je z njimi pogajalo o izročitvi vzhodne Bosne Nediću in četnikom.

Nesreča je torej bila v tem, da je na osvobojenem ozemlju delovala posebna vojaška organizacija, ki se je med množicami uveljavila kot borka proti ustašem, v resnici pa je bila kvasilniška organizacija v službi nemških okupatorjev.

Takšen položaj je zahteval, da smo se problema lotili z vso resnostjo, da bi množice v praksi prepričali, da niso četniške organizacije nič drugega kot organizacije v službi nemških okupatorjev in da se bodo borile proti ustašem le dotlej, dokler bo to ustrezalo nemškim okupatorjem. Ko jim to ne bo več koristilo, bodo začeli ustaši in četniki sodelovati, kakor se je to v resnici zgodilo nekaj mesecev kasneje. To pa je bil hkrati konec legende, da se četniki borijo za zaščito srbskega prebivalstva. O tem kasneje.

Neuspeh v vzhodni Bosni smo doživeli pri poskusu uničenja industrijskih naprav v Zenici in Varešu ter pri organizaciji partizanskega odreda na tem področju. Ker so bile v vseh industrijskih središčih dokaj močne partijske organizacije, smo se od-

ločili za porušenje teh industrijskih naprav, komunisti in drugi delavci pa naj bi se po akciji umaknili v planine, kjer bi ustanovili partizanski odred.

Vodstvo partijske organizacije v Zenici pa nam je odgovorilo, da se ne strinja s sklepom, po katerem naj bi uničili naprave v železarni in elektrarno v Zenici, ker bomo vse to potrebovali, ko bomo gradili socialistično družbo. Vodstvo partijske organizacije v Varešu pa je enostavno prekinilo zveze s Pokrajinskim komitejem, brž ko je zvedelo, da je treba uničiti rudniške naprave in po tej sabotaži ustanoviti partizanski odred.

Ker smo menili, da ne doumevajo položaja in nalog Partije ter pogojev v zasedeni deželi, smo poslali v Vareš tovariša, ki naj bi obnovil prekinjene zveze. Poklicali smo člana iz vodstva zeniške organizacije, da bi mu osebno razložili položaj in naloge v zvezi z njim. Poskus ponovne upostavitve zveze z varškimi organizacijami je propadel, tovariši, ki je skušal obnoviti zvezo, je nazadnje prišel policiji v roke. Iz zeniške organizacije je prišel član partijskega vodstva. Osebo smo mu pojasnili, da se Partija bori proti okupatorju in da je treba v tem boju uničevati vse, kar bi mu lahko koristilo, zeniške naprave pa bomo obnovili v socialistični družbi in tako položajem tovariša P. Objektivno gledano ima tovariš P. tudi koristi od tega, ker je doma uredil vrtiček in skrbel za svoje živice. Grobo rečeno je že od tega dobil materialno nadomestilo za stroške svojega dopusta. Z družbenega gledišča pa je skoraj prav, da tovariš P. ni dobil regresa, kajti naša družba — konkretneje naša podjetja — streme za tem, da se delavec ob letnem dopustu v resnici odpočije in pridobi novega delovnega poleta. Le to pa je mogoče dobiti pri popolnem oddihu v gorah, na morju — seveda pa tudi doma. Kaže pa, da je tovariš P. doma garal in je verjetno prišel z dopusta prav tako izčrpan — ali pa še bolj — kakor je bil tedaj, ko je odšel.

Ker je več takšnih delavcev so se naši kolektivi odločili — vsaj večina — da dajo nadomestilo za stroške pri letnem dopustu le tistim, ki so bili v resnici na letovanju. To pa ne samo zato, da bi povrnil del stroškov za oddih, temveč tudi zato, da bi tistim našim delovnim ljudem, ki nimajo svoje »krpe zemlje«, omogočili prijeten oddih.

Bolj stvarno rečeno: nadomestilo za stroške oddiha prispeva k povišanju življenjske ravni naših pravih proizvajalcev, ne pa tudi tistih, ki jim pravimo polproletarci.

Seveda pa ima sistem regresiranja letnega oddiha tudi svoje senčne strani. So recimo delavci, ki ostanejo doma samo zato, da se v resnici odpočijejo — pa ne dobe za ta svoj pravi in tudi podjetju koristen počitek ničesar. Prav zato velja o tem, kako kdo od naših zaposlenih izkoristi dopust in kakšno nadomestilo dobi, za stroške na dopustu, še razpravljati.

vili v socialistični družbi in tako dalje. Ker smo menili, da smo ga prepričali, smo pripravili natančne načrte za uničenje vseh industrijskih naprav in za prevzem oblasti v Zenici.

Seveda smo redno obveščali tovariša Tita o vseh pojavih med organiziranjem oborožene vstaje. V enem izmed njegovih odgovorov je bilo rečeno, da meni, da so takšna stališča (mišljena so stališča zeniške organizacije) v tem položaju objektivna izdaja Partije in da je treba v takih primerih partijske organizacije razpustiti, najodgovornejše ljudi pa poklicati pred revolucionarno sodišče zaradi izdajstva.

Iz zeniške organizacije pa je prispelo novo sporočilo, da senikakor ne strinjajo z uničenjem naprav v železarni, češ da železarna baje ne dela z vso zmogljivostjo in delavci, ki so brez dela, godrnjajo proti Pavelicu in ustašem. Če bi razdeljali naprave v železarni, bi bile delavske množice brez dela, potem pa bi se njihovo godrnjanje proti Pavelicu obrnilo proti komunistom.

Tako je skušalo vodstvo zeniške organizacije prikriti svoj oportunizem. Takrat smo poklicali v Sarajevo političnega in organizacijskega sekretarja zeniške organizacije. Sporočil sem jima, da razpuščamo zeniško organizacijo in da, bo Partija njihju poklicala pred revolucionarno sodišče zaradi izdajstva v odločnem trenutku. Ta sklep lahko spremeni le zeniški komite, če se navezadnje odloči za uničenje železarn, pa čeprav njegovi člani niso več partijci. Takrat bomo razpravljali o morebitni reviziji partijskega sklepa. Na koncu smo

se le domenili za zvezo, če bi se odločili za akcijo.

Pozneje smo zvedeli, da je sekretar sklical partijski komite in mu pojasnil, da bo le treba porušiti železarno, češ da je iz Beograda prišel v Sarajevo neki anarhist, ki grozi, da bo ustrelil vsakogar, kdor ne bo izpolnjeval partijskih direktiv. Žal je bil v komiteju zeniške organizacije provokatorski agent, ki je policiji izdal vse člane komiteja in hkrati tudi načrte za uničenje železarn. Tako so bili vsi člani komiteja aretirani. Odpeljali so jih v taborišča, uničenje železarn pa so preprečili v zadnjem trenutku.

Žal pa se policijski vdor v organizacijo ni ustavil pri tem, omenjeni provokatorski agent je v Sarajevo izdal tudi tovariša Iso Jovanovića, ki so ga takoj prišli. Tako je ob hudih izgubah propadla akcija za razdeljevanje industrijskih naprav v industrijskih centrih Zenica, Vareš in tako dalje, to pa je zadrževalo tudi organizacijo partizanskih odredov na vsem področju. Kasneje smo se po partizanskem odredu na Romaniji in v okolici Srednjega prebili do zeniškega področja in organizirali zeniški partizanski odred.

Iz Hercegovine dolgo nismo dobili jasnega poročila o razvoju oboroženega boja na tem področju. Znano nam je bilo le, da so se boji stihajsko začeli že zadnje dni junija v okolici Gacka in Nevesinja, o nadaljnjem razvoju položaja pa nismo vedeli ničesar.

Nazadnje smo dobili sporočilo, da so boji prenehali, ljudje pa so začeli bežati pred ustaškimi nasiljem. Razen tega so nam iz

Mostara sporočili, da je prišlo na teren pri Nevesinju vse vodstvo pokrajinskega štaba za Hercegovino in okoli dvajset oboroženih borcev iz Mostara. Ti naj bi ustanovili na področju Konjic, Nevesinja in Gacka ter okoli Bihaća in Trebnja tri partizanske odrede.

To je bil začetek organiziranja akcije Partije. Prišel je z oboroženim zamudom, vendar se o pravem času, da je zagotovil uveljavljanje vojem partijske linije v zvezi z razvojem vstaje na tem področju. Nekaj dni kasneje pa je prispelo iz Mostara drugo sporočilo. Tovariš Avdo Humo je sporočil, da so se po krajšem boju z ustašami vrnil vsi v Mostar.

V prizadevanju, da bi zagotovili vodstvo Partije med upornimi množicami v Hercegovini, smo doživeli precejšen neuspeh, zato smo sklenili poslati v Hercegovino močnejše kadre. Poslali smo najboljšje ljudi iz Spanije, ki so prišli v Sarajevo (Petar Dragišin in drugi). Končno smo sklenili poklicati tovariša Avda Humo v Sarajevo, v Hercegovino pa poslati Uglješa Danilovića, tovariša Isa Jovanovića medtem ko je prišel v roke policiji, tovariš Kovačević pa je moral oditi iz Sarajeva v partizane in sem ostal sam. Tudi iz Hercegovine so zahtevali, naj pošljemo Uglješa, ker je imel kot Srb več možnosti za organizacijo upora v Hercegovini, za ustanavljanje partizanskih odredov in za izvajanje partijske linije v zvezi z bojem proti okupatorju na tem področju Hercegovine. Preden je odšel v Hercegovino, smo skupaj izdelali načrt, po katerem bi v Hercegovini takoj začeli ustanavljati vojaške

VEČJA PROIZVODNJA IN VIŠJI OSEBNI DOHODKI

Zainteresiranost delavcev za večjo storilnost

Ko so v delovnem kolektivu smederevske železarne razložili rezultate poskusnega obračuna osebnih dohodkov po ekonomskih enotah in plačevanja po enoti proizvoda na temelju pokazateljev iz prvih petih mesecev letošnjega leta, so vsi spoznali, da bo kompleksna uvedba tega novega načina obračunavanja in nagrajevanja koristila ne le podjetju in delovnemu kolektivu kot celoti, temveč vsakemu posamezniku posebej. Tako skorajda ni bilo več razglabljanja, ali bi uvedli plačevanje po enoti proizvoda in obračun po ekonomskih enotah ali ne.

S 1. julijem je začel v smederevski železarni veljati pravilnik o kombiniranem nagrajevanju po enoti proizvoda in obračunu po ekonomskih enotah. Večino dela v zvezi s prehodom na novi način obračuna osebnih dohodkov je prevzel center za uvedbo in uporabo novega sistema. Sredi julija so se zaključili zadnji seminarji za osebje, ki bo skrbelo za obračune in spremljalo storilnost po uvedbi tega novega sistema. Tako so s solidno pripravo zagotovili zadostno število strokovnjakov, od katerih dela bo v prihodnje odvisno pravilno delovanje celotnega sistema.

Rezultati novega načina obračunavanja in prvih petih mesecev letošnjega leta so nedvoumno pokazali naraščanje osebnih dohodkov delavcev vseh kategorij in v vseh enotah, ki so po kakovosti in po količini izpolnile proizvodne naloge. V tistih obratih, ki niso izpolnili planskih nalog (pocinkovalnica, gradbeniški oddelki, prometna in električna delavnica) ali pa niso dosegli predpisane kvalitete, so se znižali tudi osebni dohodki. To je razumljivo, hkrati pa zagotavlja, da takega zaostajanja v prihodnje ne bo več.

Zainteresiranost delavcev za večjo storilnost

Zdaj so v železarni le še redki tisti delavci, ki ne bi znali odgovoriti na vprašanje kakšni so smotri uvedbe novega, kombiniranega načina nagrajevanja po enoti proizvoda in obračuna o ekonomskih enotah. Ni odločilno, če ti odgovori morda niso natančni, kadar gre za izrazoslovje, ali pa so morda preveč poenostavljeni. Poglavito je, da kolektiv kot celota ve: gre za večjo zavzetost vsakega posameznika za večjo storilnost, za bolj ekonomično poslovanje, gre za enotnost in enotnost, kadar razpravljajo o večji proizvodnji in o znižanju proizvodnih stroškov, zakaj od uspeha proizvodnje, od znižanja proizvodnih stroškov in od osebnega deleža pri doseženih uspehih so odvisni tudi osebni dohodki.

Novi pravilnik o nagrajevanju po enoti proizvoda v smederevski železarni je sestavni del tarifnega pravilnika in določa, da je osebni dohodek mogoče izplačevati le v

skladu z njegovimi določili, in sicer za delo po učinku in času, za presežek norme in akorda ter za nočno ali čezurno delo. Vsi delavci in nameščenci smederevske železarne so vključeni v sistem obračuna po ekonomskih enotah, tako tistih 56%, ki delajo po normi, kakor ostali, katerih dela ni mogoče normirati.

Kako so v železarni uvedli nov plačilni sistem

Da bi zagotovili nagrajevanje po enoti proizvoda, so razdelili vso železarno na tri osnovne skupine, pri čemer so upoštevali možnosti za ugotavljanje delovnih dosežkov v oddelkih. Te tri skupine so: ekonomske enote, ki zajemajo vse proizvodne obrate, obračunske enote, v katere so vključeni vsi pomožni obrati, in predračunske enote, ki zajemajo vse druge službe v podjetju.

Ekonomske enote je skupno osem (jeklarna, električna peč, livarna, veljarna profilov, dve valjarni pločevine, pocinkovalnica in kovačnica), obračunskih enot (mekanična delavnica, električna delavnica, gradbeni oddelki, prometni oddelki, mizarska delavnica, oddelki tehnične kontrole, plinski generator, centrala in sedlarska delavnica) predračunskih enot pa skupno pet (splošni sektor, komercialni, gospodarsko-računski in administrativni, del tehničnega sektorja in vse ostale službe).

Za vsako ekonomsko enoto so določili posebne enote proizvoda. Takih enot je skupno 49. Naj

dela osebnega dohodka, ki gre ekonomski enoti za znižanje lastne cene. Ta del znaša za vsakih tisoč dinarjev znižanja 0,5 dinarja za vsakega delavca.

Iz skupnih osebnih dohodkov jemljejo v polnem obračunskem znesku osebne dohodke za letni dopust, medtem ko ostanek primerjajo z osebnimi dohodki, obračunanimi po tarifnih postavkah. Pred tem primerjanjem se skupni osebni dohodki, obračunani po tarifnih postavkah, zmanjšajo za obračunane izdatke za bolezen do sedem dni, mezde za strokovno izobraževanje, pomoč posameznim bolnim tovarišem ter za nagrade in vsote, vplačane za kolektivno zavarovanje. To odštejejo zato, ker v seznamu osebnih dohodkov v enoti proizvoda ni kritja tudi za te izdatke.

Positivno ali negativno razliko osebnega dohodka nad obračun po tarifnih postavkah delajo na posamezne delavce po čimteljih, ki določajo pomembnost in vpliv posameznega delovnega mesta na dosežene proizvodne rezultate. Ti vplivnostni čimtelji določajo tudi obračunske faktorje. V smederevski železarni je skupno osem skupin in podskupin faktorjev vpliva.

V prvi izmed njih so vsa tista delovna mesta, ki najbolj vplivajo na rezultate dela po času. Ta skupina ima obračunski faktor sedem. Podskupina 1-a obsega vsa tista delovna mesta, ki najbolj vplivajo na dosežene rezultate v zvezi z delom po učinku, njen obračunski faktor pa je šest. Tako so dela glede na proizvodni pomen, oziroma na znižanje proizvodnih stroškov postopno razdeljena v nadaljnje skupine. Skupina 4-a zajema delovna mesta z minimalnim vplivom na rezultate, dosežene z delom po učinku. Ta skupina ima obračunski faktor 1,2. Kot osnovo za uveljavljanje vplivnostnih faktorjev uporabljajo vse prejemke za delo po času in učinku razen tistih, ki jih delavec dobi v času med boleznijo, kot pomoč, nagrado ali kolektivno zavarovanje.

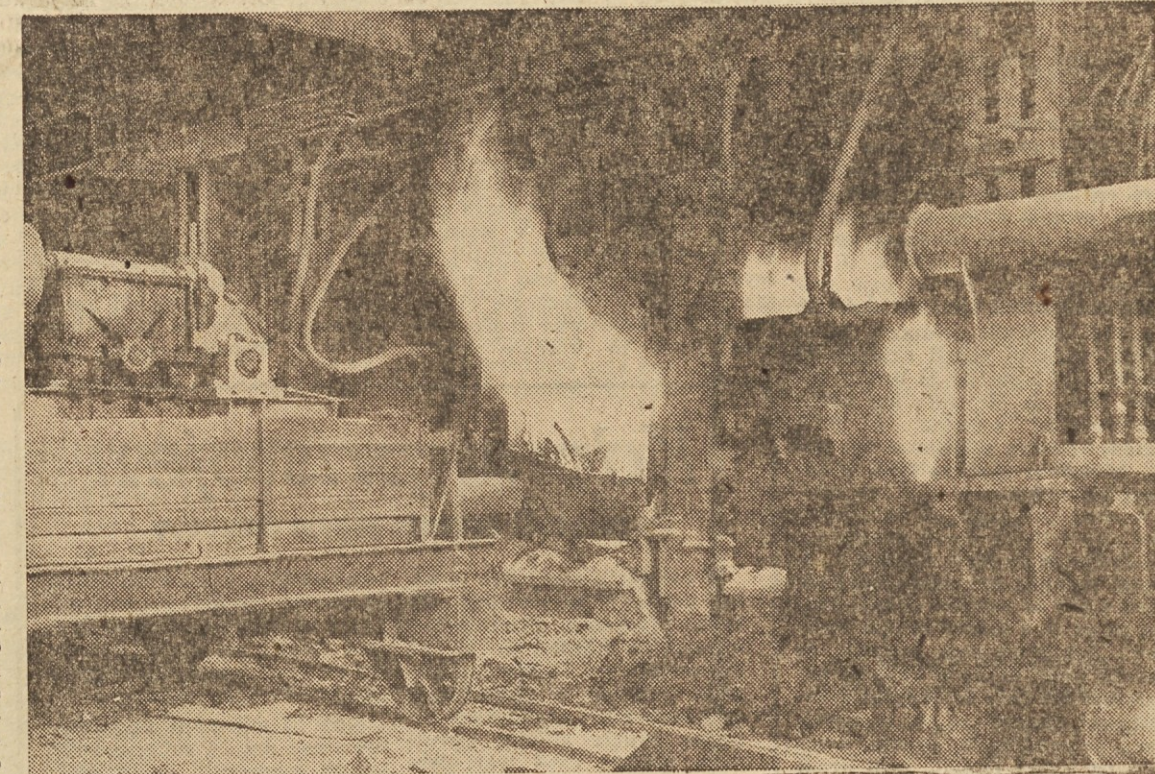
24,2% udeležbe, za električne peči 15,6%, za livarno 15,2% itd.

Število zaposlenih delavcev vpliva na obseg osebnih dohodkov v toliko, kolikor osebni dohodki delavcev iznad sprejete sistemizacije ne prihajajo v poštev za obračun po določenem odstotku uspeha. Če se stroški glede na plansko ceno zvišajo, potem se določena vsota osebnih dohodkov obrata zmanjšuje za 0,5 dinarja na vsakega delavca pri vsakih tisoč dinarjih večjih stroških. Če obrat zniža ceno, dobi za vsakih tisoč dinarjev po 0,5 dinarja na delavca.

Predračunske enote, oziroma vse druge službe formirajo osebne dohodke glede na povprečni uspeh ekonomskih in obračunskih enot. Ta povprečni uspeh določajo s primerjanjem razlike med osebnimi dohodki nad tarifnimi postavkami in osebnimi dohodki, obračunanimi po tarifnih postavkah. Določeni odstotek uporabljajo pri obračunavanju dohodkov po tarifnih postavkah, da dobijo razliko, ki jo potem — naj je pozitivna ali negativna — razdelijo na delavce po enakih načelih kot pri obračunskih enotah.

Sredstva osebnega dohodka, ki ostanejo po obračunu ekonomskih, obračunskih in predračunskih enot, pridejo v rezervni sklad osebnih dohodkov. Ta sklad uporabljajo za občasna posojila enotam, ki ne dosežejo osebnih dohodkov, obračunanih po tarifnih postavkah, ter za začasne, periodične in zaključne letne obračune osebnih dohodkov.

Čeprav pravilnik in cenik določata osnovne elemente in načela za obračunavanje po ekonomskih enotah ter plačevanje po enoti proizvoda, bo letos obračunavanje v smederevski železarni poskusno, zato so predvideli tudi spremembe, izboljšave in celo ukinitve nekaterih določb. Ze od prvega julija določajo osebne dohodke za nazaj, in sicer na osnovi izpolnitve proizvodnega in zniževanja lastne cene v minulem mesecu.

V začetku meseca julija so pričeli v smederevski železarni nagrajevati delavce po enoti proizvoda. Večino del glede obračunavanja osebnih dohodkov pa je prevzel center za uvedbo novega sistema. Ker so v železarni hoteli zagotoviti dovolj strokovnjakov, od katerih dela bo v prihodnje odvisno pravilno delovanje celotnega sistema so v mesecu juliju v tej železarni priredili seminarje za osebje, ki bo skrbelo za obračune in spremljalo storilnost dela. Na sliki motiv iz te železarne

omenimo le nekatere izmed njih: surovo jeklo v tonah, šamotna moka v tonah, elektro jeklo v tonah, platina v kilogramih, tanka in fina pločevina v tonah, nosilci za izolatorje, jeklene kroglice, osi za matice v kosih itd., itd.

Formiranje in delitev osebnih dohodkov v proizvodnih ...

Pri ekonomskih enotah se formira skupni osebni dohodek vsakega meseca na temelju poročila o izpolnitvi proizvodnega plana in poročila o obračunu proizvodnih stroškov. Dokumentacijo s podatki o izpolnjevanju proizvodnega plana sestavlja planski oddelki podjetja, o višjih ali nižjih proizvodnih stroških pa centralno obratno knjigovodstvo.

Skupni osebni dohodek za ekonomsko enoto nastanejo iz množenja števila enot proizvodov z zneskom osebnega dohodka, ki ga vsebuje enota proizvoda po določenem ceniku, in z večanjem (oziroma zmanjševanjem) tistega

... in neproizvodnih oddelkih

Obračunske enote, oziroma pomožni obrati formirajo osebne dohodke odvisno od proizvodnega uspeha obrata, v katerem delajo, oziroma od delovnega uspeha ekonomskih enot, dalje od števila zaposlenih in nazadnje od cene poslovanja, in sicer brez materiala, ki se vgradi, obdela ali pridelja.

Delež obračunskih enot pri uspehu poslovanja ekonomskih enot se izraža v težnostnih faktorjih, ki povedo, koliko je pomožni obrat vplival na dosežene rezultate v posameznih ekonomskih enotah. Odstotek tega deleža določa poseben cenik, ki kaže, kateri del osebnega dohodka v pomožnem obratu se obračunava po uspehu določene ekonomske enote. Rezultati, ki so jih dobili pri preverjanju obračuna po enoti proizvoda v minulem obdobju, so že zahtevali določene popravke in realneje zastavljene težnostne faktorje. Tako znaša težnostni faktor pomožnih obratov za jeklarno

Prvi rezultati novega pravilnika v smederevski železarni kažejo naraščanje proizvodnje in storilnosti, določeno znižanje stroškov in višje osebne dohodke. Hkrati s temi dosežki pa se utrjuje tudi zaupanje delavcev v novi sistem nagrajevanja.

B. V.

13. septembra v Velenju

Za Velenjčane bo 13. september prav gotovo najpomembnejši dan letošnjega leta. Takrat bodo proslavili dokončno ureditev upravno-gospodarskega in kulturnega središča mesta. Dograjen bo delavski klub, urejeni prostori za delavsko univerzo, internat industrijske šole, zdravstveni dom, trgovino ter za upravo rudnika. Prav tako bodo tega dne proslavili tudi vselitve rudarjev v več novih blokov.

Na večer pred praznovanjem bo velika baklada, naslednji dan dopolnjen pa bodo v središču Velenja odprli razstavo, ki bo prikazala celoten razvoj rudnika od začetka obratovanja do danes. Ob tej priliki bo tudi kulturna prireditev.

Ob proslavi ureditve novega središča Velenja bo verjetno govoril tudi tovarš Franc Leskošek-Luka, podpredsednik Zveznega izvršnega sveta. Pričakujejo, da bo prišlo na proslavo okoli 30.000 ljudi.

Socialni delavec pripoveduje

V gospodarskih organizacijah se že zdaj nekateri ljudje ukvarjajo z določenimi problemi socialnih služb. Mnogi vprašanja s tega področja pa še urejajo tudi s pravilniki podjetja. Socialne službe naj bi med seboj sodelovale in delale v smislu preventivne zaštite delavcev. Te službe naj bi usmerjale in vodile socialni delavec podjetja. Ta načela so bila že zdavnaj zapisana. Zato smo obiskali socialnega delavca v »Iskri« v Kranju, ki nam je pripovedoval o tem, kako v tej tovarni skrbijo za socialne probleme ljudi.

V tovarni dela žena, ki ima šest otrok. Tudi mož je zaposlen v »Iskri«. Mati in oče pa skupaj delata v dopoldanskem izmeni. Otroci — najmlajši je star šest let, najstarejšemu pa je enajst let — so med tem časom sami doma. Oddelek za socialno varstvo občinskega ljudskega odbora v Kranju je predlagal, da bi delavko zaposlili v popoldanskem izmeni. Obiskal sem njeno družino, ugotovil sem, da bomo morali pomagati tej materi, da bo v tovarni lahko delala brez skrbi, ko bo vedela, da se njenim otrokom ne more nič pripetiti. To sem povedal odgovornim tovarišem v tovarni. Problem smo hitro uredili. Delavko smo pričeli novemu delu in jo zaposlili v popoldanskem izmeni.

»Pred kratkim so mi s sodišča poslali dopis. Organi javne varnosti so zalotili nekaj mladolletnikov, ki so si izposojali iz potniških avtomobilov nekatere okrasne dele. Vseč so jim bila tudi dvokolesa. Z njih so jemali tudi luči. Med temi prestopniki je bil tudi vajenec, ki dela v naši tovarni. Fanta sem poklical k sebi. Vprašal sem ga, zakaj počenja to. Nekaj časa je okleval, potem pa je priznal, da je jemal stvari z avtomobilov in dvokoles, ker je hotel imeti dobro opremljeno kolo. Na trantska pota je zašel tudi zavoljo tega, ker so ga slabo vzgajali.

Dolgo sem premišljeval o njem. Takole sem sklepal: če bo fant imel vse tiste stvari, ki si jih želi, ne bo več kradel. Zato sem predlagal, naj bi v podjetju dovolili vajencu, da si iz odpadnega materiala napravi vse tiste dele, ki jih še nima na svojem dvokolesu. Tako smo tudi naredili. Fanta smo rešili, podjetje pa bo kmalu dobilo dobrega delavca.

Doslej sem prejel že veliko pismen. Obiskal sem družine, skušal pomagati delavcem, zanje sem posredoval v tovarni, predlagal ukrepe. Takrat, kadar sem se loteval teh problemov, sem imel polne roke dela. Če namreč ne bi pri težavah nekaterih ljudi posikal pravih vzrokov, če ne bi predlagal dobrih ukrepov, potem bi bilo moje delo zaman. V tovarni smo prav zaradi tega pričeli razmišljati, da bi zaposlili še več socialnih delavcev, ki bi lahko uspešno sproti reševali vsa vprašanja. Meni pa bi ostalo veliko časa, da bi lahko kot vodja zdravstvene, socialne in HTZ službe vodil in vsiljeval vse delo, ki zadeva skrb za ljudi v našem kolektivu.

Dolgo je že tega, ko sem opazoval delavke pri delu. Nekaterim med njimi so uspešno delale, druge pa so le s težavo stregle strojem. Spraševal sem mojstre, če morda vedo, zakaj te delavke zastajajo pri delu za svojimi tovarničami. Mojstri so mi o marsičem pripovedovali, pravih vzrokov pa nisem zvedel. Tudi drugi ljudje v tovarni niso vedeli za težave nekaterih delavk vse dotle, dokler nisimo na pobudo obratne ambulanke ustanovili ginekološke posvetovalnice. Mnoge delavke so se med obiskom v posvetovalnici pripravile, da so zdrave. Zato zdaj spet brez skrbi delajo.

Pri nas vsako leto fluorografiramo delavce. Nekateri ljudje, ki so zanje v obratni ambulanti ugotovili, da boleha za tuberkulozo, so morali za nekaj časa odložiti orodje. Odšli so v zdravilišče. (Ti delavci bi lahko še naprej delali, če nekaj let pa bi verjetno postali invalidi. Takrat bi jih morali upokojiti. Podjetje bi utrpelo manjšo škodo, ker ne bi bilo treba sedaj plačevati socialnemu zavarovanju posebne prispevne stopnje, ker je veliko delavcev bolnih. Toda podjetje pa bi takrat tudi utrpelo škodo, saj bi izgubili delavca, družba pa človeka.

Obiskal sem delavca, ki smo ga poslali na zdravljenje. Dejal je, da se to zanj ne izplača, ker bo spet prišel nazaj v stanovanje, v katerem je tudi zbolel. Ta delavec je imel prav. Denar, ki smo ga namenili za njegovo zdravljenje, ne bi smeli potrošiti zaman. Zato sem predlagal, katerim delavcem naj bi dali stanovanja, ki jih gradi naša tovarna, kdo naj bi dobil vozovnice za prevoz na delo in z dela, kako naj bi uvedli prehrano ostalih delav-

V industrijski ambulanti »ISKRE« so letos pregledali že okoli 9000 bolnikov

V gozdovih ali v dolini?

Kje naj bi uredili prehrano in bivališča za gozdne delavce

Nedavno tega nam je tovariš Anton Seliskar poslal prispevek, v katerem piše tudi tole:

Gozdno gospodarske organizacije gradijo upravne in stanovanjske zgradbe za svoje uslužbence, pa tudi logarnice, medtem ko jim primanjkuje sredstev, da bi zgradili stanovanjske hiše za gozdne delavce. Zavoljo tega si ti ljudje sami gradijo začasna bivališča v bližini sečišč ali pa hodijo po več ur daleč na delo. V gozdovih pod Peco, Olševo in Raduho bi lahko opazili, kako si delavci urejajo navadna bivališča iz lubja. Na pravili so si pograde, vanje natrosili iglicev ter prinesli s seboj nekaj ocvet. Tudi hrano si pripravljajo sami. Tako so bliže življenju divjadi kot pa življenju ljudem. Kako naj bi tu širili kulturno in prosvetno obzorje ljudi?

Vprašali bi se tudi, kje in kako naj bi uredili stalna bivališča gozdnih delavcev. Ali naj bi to napravili v samotnih zaselkih, vaseh, ki so najbližje gozdovom? Kako naj bi zagotovili osemletno šolanje otrok, ki bi živeli v samotni.

Zaradi oblike tal v naših gozdovih imamo zlasti v gorskem svetu veliko težav pri gojitvi posevkov in spravlju lesa. Z mehanizacijo del in transporta bi lahko omilili dosedanje fizične napore ljudi in vprežne živine.

Pričnimo razpravljati, kako bi socialno vprašanje gozdnih delavcev čimprej uredili.

Tako predlaga na zaključku svojega dopisa tovariš Seliskar:

Menda se dolgo časa ne bomo mogli izenačevati gozdnih in industrijskih delavcev, vsaj kar se tiče izboljšanja njihovih življenjskih in delovnih pogojev. Veliko pa bi napravili, da bi imeli gozdni delavci boljša stanovanja in prehrano. Te načelne ugotovitve pa bi radi ponazorili z nekaterimi podatki, ki smo jih dobili na gozdnem gospodarstvu na Bledu. Na večjih sečiščih gozdnega gospodarstva, kjer dela 20 do 30 delavcev, so dobro uredili prehrano. Zgradili so majhne kuhinje, v katerih delavcem pripravljajo hrano in pečejo kruh. Na delovišča, ki so oddaljena uro hoda od bližnjih vasi, pa prinašajo hrano iz doline. V tistih predelih, kjer sekajo les le manjše skupne delavce, niso mogli tako organizirati prehranjevanja gozdnih delavcev. Le-ti jedo hrano, ki so jo prinesli s seboj in jo pripravili med delom.

Prav gotovo ne kaže, da bi vse gozdne delavce pripravljali hrano v dolini (kot to nekateri menijo) in jo prevažali na oddaljena delovišča. Podjetjem se to ne bi izplačalo, hrana pa bi

se pokvarila, če ne bi imeli za prevoz posebnih avtomobilov. Tam, kjer je mogoče, bi kazalo posnemati zgled gozdnega gospodarstva Bled. V območjih, kjer posamezni delavci sekajo les, pa si bodo morali delavci še nekaj časa sami pripravljati hrano. Tem pa bi lahko pomagali tako, da bi izboljšali njihove delovne pogoje. Uvedli naj bi čimveč mehanizirane dela. Ko smo nedavno tega poizvedovali, kako je z mehanizacijo v gozdarstvu, so nam nekateri strokovnjaki povedali, da gozdarske gospodarske organizacije nimajo dovolj sredstev, da bi na primer kupile motorne žage. Doslej se strokovne organizacije niso dosti ukvarjale z uvajanjem mehanizacije v gozdnih gospodarstvih. Za te stvari pa tudi ni bilo dovolj sredstev. Pred leti so sekire, ki so jih proizvajali v tovarni »Muta« izvažali, zagodardje pa so orodje izdelovali nekateri zasebni obrtniki. Do nedavnega smo tudi uvažali nekatere priprave, ki jih potrebujejo gozdarji in, ki bi jih lahko naredili v domačih podjetjih. Ker smo nesmotno trošili sredstva, nam je primanjkovalo denarja za nakup tistega orodja, ki bi ga delavci tako potrebovali v gozdovih. Te napake pa moramo odpraviti, saj bomo morali čimprej izboljšati življenjske pogoje, zlasti tistih delavcev, ki v manjših skupinah delajo na sečiščih.

Življenjske pogoje gozdnih delavcev pa bi lahko izboljšali, če bi zanje gradili dobra stanovanja. Nekatera gozdna gospodarstva so do nedavnega gradila hiše za gozdne delavce v neposredni bližini sečišč. Toda njihove družine so z leti narasle in otroci so imeli predaleč v šolo. Zato bi bilo še najbolj prav, če bi v dolini gradili stanovanjske hiše, delavce pa vsak teden prevažali na delovišča. V nekaterih gozdnih gospodarstvih so že pričeli tako, kot smo zapisali, izboljševati življenjske pogoje delavcev in njihovo življenje ni več podobno življenju divjadi, kot piše v svojem prispevku tovariš Anton Seliskar.

V tovarni kovanega orodja v »Zrečah« delavci plačajo za toplo malico 40 dinarjev

PO KAPITALIZMU ČLENI?

L. F. Bled: Razgovor našega urednika s predsednikom Vrhovnega sodišča LRS vas je razočaral, ker je bilo v njem govora o zastopanju »zaposlenih v njihovih sporih s podjetji«. Doslej ste vedno bili proti tistim, ki so hoteli izbirati kandidate za organe delavske samouprave po presoji, ali je kandidat tak, da se »bo znal potegniti za delavce«. Svoje pismo zaključujete z izjavo, da ste smatrali tako stališče za zgrešeno. — Odgovor: V svojem pismu izenajčujete dva različna pojma. Mnenje, da ni prav izbirati kandidate za organe delavske samouprave in za sindikalne organe s stališča »potegovanja za delavce, za delavske interese«, je kljub izjavi predsednika Vrhovnega sodišča LRS, še vedno zgrešeno, kadar se v njem skriva gledanje na podjetje kot na nekaj, kar je delavcu tuje, kar je delavskim interesom sploh nasprotujoče, torej gledanje, v katerem se ločita podjetje in delavec kot dva nasprotna si tabora. Tako mnenje je v bistvu zgrešeno in celo škodljivo ter je ostarelo, torej prežvečeno odnosa, kakršnega pa je značilen za kapitalistična podjetja. Na podlagi socialistične družbene lastnine proizvodnih sredstev in delavskega samoupravljanja gospodarskih organizacij pa lahko delavci svoje interese uspešno uveljavljajo samo tako, da podjetja čim boljše delajo, čim racionalnejše gospodarijo, zakonito poslujejo. »Potegovati se za delavce« danes pomeni, potegovati se za to, da čim boljše delajo organi delavskega samoupravljanja, da ima podjetje dobrega, odločnega direktorja, da vlada v podjetju delovna disciplina, red, strumna delovna organizacija. Znano pa je, da povsod vendarle še ni vsega tega, da ponekod izenajčujejo delavsko samoupravljanje s samovoljo, da ponekod mislijo kot da zakonitost in delavsko samoupravljanje ne gresta skupaj. So primeri, ko svoje interese izenajčujejo z interesi podjetja, kolektivna itd. V vseh takih in podobnih primerih se dogaja, da bodisi iz neznanja, bodisi zaradi napačnega razumevanja, zaradi napačne razlage, ponekod pa tudi hote — kršijo zakonite predpise, ravno protipravno, nezakonito. Takšno nezakonito ravnanje lahko prizadene ali drugo podjetje ali komuno, lahko pa tudi posameznega delavca in tako pride do sporov, ki imajo torej povsem druge izvore kot v kapitalizmu, ki niso izraz nasprotij med delavci na eni in podjetjem na drugi strani, temveč posledica ali neznanja, nepoučenosti ali zmotne pojmovanja, lahko pa so tudi posledica samovolje kakšnega posameznika v podjetju. Za take primere ima že zakon o delovnih razmerjih posebno XI. poglavje, ki je posvečeno samo temu, kako uveljavljati delavce svoje pravice. In v tem poglavju je že določba — gl. 372. člen — ki govori, da se se lahko delavec s tožbo obrne na pristojno sodišče, če misli, da mu je organ gospodarske organizacije kršil s svojo odločitvijo kakšno njegovo pravico. In prav gotovo je predsednik Vrhovnega sodišča LRS mislil na take primere, ko je govoril o zastopstvu delavcev v sporih s podjetji. Potemtakem ni prav nobenega razloga za razočaranje in ni prav nikakršne »čudne logike«. Če Vas je razočarala omenjena izjava, potem bi morali biti najprej je razočarani nad citiranimi predpisi zakona o delovnih razmerjih in nad tem, da imamo še vedno sodišča. Za omenjene določbe pa je značilno, da postavljajo kot načelo, da mora delavec najprej urejati svojo zadevo v okviru podjetja pri pristojnih organih podjetja. Šele če tu ne uspe, lah-

ko uporabi pravico, da s tožbo sproži delovni spor pred rednim sodiščem. Seveda se lahko zgodi, da je odločitev direktorja ali upravnega odbora nezakonita, prav tako pa so primeri, ko delavec meni, da je njuna rešitev nezakonita, pa se v sodnem postopku ugotovi, da je delavec zmoti. Ni razloga kratiti delavcu pravico, da skuša svojo zadevo urediti tudi pred drugimi organi. Če mu vsi zakoni to pravico dajejo, potem je seveda treba s potrebnimi organizacijskimi ukrepi pomagati, da jo lahko uveljavlja, kar je v prid podjetju in delavcu, saj se s tem odpravlja neznanje, nezaupanje, se utrjujejo avtoriteta organov podjetja, če delajo zakonito oziroma se lahko uveljavlja njihova odgovornost, če sodišče ugotovi, da so v konkretni zadevi ravnavali nezakonito.

L. F. Središče ob Dravi: Preden je izplačalo osebne dohodke, je prešlo podjetje v prisilno likvidacijo. Ali občinski ljudski odbor jamči za minimalne osebne dohodke gospodarskih organizacij, ki plačuje svoje družbene obveznosti v pavšalnem znesku? — Odgovor: Zakon o delovnih razmerjih v svojem 221. členu sicer ne pozna nobene izjeme od določbe, da prestopi občinski ljudski odbor razliko do minimalnih osebnih dohodkov iz občinskih sredstev, če gospodarska organizacija nima niti v svojih skladih sredstev, da bi mogla delavcem izplačati vsaj minimalne osebne dohodke. Vendar ta določba v takem smislu ne velja za gospodarske organizacije s pavšalnim obračunom. Po 30. členu zakona o prispevku iz dohodka gospodarskih organizacij je treba namreč že pri določanju višine pavšalnega zneska v pogodbi gledati, da so delavcem v gospodarski organizaciji zagotovljeni minimalni osebni dohodki. Za pravilno uporabo te določbe je Sekretariat zveznega izvršnega sveta za delo izdal posebno odredbo o višini minimalnih osebnih dohodkov delavcev gospodarskih organizacij, ki pavšalno plačujejo obveznosti do družbene skupnosti (Ur. list FLRJ št. 45/1958). V tej odredbi so določeni zneski minimalnih osebnih dohodkov, ki jih mora upoštevati občinski ljudski odbor, ko se pogodbeno določajo pavšalne obveznosti in ki jih je treba zagotoviti gospodarski organizaciji s pravilno odmero pavšala. V vašem primeru je treba presoditi, ali je občinski ljudski odbor ravnal po tej odredbi in če je, potem nima več nobene obveznosti, ker jo je že izpolnil s pravilno odmero pavšala: iz okoliščine, da ima podjetje sicer potrjene minimalne osebne dohodke kot vsa ostala podjetja, za občinski ljudski odbor ne izvirajo nobene pravne posledice glede njegove obveznosti po 221. členu zakona o delovnih razmerjih.

L. F. Bled: Ste 60 % invalid, kar je posledica bolezni. Zaradi invalidnosti ste zaposleni na mestu vratarja. Ali lahko podjetje odredi osebni dohodek po delovnem mestu, čeprav ste sicer kvalificiran delavec, zaposlen pa ste pri nekvalificiranem delu? — Odgovor: Vi lahko uveljavljate osebni dohodek samo po delu in delovnem mestu, kjer ste zaposleni in ne po svoji kvalifikaciji. Podjetje ima pravico, določiti vam za osnovo osebnemu dohodku tarifno postavko delovnega mesta, kjer ste sedaj zaposleni. Vprašanje vaših pravic pa se ureja po 27. in 88. členu zakona o invalidskem zavarovanju. Če je Vaša telesna okvara tolikšna, da pomeni bistvenejšo poškodovanost ali onesposobljenost posameznih organov ali delov telesa za več kot 30 %, ki otežuje normalno aktivnost organizma in zahteva večje napore pri zadovoljevanju življenjskih potreb, imate pravico do invalidnine, in do drugih pravic po omenjenem zakonu. Sicer pa Vam priporočamo, da se obrnete v smislu 263. člena zakona o invalidskem zavarovanju na pristojni okrajni zavod za socialno zavarovanje, če doslej nimate zadeve urejene.

L. B. Nova Gorica: Končali ste gimnazijo z višjim tečajnim izpitom. Toda v podjetju Vam niso priznali srednje strokovne izobrazbe. — Odgovor: Treba je sicer razlikovati med šolsko in strokovno izobrazbo, ker to nista vedno identična pojma. Vendar smatramo, da je v vašem primeru komisija nepravilno ravnala, ko Vam je odrekla strokovno izobrazbo. Imate popolno srednjošolsko izobrazbo, ste že več kot eno leto na delovnem mestu, kjer delo zahteva najmanj tako stopnjo izobrazbe. Poleg tega imate že dva izpita na ekonomski fakulteti. Torej imate že nekaj primerne prakse, ki je bistvena za priznanje določene strokovnosti in izpite iz predmetov, ki zadevajo Vaše poklicno delo. Seveda mora komisija upoštevati, da ste bili v JLA zaposleni pri delu, ki so sorodna Vaši sedanjí zaposlitvi.

VETER VEJE Z VSEH STRANI

Obisk pri anhovskih cementarjih

Stroj, ki skuje dnevno štiri milijone, je obstal. Delavci ob njem so se spogledali. V njihovih očeh si lahko razbral neizgovorjeno misel, podkrepljeno s hudičem.

»Kaj nam pomaga še tako pretehtana tarfina politika in premišljen premijski pravilnik, če pa posameznikovo prizadevnost golta in požira to staro železo!« — Delovodja je mrmraje pregledoval mehanizem. Napake ni našel.

Ze tretjič v zadnjem tednu je stroj odpovedal. Kar nenadoma! Starejši delavci, ki so imeli njegov ropot v ušesu, so lahko že po posluhu napovedali tisto nevshečno hlipanje in pohrkovanje, ki sta bila vselej zanesljiv znak za zastoj. Teže je bilo seveda odpraviti napakol Posebno zadnje dni, ko je vrelo v tovarni okoli novega načina za zaslužek in je vsak dobro vedel, da zastoj pri njegovem stroju škoduje vsem ostalim, kolektivu. To zavest je spremljal nemir, ki je zameglil še tisti kanček zdrave

ošem ur pogleduje v sonce, kolikor ga sploh lahko pogleda skozi dimno zaveso, ki jo tkejo nizki dimniki in slabi filtri. In opravlja druge posle.

Kemik je pomislil: kdo ve, če je bila mešanica v vagončku, ki je prispel iz kamnoloma, povsem pravilna?

Potlej se je vprašal ob peči: kdo ve, če je bilo dovolj laporne moke in žlindre? Lahko, da je bila žlindra prevlačena kot se je to že primerilo nekoč z jeseniško! Zdaj sicer dobavlja suho žlindro Zenica, ki s svojimi vagoni, ko potujejo čez Jesenice v Soško dolino, opozarja jeseniške playžarje na obljubo, češ da nameravajo oskrbovati Anhovo s svojo žlindro, brž ko izpopolnijo postopek.

Tretje ugičanje je tehnik naprtil kar možaku, ki mora polnih osem ur ugibati, ali bo cement sploh dober! Pri tem tudi lahko ugiba, kateri vrag si je izmislil to »vertikalno« peč, kjer človek sploh ne more vedeti ne videti, kaj in

Vse te domneve je utemeljevala preteklost. Italijanski strokovnjaki za izdelavo cementa in salonita so ob koncu vojne pospravili svoje pisalne mize in jo s tehnično dokumentacijo vred odkurili v deželo dvatisočletne kulture. V tovarni so ostali le delavci, vajeni svojega dela. Naš strokovni kader se je pravzaprav učil od njih večšine izdelovanja salonita, predvsem pa je moral zaupati strojem in surovinam, ki tako ali tako niso za drugo rabo kot za cementni prah ali za salonit. Tako je imela tovarna dolga leta po vojni samo enega inženirja-kemika in je šele zadnje čase izpopolnila vrste strokovnjakov z mlajšimi kemiki, strojniki in gradbeniki, katere sproti uči in usposablja vsakdanje delo. Takšna »šolska tabla« je bil tudi večkratni zastoj stroja, ki je vznemiril vse, od delavca pa do direktorja.

Ljudje bolj strokovne govorice kot mi, bežni obiskovalci v tovarni, so hitro domleli kemikovo opozorilo. Stroj pa je v potrdilo še zmerom molčal.

Kaj, če je tovarna res odslužila? Republiška gradbena inspekcija je mimogrede navrgla — izboljšati ali pa — ustaviti proizvodnjo!

Slednje bi pomenilo — vreči tako rekoč skozi okno 20.000 ton salonitnih izdelkov letno. Valovite salonitne plošče, ki so znane po vsej državi, štiri-metrške cevi, ki jih naročajo v Ameriki; sporočiti v Beograd, da s kanalizacijskimi cevmi ne bo nič, odpovedati pogodbe za dobavo kilometrov cevi, ki naj bi spletle kanalizacijske mreže v mnogih stanovanjskih naseljih pri nas...!

To bi pomenilo, razočarati delavce, ki so zrasi s tovarno in žive s tovarno. Nad 1300 delavcev!

Nemogoče! Odgovorni naj samo pogledajo diagram naporov anhovskih cementarjev. V januarju je 483 delavcev zabeležilo — 13.500 ton tovarniških metrov, v juliju pa je 434 delavcev že zabeležilo — 17.000 tovarniških metrov! Delovna storilnost raste!

A zdaj so začeli odpovedovati stroji. V kamnolomu pa je zaloge laporja za petdeset let in jugoslovanski azbest se je začel že uveljavljati, saj so pred kratkim odkrili nova ležišča te dragocene rude na Kosmetu.

V tehničnih pisarnah so gorele luči pozno v noč. Nad raznimi osnutki in

kako se kuha v njej. Pa takšen Papinov lonec!

Cement, ki pride iz peči, je zaenkrat — še dober. V malih količinah odpotuje v domač svet, v katerem čvrsto povezuje nove zgradbe, mostove, podpira predore... Temu ni oporekati!

Ostale tone cementa pa odidejo na imenitnejše popotovanje. Tekoči trak jih varno zapelje na sestanek z azbestom iz Rodezije, Rusije, redko kdaj tudi iz Jugoslavije.

Kemik se je tu ustavil ob četrtem problemu: kdo pa ve, če že toliko razpravljamo o slabšem jugoslovanskem azbestu, da je iz Afrike ali neke izza Kavkaza — boljši, vedno in vselej primernejši!?

To sicer trdi proizvodnja.

Kaj pa potem mešanje azbesta z cementom?

Sestavina azbesta in cementa klocke po kanalih v grlo stroja, ki oprijemljivo tekočo maso nabira na mehko blago. To blago polzi kot časopisni papir v rotaciji, okoli mnogo valjev. Na zadnjem oddaja sloj za slojem svežega saldnita na poseben kovinski valj. Ko je plast na tem valju dovolj debela, ga stroj sam odsune.

To je tisti stroj, ki kuje milijone.

To je stroj, ob katerem so prisluškovali delavci kemikovi razlagi. Ob kratkem predahu mu je delovodja vpadel v besedo:

»Če so tvoje domneve utemeljene, lahko zapremo vse skupaj in odidemo domov!«

»To ravno ne! Jezimo se na to »staro železo«, jaz pa le mislim, da je izvor vsega zla drugod, pri drugih strojih, ki sicer dobro delajo, a vendar...!«

Kemikova napoved je postajala razumljivejša, da so jo delavci doumeli, si jim lahko razbral iz obrazov.

Res!

■ Kakšno je odstreljevanje v kamnolomu in kakšna je prva mešanica?

■ Kakšno sestavino klinkerja in premoga pogoltne peč?

■ Kakšen je cement in kako se veže z azbestom?

■ Kakšen je azbest?

■ In naposled: ali je lahko stroj kot končna postaja za izdelovanje salonita zadovoljen s kakršnimkoli materialom in mora požreti prav vse, kar priplava po kanalih v njegov zapleten mehanizem?

Novo investicije — milijarde in sto deset milijonov bodo povsem spremenile, izboljšale proizvodnje

cement. Ta peč ne požira več dražjega uvoženega premoga, pač pa se zadovoljuje z domačim, neprimerno cenejšim. Ze tu so vsako leto prihranjene milijarde!

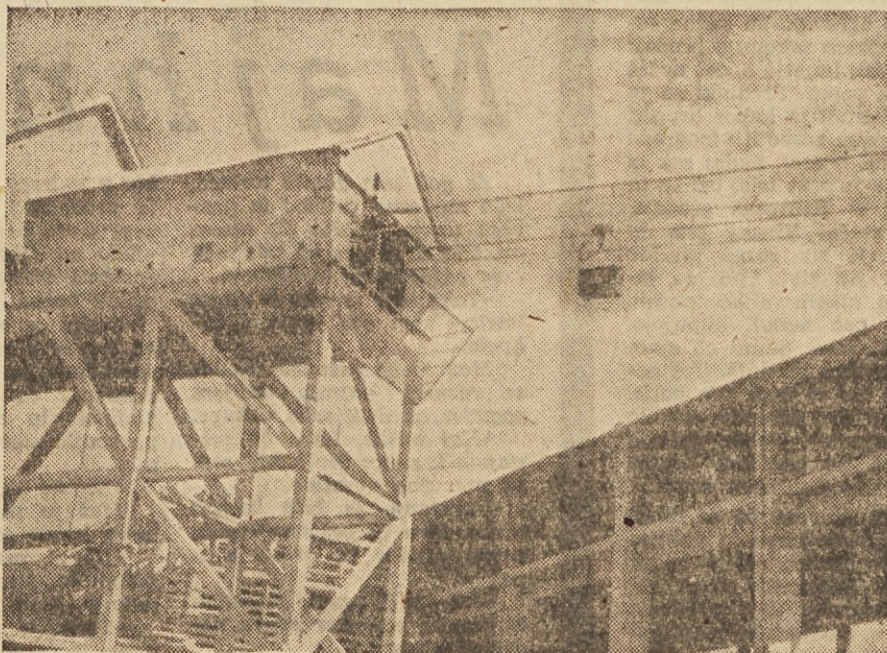
Dober cement, pomešan z azbestom, ne zaustavlja strojev, ki kujejo milijone. Tudi salonitni izdelki ne polnijo več skladišč, v katerih so morali svoje čase počivati najmanj dva meseca, preden so odšli v širni svet.

Zdaj stoji ob stroju posebna peč, avtoklava, ki napravi v štiriindvajsetih urah to, kar je v stari tovarni napravil čas dveh mesecev.

Se več! V novem postopku vsebuje salonit manj cementa. Nadomešča ga povsem navaden pesek, ki se pri 180 stopinj Celzija v avtoklavi odlično zveže s cementom in azbestom ter na ta način še doprinese k trdnosti salonita.

V novem Anhovem, tovarni salonita »15. september«, pa ne izdelujejo dosti več kot nekdaj! Povedo ti le, da imajo zdaj znatno manjše proizvodne stroške, boljše delovne pogoje in pa proizvode, ki jih lahko s ponosom pošljejo na še tako izbirno tržišče.

Nekaj pa je še, kar bo lahko zapisal obiskovalec, ki ga bo zanesla pot čez slabi dve leti v lepo dolino Soče. Namreč, med Desklami in Morskem ni več belega oblaka, ki je kot zaklet leta in leta napovedoval tovarno salonita popotniku, pa naj se je ta pripeljal v dolino po železni ali asfaltni cesti. Namesto prahu ga zdaj pozdravljajo bela splotja in nov tovarniški dimnik, ki ne-

Le kadar potegne veter s prave strani in razžene nadležen dim lahko delavec v kamnolomu spremlja s pogledom naložen voziček, ki drsi po cesti čez cesto in reko ter se naposled izgubi v tovarniškem minlu

načrti so se sklanjali gradbeniki, strojniki in kemiki. Iz kupa spisov in računov, tlorisov in razprav je zrastle v Anhovem nova tovarna, ki razvzroča uganke mladega kemika.

Novo investicije — milijarda in sto devetdeset milijonov — s katerimi razpolaga tovarna že danes, bodo povsem spremenile, izboljšale način proizvodnje. Novinar bo lahko čez dve leti takole predstavil Anhovo svojim bralcem:

V kamnolomu butajo mine. Laporna zmes potuje v vagončki po žičnici v velik, nov mlin. Dobre vsrkovalne naprave sproti odpravljajo prah. Avtomatske mešalke zajemajo natanko določeno količino klinkerja in premoga ter oboje trpajo v statisto peč, ki je zamenjala jaškaste starke. To je tako imenovana — horizontalna. Ob njej lahko pečar vsako minuto motri notranje snovanje in ve tako že vnaprej, kakšne vrednosti bo

kuje visoko v zraku z belim oblakom spominja na staro cementarno.

Ni več ni treba ugibati delavcu v kamnolomu, s katere strani bo potegnil veter, da bo lahko spremljal pot naloženega vagončka po žici čez cesto in reko, pa vse do tovarne pred železniško postajo.

Veter je začel vleči s prave strani oni dan, ko je začel stroj, ki kuje milijone, odpovedovati. Njegovemu komaj slisnemu šelestenju so prisluškovali s tankim posluhom vsi, od navadnega delavca pa do direktorja. Četudi niso vsi razumeli njegovega opozorila, ga je razumela mlada generacija. In ta je znala ujeti veter v napeta jadra in ga tako usmeriti, da je lahko prosteje zadihala tovarna in življenje v njej.

To jo je seveda veljalo nemalo truda!

Dušan Kralj.

DELA VSKA ENOTNOST

OD 20. DO 27. AVGUSTA

KABLI IZ POLIVINILA

Tovarna ELKA v Zagrebu je začela izdelovati podzemeljske električne kable, ki imajo obod iz polivinilske mase, namesto iz drugega svinca. Praviijo, da je polivinilska izolacija zelo odporna in tudi dobro izolira. Novi kable bodo seveda precej cenejši.

10.000 TRAKTORJEV

Kolektiv Industrije traktorov i mašina v Novem Beogradu je imel pred dnevi posebno proslavo. Proslavili so izdelavo svojega »desettisočega traktorja«.

Letos bodo v tej tovarni izdelali 5000 traktorjev; od prihodnjega leta dalje pa bodo izdelali po 6000 traktorjev na leto.

IZVOZ CEMENTA

Združene tovarne dalmatinske industrije cementa bodo letos izvozile 400.000 ton cementa, kar je 80 % vsega jugoslovanskega izvoza cementa v tem letu. Ze sedaj pa kaže, da bodo plan izvoza znatno presegli.

Letos izvažata dalmatinska industrija cementa v 17 evropskih, azijskih, afriških in ameriških držav.

Pred kratkim so odposlali prvi večji tovor cementa tudi v Indonezijo, kmalu pa bo naš cement prispel tudi v Pakistan.

REKORDEN PRIDELEK SLIV

V Srbiji ter Bosni in Hercegovini pričakujejo letos rekorden pridelek sliv. Menijo, da bodo v Srbiji obrali letos za 38.000 vagonov sliv, v BiH pa za več kakor 20.000 vagonov. To je za okoli 1000 vagonov več, kakor je znašal leta 1957 celotni jugoslovanski pridelek sliv.

V Srbiji se gospodarske organizacije v območjih, kjer rastejo slive, zelo resno pripravljajo na obiranje in spravljjanje. V tej republiki bodo zgradili tudi 90 novih sušilnic, v BiH pa 31. Razen tega so v Srbiji kupili moderno opremo za predelavo in sterilizacijo suhih sliv za predelovalna obrata v Šabcu in Valjevu.

NOVA TOVARNA KRMIL

V kratkem bo začela obratovati nova tovarna krmil v Slavonski Požegi. Ta tovarna bo izdelovala posebne mešanice koncentratov in superkoncentratov belega žita in koruznega zdroba ter mešanice ribje moke in školjk.

SEME SLADKORNE PEŠE IZ ISTRE

Letos so prvikrat poskusili v Istri pridelati seme sladkorne pese. Rezultati kažejo, da bo to seme boljše, kakor iz drugih krajev države.

Na enem hektaru pridobe okoli 20 stotov semena sladkorne pese. V prihodnjem letu nameravajo posejati okoli 100 ha sladkorne pese. Na teh površinah bomo dobili toliko semena, da bomo lahko krili domače potrebe, razen tega pa ga tudi izvažali.

NOV OBRAT DRUŽBENE PREHRANE V ZAGREBU

Pred dnevi so v Zagrebu odprli veliko restavracijo »Rishnjak«. To je prva samopostrežna restavracija v Zagrebu. Opremo so dobili iz lanskeletne zagrebske razstave »Družina in gospodinjstvo 1958«.

V restavraciji, ki daje dnevno več kakor 3000 obrokov, je zaposlenih 44 ljudi. Obroki so dobri in izredno poceni. Praviijo, da so približno 30 % cenejši kakor drugje.

SLADKORNA TOVARNA V BIJELJINI

Nedavno je Jugoslovanska investicijska banka odobrila 2,5 milijarde dinarjev posojila za zgraditev sladkorne tovarne v Bijeljini. Prvo tovarno te vrste v Bosni in Hercegovini bodo začeli graditi že letos, dogradili pa jo bodo do konca leta 1962. Ko bo obratovala v polnem obsegu, bo dajala 13.000 ton kristalnega sladkorja na leto. Razen tega bo dajala tudi 4000 ton melase, 6000 ton suhih rezancev in 8000 ton saturacijskega olja, ki se lahko zelo koristno uporablja za gnojenje.

ODKRILI SO NOVA LEŽIŠČA

Pred kratkim so v Novem mestu v podjetju Kremen izplačali kaj nevsakdanjo nagrado. Rudar France Srebrnjak je odkril večje ležišče belega kremenčevega peska za steklarne. Ker je podjetje že precej izčrpalo zaloge peska na svojem območju, ta rudar pa je »našel« 6000 ton peska ali za dvomesečno produkcijo tega rudnika, so mu v priznanje dali kuverto s 50.000 dinarji.

V tovarni sanj

Naslov nima nič skupnega s filmom »V tovarni sanj«. Če se vam zdi, da diši po plagiatu, ga lahko zamenjamo z drugim, na primer V tovarni načrtov ali V tovarni brez strojev in strokovnjakov. Toda tovarna naj ostane, zakaj tudi v Gabrovki, vasi v litijskih hribih, kjer so ljudje stoletja živeli od revščine in upanja, pravijo tako tisti svoji novi stavbi, ki bi ji drugod rekli skladišče ali v najboljšem primeru predelovalnica sadja, nikakor pa ne tovarna. Vsaj za zdaj ne, kajti kdo je še videl tovarno s šestimi delavci in z enim samcatim strojem za lupljenje krompirja? In še ta stoji kot živ dokaz človeške naivnosti in hkrati velikih hotenj, ki iščejo trdnih tal in otipljivih oblik.

Ob vhodu v »tovarno« se je škripaje ustavil gnojni voz s polnimi vrečami.

»Hej,« jabolka sem pripeljal,« je zaklical kmet in zmagoslavno potisnil klobuk na zatilje.

Pri vratih se je kmalu nato prikazal delavec, potem sta skupaj stehala vreče in pretresla obtočena, črvena in delno nagnita jabolka v lesene zabojčke.

»Po deset jih boš dal,« je rekel delavec, ko je s pogledom preletel stehana jabolka.

»Si ob pamet ali kaj? Kalanu si jih plačal po dvanajst. Naj me vrag vzame, če niso moja lepša kot njegova.«

»Lepša, lepša,« ga je oponašal delavec, »boga zahvali, da jih lahko prodaš. Kolikokrat sem že povedal, da industrijskih jabolk ne bomo draže plačevali kot po 7 dinarjev. Če ti ni prav, jih odpelji nazaj.«

»Saj veš, da v trgovini ne dajo ničesar zastoj. Kupovati moram pa vse od soli navzgor in navzdol.«

Delavec je še zmerom godrnjal, toda na izplačilni nalog je

Tovarišica Jamškova kuha že štiri leta s pomočjo butana. Pravi, da je takšna kuha vsaj za 50 odstotkov cenejša od druge.

napisal: 600 kg industrijskih jabolk po 10 dinarjev.

Sodutje igra sploh pomembno vlogo v tej tovarni. Na kmete blagodejno vpliva, na prodajne cene pa ravno nasprotno. V skladišču leži od lani 2500 kg suhih maslenk, ker jih zaradi visoke cene ne morejo prodati. Slovenija sadi bi jih odkupilo po 110 dinarjev, njih pa stanejo, vsaj tako trdijo, 130 dinarjev. Zaloga žganja se tudi hudo počasi zmanjšuje zaradi previsokih cen. 20.000 litrov sadjevca letos ravno ne bo lahko prodani na debelo po 250 do 300 dinarjev.

»Mogoče nas bo rešil naš zastopnik. Februarja smo ga dobili in od takrat se skladišče hitreje prazni. Kampelje obrede vse ljubljanske gostilne in proda vsak mesec vsaj 1000 litrov žganja, pravijo.

Takih nerešenih vprašanj pa je v Gabrovki še hudo veliko. Lani, ko je kmetijska zadruga dogradila to poslopje in je začela predelovalnica sadja »poskusno obratovati,« jih je neki Grom iz Ljubljane nagovoril, naj začno sušiti krompir za vojsko. Nasušili so ga kakih 300 kg, zaradi cene pa se je kupčija razdrla. Kila je stala 300 dinarjev, Grom pa je trdil, da ga dražje ne more prodati kot po 285 dinarjev. Z izgubo ga seveda niso hoteli prodati in tako jim je krompir obležal v skladišču. Kdo bi se menil za suhega, dokler je svežega dovolj. In najbrž ga bo zmeraj dovolj. Groma, ki jim je skuhal to kašo, ne morejo prijeti za besedo. Že lep čas kdo ve zakaj sedi. Samim pa ni prišlo na misel, da bi se točno dogovorili glede odkupne cene. Tega jim tudi ni mogoče zameriti, saj so začeli tako rekoč brez vsakih izkušenj, če izvažamo tiste-ga delavca, ki so ga poslali za nekaj tednov v Ajdovščino gledat, kako se delajo razne pijače. Krompirja pa v Fructulu ne sušijo...

»Zakaj ne nastavite kakšnega strokovnjaka. Takole boste slabo vozili.«

»Saj smo ga iskali preko časopisa. Pa so se nam javili peki, mizarji in ne vem kdo še vse, samo tisti ne, ki bi jih potrebovali. Nevednežev pa je že med nami zadosti. Nihče neče v te naše hribe.«

Lani se jim je zaradi nevednosti pokvarilo vse namočeno sadje v cementni cisterni, ki drži 20.000 litrov. (Nemara je tudi to kaj vplivalo na prodajne cene?) Letos so pri pasteriziranju sadne-

vanje sadnih sokov. No, prve dokaze za to že imajo. S prodajo sadnih rezin, ki jih odkupuje Slovenija sadje za inozemstvo, so kar zadovoljni. Po 110 dinarjev dobijo za kilogram. Da ni tisti nesrečni stroj za lupljenje krompirja stal, so lani poskusno posušili še kakih 200 kg olupljenih krhljev. Pa se ne navdušujejo preveč zanje. Bajje jih trgovci ne kupujejo radi. Zakaj ne, niso povedali. Mogoče se tudi na krhljih pozna, da nimajo strokovnjakov in da socialni čut predvsem do rojakov premaga komercialnega.

Bolj se ogrevajo za sadne sokove. Po novem zakonu o prodaji vin bi morali kmetje hočeš nočeš sami vsega popiti. Predniki so ga namreč polomili in kakor drugod po Dolenjskem zasadili vinograde s hibridnimi trtami. Sadni sok iz hibridov pa je prav tako užiten in zdrav kot iz žlahtnega grozdja. Kolikšna sreča! Vinska trta in sadno drevje sta razen gozdov edino, kar jih živi. Tudi za jabolka niso nikoli veliko iztržili, ljudje jih pač neradi kupujejo, ker niso žlahtna. Samo ob slabi letini jih zlahka prodajo. Čez nekaj let bo kar se tega tiče bolje, ker si je precej kmetov uredilo »sadne plantaze,« kakor pravijo Gabrovčani, do poldrugi hektar velike nasade žlahtnega sadja.

Za stara drevesa pa se nihče ne zmeni; neobrezana in pokrita z mahom in lišajem rodijo, kakor pač rodijo. Sadjarski odsek pri kmetijski zadrugi daje prednost novatorstvu, medtem ko restavracijsko precej zapostavlja. Vsaj tako se zdi popotniku, ki si med vožnjo ogleduje jablane in hruske.

Zaradi vsega tega imajo velike načrte glede proizvodnje sadnih sokov. Predvsem bodo predelovali jabolka in grozdje (o češnjem soku ne razmišljajo radi, ker jih misel na lansko prodajo še zmerom spravlja v slabo voljo Slovenija-sadju so vso zalogo prodali po 65 dinarjev, kasneje pa so zvedeli, da jo je podjetje preprodalo po 150 dinarjev).

»Po koliko boste pa plačevali grozdje za sok?«

»Po 34 do 42 dinarjev za kilogram.«

»In po koliko boste prodajali sok?«

»Največ po 90 dinarjev. V balonih, seveda.«

Obljube so torej lepe. Če bodo dobili stroje, bodo napravili okrog 80 do 100.000 litrov soka. Eno vprašanje pa še ni povsem rešeno: za Ljubljanskimi mlekar-

mi se dogovarjajo za odkup celotne proizvodnje. Kaže, da se bo dogovor srečno končal, ker v kemičnem laboratoriju mlekarne že nekaj mesev poskušajo, kako bi sadnim sokovom iz Gabrovke podaljšali življenjsko dobo in kujejo načrte o nadrobni prodaji. S tem se bodo Gabrovčani rešili tvegajočega pasteriziranja in razbijanja steklenic, velikih prevoznih stroškov, ki znašajo na liter vstekljenčenega soka celih 10 dinarjev, in prenašanja balonov po menzah, delikatesnih trgovinah in gostilnah.

»Mislite, da Ljubljanske mlekarne ne bodo prevoza, gaziranja in embalaža tako zaračunale, da nas bosta minili žeja in želja po sadnih sokovih? Dragih sadnih sokov je že zdaj dovolj. Vita sok iz jagod je odlična pijača, boljše si skorajda ni mogoče želeti. Toda če bi ga redno kupovali zase in za družino, bi s denarnico hitro posušila. Steklenička, ki drži 2 dl, stane namreč 46 dinarjev.«

»O, mi bomo cenejši. Do zdaj smo prodajali jabolčni sok v balonih po 80 dinarjev, čeprav smo ga sami prevažali. Mlekarne ga bodo dobile ceneje, ker bodo tudi za prevoz same skrbele. Če bodo hotele preveč zaslužiti, ga bodo seveda težje prodale.«

Gabrovčani imajo prav. V ljubljanskih mlekarah ne manjka ekonomsko podkovanih ljudi, kakor Gabrovki. In ti bodo že vedeli, kakšne cene lahko določijo, da bodo razprodali vso zalogo, in ali se izplača prodajati samo vstekljenične sokove, ali pa je bolje, da jih prodajajo obratom družbene prehrane in posameznim družinam tudi v balonih.

Pa še nekaj si lahko obetamo od te povezave. Da bodo namreč Ljubljanske mlekarne poskrbele Gabrovcem strokovnjaka, ki jih bo naučil bolje predelovati sadje. Kupec ni sentimentalni in tudi ne ve, da te sadne sokove izdelujejo ljudje, ki nimajo nobenih delovnih izkušenj in iz sočutja do kmetov plačujejo slabo sadje po 10 do 19 dinarjev, namesto da bi jih z nižjo ceno prisilili k večji skrbi za drevje.

Drugače bomo morali pritrditi 15-letnemu dekletcu, ki je prineslo v predelovalnico polno brento bezgovih jagod in je zasoplo od utrujenosti reklo:

»Če bi imela zemljo, bi zasadila bezeg. Veliko bezga, tega najbolj plačujejo.«

Dekletce se ni spraševalo, zakaj je tako. To je ne zanima. Če bi bilo starejša, bi morda vsaj za trenutek pomislila, da je bezeg zato drag, ker ga je malo, da so njihova jabolka zato poceni, ker je sadovnjakov povsod veliko in da bodo še cenejša, zlasti s starih dreves, ko bodo začeli roditi novi nasadi na 90 ha zemlje in čez leta še drugi na novih 80 hektarih sveta, ki so za zdaj še v načrtih.

Majhna nesreča

Za god sem dobila torbico, lepo moderno torbico iz pravega usnja. Toliko da nisem zahtevala od ginjaletni nad možo pozornostjo in okusom.

»Tako lepe torbice še nisem imela,« sem mu rekla v zahvalo.

Mož se je raznežil. Kadar se razneži, najraje speljem pogovor na družinske nakupe. »Kaj misliš, kako bo pristajala k živim čevljem?« sem ga previdno vprašala.

Vprašanje je bilo kajpak odveč. Siva in peščenorumenena barva vendar ne gresta skupaj.

Mož me je osuplo pogledal. Napravila sem kar se dá nedolžen obraz.

»No, kaj misliš?« sem ponovila. Bala sem se, da bo vprašanje namenoma preslišal, kakor vedno, kadar mu ni po volji.

»Koliko pa je še v blagajni?« je vprašal čez čas. »Če do prvega ne bo zmanjkalo za hrano, bi lahko...«

Bila sem presrečna, da imam tako dobrega moža. Nove torbice in novih čevljev si ob enem res ne more privoščiti vsaka. (Na to, da bo mož do prvega godel, ker ne bo mesa na mizi, nisem hotela misliti. Kdo bi si grenil življenje s tako zakonsko prozoz?)

In sva šla. Oba v prazničnih oblekah, ker je bil pač moj god, jaz pa še z novo torbico povrh.

Salonarje takšne barve, z visoko tanko peto, sem ponavljala po trgovinah in razkazovala svojo novo torbico.

Slovo je bilo povsod ena-

ko: v zadregi sem se oproščala prodajalki, ki je stala za neprodano barikado iz škatel. »Zelo mi je žal,« sem hitela, »ampak, vidite, torbica je drugačne barve.«

Sonce je zašlo za Rožnik, ko sva se z možem šele zmeraj sprehajala po trgovinah. Navdušenje za nove čevlje je plahnelo in zahrepenela sem po svojih starih dobrih copatah.

»Nič ne bo,« sem vzdihnila.

Mož je po naravi vztrajnejši kakor jaz.

»Če si vzdržala dve uri, potrpi še eno,« je rekel. »Besedo pa meni prepusti.«

Takšnele salonarje, prosim, je rekel v prvi trgovini, ki je še nisva obredla, in pomolil prodajalki torbico.

»Ne vem, če bo kaj,« je

podvomila prodajalka.

Mož se je razhudil:

»Torbica je iz boka, čevlji so pa tudi večinoma iz boka, kako da ni mogoče dobiti takih čevljev...«

»Niste prvi, ki to sprašujete. Oglevala si je torbico in potem vzkliskala, kot da bi jo kdo obdaril.«

»Aha, TOKO! Takih čevljev ne boste nikjer dobili. TOKO kupuje usnje od Usnjarskega tehnikuma iz Domžal, čevlji pa so iz drugega usnja. Pritožite se usnjarem. Mogoče bo vsaj vaša beseda kaj zalegla.«

Mož načelno prodajalcem nerad verjame, ker ima precej slabih izkušenj z njimi.

Drugi dan je telefoniral v TOKO šefu komercialne.

»Kako?... da, da... z usnjari je križ... boks barvajo,

seveda ga barvajo, ampak kako? Zenske bi nas raztrgale, če bi izdelovali torbice iz njihovega usnja. Da ne bom krivičen: zmeraj res ne gre barva stran, toda to ni na usnjo napisano in tudi nihče ne garantira, da bo šla stran. Torbica pa ti lahko mimo grede umaže obleko in tudi rokavice, če ni usnje dobro pobarvano.«

»Usnjari to vedo?«

»Seveda, izgovarjajo se na barve.«

»Od kod jih pa dobiva Usnjarski tehnikum?«

»Od zunaj, kakor oni.«

Moj mož je pаметen in redkobešen mož in zato ni spravedljivejši. Kaj bi tudi pomagalo, če bi vprašal, zakaj bodoče strokovnjake v Usnjarskem tehnikumu učijo trpežnega barvanja, če tega praktično ne bodo uporabljali. In kaj bi pomagalo, če bi tega šefa komercialne vprašal, zakaj tovarne vsaj tistega usnja, ki se ne razbarva, ne porazdele med čevljarje in torbarje in zakaj ti tega ne zahtevajo. Nič, kakor ni pomagalo, če jih je izrekel kdo drug.

Upanje, da bom vsaj enkrat v življenju imela elegantno torbico in čevlje enake barve, je šlo po vodi. Toda tolažim se, da nesreča ni zadelo samo mene. Že v dvoje jo je laže prenašati, kaj šele če nas je več tisoč prizadetih. Če dobro premislim, pa to nit ni nesreča. Ali ne bi bilo veliko huje, če bi me povozil na primer avtomobil?

Najbrž so tudi usnjari isti misli.

Zanju prehitro minevajo šolske počitnice...

Mariborčani podirajo plotove

Mariborskim otrokom se v nekaterih pogledih veliko bolj godi kot vrstnikom v drugih krajih. Ne samo, da so letos poleti skoraj vsi letovali v gorah ali ob morju, ampak so dobili tudi že tri večja igrišča, štiri pravzaprav prostovoljno urejajo, do konca leta pa jih bodo predvidoma zgradili še devet, torej skupno šestnajst. Od kod denar za vse to? Izdatki so presenetljivo majhni. Med mladimi prostovoljci sreča obrtna vajence, gostinsko mladino, gimnazijce in mlade tovarniške delavce. Material jim zastoj prevažajo tovarne, prav tako jih tudi oprema ne stane veliko.

Mladi graditelji pa so najbolj ponosni na igrišče v Partizanski ulici, kjer so še letos spomladí ležale ruševine kot zadnji spomin na minulo vojno, in vegaste lope. Prostorno igrišče s štirimi gugalnicami, tremi prenosljivimi dvojimi kegljišči, velik prostor za odbojko, košarko in tenis z vso potrebno opremo, razne druge igralne naprave — vse to jih stane samo 18.000 dinarjev, kajti od 1. aprila do 15. junija, ko so igrišče slesovno odprli, so mladinci žrtvovali za gradnjo 1583 prostih ur. Prvotno so mislili, da bo služilo samo kakim 50 otrokom iz sedanjih hiš, med katerimi so podirali plotove, zdaj pa se zabava na njem vsaj 120 otrok iz kolodvorske četrti.

»Dokazali smo, kaj zmoremo,« pravijo mladinci, »čeprav so nekateri, ki stanujejo v Partizanski ulici, dvomili, da bo kaj iz tega.« Ponoči, ki jih preveva med razkazovanjem igrišča, je res upravičen, kajti tudi težav ni manjkalo pri delu. Nekaj družin je bilo namreč zaradi igrišča ob stare vegaste lope in ob gredice. In ti so se hudo upirali tej novosti. Toda tudi vsi odrasli radi posedajo ob popoldnevih na klopcih, ki so jih postavili mladinci, in s ponosom opazujejo veseli vrvež.

Nasploh so Mariborčani zelo uvidni do otrok. Podirajo plotove med stanovanjskimi bloki in tako preurejajo dvorišča, da služijo polovica za sušenje perila in drugimi gospodinjstvom, drugi del pa za otroško igrišče. Nabavili so si namreč opremo za sušenje perila v nadstropjih, tako da ostane mladinci čimveč prostora za igranje in zabavo. Te otroške kotečke opremljajo z drogovji, mrežami in odbojko in košarko, z gugalnicami in podobnim. Kakor pravijo, jih stane oprema za tako igrišče največ 25.000 dinarjev. Toliko pa hišni sveti brez posebnih težav odstopijo iz svojih skladov.

Prav zaradi svoje skrbi za

otroke pa se Mariborčani, predvsem pa mladinci, hudo jeze na urbaniste, ki jim ne dovolijo urediti v Melju na velikem praznem prostoru otroškega igrišča odprtega tipa. Ze 1950. leta so se vse družbene organizacije zamen potegovala, da bi ta prostor izkoristili za otroke. Urbanisti so vztrajali pri svojem in prostor stoji že 9 let neizkoriščen.

ZA VAS GOSPODINJE

● Mlade zejenjave, na primer korenčka, peteršiljeve korenice ipd., ne lupimo, ampak jo samo dobro umijemo. Pozneje, ko koža oleseni, jo ostrgamo kar se da na tanko, ker je tisk pod njo največ vitaminov in rudninskih snovi. Ne zametujemo zelenih listov pri solati, ohrovitu in zelju, v njih je največ listnega zelenila in zato tudi največ zelene.

● Razen polnjenih paprik in sarme bo začela Crvena zvezda, tovarna mesnih izdelkov iz Kragujevca, proizvajati tudi rižoto in grahovo meso. Prve konzerve bomo dobili v kratkem. Strokovnjaki te tovarne pa proizvajajo še konzerviranje džuveca in paprikaša. Po vsej verjetnosti bodo tudi te konzerve še letos v prodaji. Tovarna pripravlja še več vrst konzerviranih solat. Napredaj bodo konzerve 400 g težke, kolikor zadošča za manjšo družino, in enokiliske.

Kramljanje O ŽENSKI MODI

Modni kralji so bolj muhavi kakor najbolj muhavi ženske. Zdi se, da nam postavijo pas (k sreči samo na oblekah in plaščih) pod prsi, zdaj ga spuste malo manj do kolen, spet drugič ga preprosto »zbršijo«. Modni privrženci imajo torej zmeraj dovolj časa, da dobe modno linijo. Toda vedno se to le ne da. Zajetnim val gumasti stezniki ne morejo prikriti oblin, suhim pa umetni pripomočki samo delno lahko pomagajo, kadar moda poudarja ženske čare.

Letošnja moda ne gre debelo ne suhim na roke. Poudarja namreč prav vse, kar lahko poudari. Na oblekah so kralji mode pustili pas izpod prsi na njegovo

Takole poletno obleko si lahko omislite, četudi ste bolj polne postave. Pristaja pa seveda predvsem mlajšim

vo pravo mesto in ga stisnili. Stisnili pa so tudi životek in s tem poudarili prsi. Krila so ali gladka, prilagajajo se telesu, ali pa bogato nagubana. Nekateri modni ustvarjalci so jih tako pristigli, da segajo nad kolena ali pa samo do kolen. Ovratnike so zavrgli ali pa so jih povečali in precej odmaknili od vratu, da izdeta do izraza lep vrat in le-ropirje. Nekateri so zavrgli tudi rokave, drugi dovolijo kratke, le pri toplejših oblekah in bluzah so jih pustili tri četrtine, jih stisnili v celoti ali pa samo spodaj z zavijki. Zelo so se jim priljubile kratke vrhnje jope iz iste-ge blaga, kot je obleka. Segajo do pasu in se prilagajo telesu ali pa je naznačujejo njegove oblike. Nekaj je tudi ravnih, vendar manj kot lani. Za te jope smo modnim kreatorjem pravzaprav najbolj »hvaležni«, ker omogoča-jo, da si damo obleko sešiti brez

rokavov in jo v toplejših dneh nosimo samo, ko je hladno, pa jo dopolnimo z jopo in s tem prenovimo.

Ce smo trebušaste, nikar ne poudarjamo pasu, da ne bomo neokusne. Pas naj bo kljub uka- zom iz Pariza samo naznačen, da bomo prikrije odlično maščobo, ki sem nam je nabrala na tre- buhu. In še nekaj: ne kupujmo blaga z velikimi rožami. Tudi eno- barvnega zelo svetlega ali celo kričnega blaga se izogibajmo. Deseni iz velikih rož in zelo sve- tlo blago namreč poudarjajo de- belost. Sicer pa rimski modni kralji forsirajo za jesen in zimo črno, tako se bomo kaj lahko oblekle po modi. Pa četudi črna barva ne bi bila moderna, bi nam dobro pristajala, ker smo v črni obleki nekam vitkejše. Če bomo obleko okrasile z belim ovratnikom ali s kakšno svetlo rutko, bomo videti sveže, čeprav smo že prekoračile štirideseto leto.

Pri vratnem izrezu se ne ozi- rajmo preveč na modo, zakaj naj bo velik dekolte oziroma iz- rez še tako moderen, si ga raje ne privoščimo, če imamo zguban ali, kako drugače deformiran vrat. Prav tako se izognimo ve- likemu ovratniku, če imamo kra- tek vrat. Izrez v konico in manj- hen ovratnik nam bosta veliko bolj pristajala. Veliki ovratniki tudi niso za ženske z bujnimi prsmi, pa četudi imajo dolg vrat. Sploh si zapomnimo, da naj bo- do obleke na tistih mestih, ki nam jih je že narava zelo pouda- rila, čimbolj enostavne, če hoče- mo biti okusno oblečene.

V zrelejših letih se tudi ne preobremenimo z raznim naki- tom, ki je trenutno zelo mode- ren. Mimoidoče bo opozarjal na- se, opozarjal pa bo tudi na zaje- ten ali zguban podbradek in vrat.

Zmeraj moderen ovratnik, ki pri- staja zlasti lepim vratovom. Lah- ko pa si ga privoščite tudi, če imate kratke vrat, ker ga na vi- dez podaljša

Za lep zunanji videz je po- leg obleke važna tudi pričeska. Čim bolj je preprosta, tem lep- ša je in tem bolj solidni bomo videti. Eksistencialistične frizure, ki jih vidimo po modnih žurna- lih, se mladim dekletom prilaga- jo in celo poudarjajo njihovo ljubkost, če smo prekoračile tri- deseto leto, pa bomo v taki pri- česki prej neurejene kakor mi- kavne.

»Če si znaš urediti življenje, je pod šotori lepše kakor v hotelu.« pravijo študentje Višje šole za telesno vzgojo, ki vsako leto taborijo v Rovinju

NEGUJMO

KOPALNO OBLEKO

Nobena obleka, noben plašč se tako naglo ne kvari kakor prav kopalna obleka. Zdi se mo- kra, zdaj izpostavljena vročim sončnim žarkom. Stalno menja- vanje temperature kmalu uniči tudi najboljše tkanino, če je ne negujemo.

Po kopanju, zlasti če smo se kopali v morju, kopalno obleko splaknemo v sladki vodi, da od- stranimo umazanijo od sedenja in soli. Morska voda je namreč eden največjih sovražnikov ko- palnih oblek! Zelo pa jim ško- dujejo tudi klor, ki ga je v pla- valnih bazenih običajno zelo ve- liko, in mineralne vode. Še bolj občutljive kot obleke iz samega blaga, so obleke z vtkanimi gu- mijastimi nitmi. Mokrih nikoli ne izpostavljamo vročim sonč- nim žarkom, drugače jih bomo kmalu uničili.

Po kopanju v zdravilnem bla- tu moramo kopalno obleko takoj oprati v lahni pralni raztopini, nato jo samo stiskajmo, da se bo voda odcedila, nikakor pa je ne smemo ožemati.

Vse to velja tudi za kopalne obleke iz nylona in perlon. Če jih hočemo temeljiteje oprati, uporabljamo mlačno vodo in la- hno pralno raztopino. Sušimo pa jih položene, pri sušenju na vrvi kaj lahko izgube prvotno obliko.

Kopalne kape iz gume, gum- jaste plavalne obroče in igrače moramo prav tako negovati, da jih bomo dlje ohranili. Kdaj pa kdaj jih operimo v mlačni mil- nici, posušimo v senci in natri- mo z glicerinom. Ko preneha ko- palna sezona, jih potresimo s smukcem in shranimo na suhem. Prostor naj ne bo prehladen.

Kopalne brisače, običajno uporabljamo za kopanje frotirke, ki najbolj pijejo vodo, moramo

po kopanju sprati, če so umaza- ne, pa še skuhati. Čez noč jih namočimo v mlačno vodo, prej pa umazana mesta natrimo s pralnim praškom ali milom. Fro- tirke, kopalne plašče ali jope iz frotreja smemo kuhati največ de- set minut, da se prehitro ne str- gajo. Vsaka dobra gospodinja pa ve, da jih mora sušiti na soncu,

da jih ne sme likati, ne mon- gati, še manj pa shraniti vlažne. Nasploh velja, da moramo ko- palno torbo takoj izprazniti, ko pridemo domov. Ves kopalni pri- bor posušimo po možnosti zunaj v senci. Nič mu bolj ne škoduje, kakor če ostane vlažen in zvit v torbi morda celo do prihodnjega kopanja.

Na ljubljanskem kopališču Kolesija so zaradi muhovega vremena letos zelo redki takile prizori

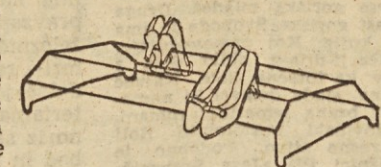
Poceni čevlji so dragi

Pri nakupovanju čevljev ne bodimo preveč varčni, kajti za malo denarja vsaj za zdaj pri nas še ne dobimo solidno izde- lah in trpežnih čevljev. Poceni je večinoma le nepodložena obutev s tankimi usnjami ali gumijastimi podplati. Takšni čev- lji že v prvem večjem dežju iz- gube obliko, zlasti če jih ne da- mo takoj, ko jih sezujemo, na kopita. Razen tega pa se nam noge v taki obutvi bolj znojijo kakor v podloženi, ker vrhnje usnje ne vpija potu. Predvsem ne hodimo v službo v nepodloženih čevljih, četudi se nam noge ne znoje. Zdravniki namreč pripo- ročajo za delo 3–5 centimetrov visoke pete, na nepodloženih čev- ljih pa skorajda ni peta. Odsve- tujemo pa tudi previsoke pete, ker se teža telesa prenese pred- vsem na prste (pri zelo nizkih pa na pete). Le če so pete primer- no visoke, se telesna teža enako- merno porazdeli.

Gospodaren kupec izbere zno- traj skrbno izdelano obutev. Če se solidno izdelani čevlji kasneje nagubajo, smo sami krivi, ker ji nismo po vsaki uporabi, še vla- žne dali na kopita ali pa natla- čili z mehkim papirjem. Čevlji morajo biti dovolj dolgi in širo- ki, da ne bomo dobili otiščan- cev ali kurjih oces. Zato jih ku- pujemo popoldne, ko nam noge malo zabreknejo od utrujenosti. Pozimi so udobni čevlji še va- žnejši kakor poleti. V preozki

obutvi nas kaj rado zebe v no- ge, ker med nogo in usnjem ni zraka, ki slabo prevaja toploto in zato ščiti nogo pred zunanjim mrazom.

Se veliko bolj kakor pri na- kupovanju čevljev zase moramo paziti, kadar kupujemo čevlje za otroke. Predvsem mora imeti otroška obutev usnjene podplate,

pete in opetnike, da otroci ne dobe ploskih nog. Sandali jim samo kvarijo noge, medtem ko so jim visoki čevlji v čvrsto opo- ro pri prvih, oklevajočih korakih in kasneje, ko jim hoja ne dela več preglavic. Ne kupujmo otro- kom gumaste obutev, ker ne pro- pušča zraka in je hladna. Pozim- mi otroka zazebe v noge, brž ko se mu oznoje. Gumasto obutev pa lahko nataknejo na usnjene čevlje, da očuvamo noge pred zunanjo vlago. Žal naše proizva- jalce rado zanese in se posvečajo predvsem obliki čevljev, zapo- stavljajo pa zdravniške nasvete za otroško obutev. Zato tudi otro- škii čevlji povečini niso primerni in zdravstveno neoporečni.

pete in opetnike, da otroci ne dobe ploskih nog. Sandali jim samo kvarijo noge, medtem ko so jim visoki čevlji v čvrsto opo- ro pri prvih, oklevajočih korakih in kasneje, ko jim hoja ne dela več preglavic. Ne kupujmo otro- kom gumaste obutev, ker ne pro- pušča zraka in je hladna. Pozim- mi otroka zazebe v noge, brž ko se mu oznoje. Gumasto obutev pa lahko nataknejo na usnjene čevlje, da očuvamo noge pred zunanjo vlago. Žal naše proizva- jalce rado zanese in se posvečajo predvsem obliki čevljev, zapo- stavljajo pa zdravniške nasvete za otroško obutev. Zato tudi otro- škii čevlji povečini niso primerni in zdravstveno neoporečni.

pete in opetnike, da otroci ne dobe ploskih nog. Sandali jim samo kvarijo noge, medtem ko so jim visoki čevlji v čvrsto opo- ro pri prvih, oklevajočih korakih in kasneje, ko jim hoja ne dela več preglavic. Ne kupujmo otro- kom gumaste obutev, ker ne pro- pušča zraka in je hladna. Pozim- mi otroka zazebe v noge, brž ko se mu oznoje. Gumasto obutev pa lahko nataknejo na usnjene čevlje, da očuvamo noge pred zunanjo vlago. Žal naše proizva- jalce rado zanese in se posvečajo predvsem obliki čevljev, zapo- stavljajo pa zdravniške nasvete za otroško obutev. Zato tudi otro- škii čevlji povečini niso primerni in zdravstveno neoporečni.

pete in opetnike, da otroci ne dobe ploskih nog. Sandali jim samo kvarijo noge, medtem ko so jim visoki čevlji v čvrsto opo- ro pri prvih, oklevajočih korakih in kasneje, ko jim hoja ne dela več preglavic. Ne kupujmo otro- kom gumaste obutev, ker ne pro- pušča zraka in je hladna. Pozim- mi otroka zazebe v noge, brž ko se mu oznoje. Gumasto obutev pa lahko nataknejo na usnjene čevlje, da očuvamo noge pred zunanjo vlago. Žal naše proizva- jalce rado zanese in se posvečajo predvsem obliki čevljev, zapo- stavljajo pa zdravniške nasvete za otroško obutev. Zato tudi otro- škii čevlji povečini niso primerni in zdravstveno neoporečni.

pete in opetnike, da otroci ne dobe ploskih nog. Sandali jim samo kvarijo noge, medtem ko so jim visoki čevlji v čvrsto opo- ro pri prvih, oklevajočih korakih in kasneje, ko jim hoja ne dela več preglavic. Ne kupujmo otro- kom gumaste obutev, ker ne pro- pušča zraka in je hladna. Pozim- mi otroka zazebe v noge, brž ko se mu oznoje. Gumasto obutev pa lahko nataknejo na usnjene čevlje, da očuvamo noge pred zunanjo vlago. Žal naše proizva- jalce rado zanese in se posvečajo predvsem obliki čevljev, zapo- stavljajo pa zdravniške nasvete za otroško obutev. Zato tudi otro- škii čevlji povečini niso primerni in zdravstveno neoporečni.

NEGA, ČIŠČENJE, SHRANJEVANJE

Nove čevlje namažemo po podplatih s toplim lanenim oljem, da postanejo trpežnejši. Pazimo, da ne bomo namazali gornjega usnja! Le-tega namažemo z belo pasto, da se ne poznajo madeži od dežja. To večkrat ponovimo.

Umazane čevlje najprej tem-eljito očistimo s trdo krtačo, če so zelo umazani, pa jih umijemo s čisto vodo, nikoli pa ne z milom. Ko se na pol posuše, jih nama- žemo z mlekom, da nadomestimo izgubljeno naravno maščobo. Mo- kro obutev sušimo v zravnem prostoru, nikdar pa v bližini pe- či ali štedilnika. Usnje se najbolj

suši na prepihu. Temperatura naj ne presega 30 stopinj, sicer po- stane usnje krhko. Ko so čevlji suhi, jih namažemo s pasto, če- čas pa ološčimo z mehko krpo ali krtačo. Velur (semiš) in no- buk usnje skrtamo z gumasto ščetko ali z radirko in namaže- mo samo navadno usnje.

Očiščene čevlje shranimo. Ka- kor obleka, morajo imeti tudi čevlji svoj stalni prostor. Doslej so projektanti stanovanjskih hiš in opreme malo mislili na to. Vendar bi le moralo imeti vsako stanovanje poseben prostor za shranjevanje čevljev in umazane- ga perila. Ker tega ni, postavimo v predsobo, stranišče ali kam drugam polico za čevlje in od- merimo vsakemu družinskemu članu svoj prostor. Okvir je la- hko kovinast, letve, na katerih slone čevlji, pa naj bodo lesene. Na dnu police naj bo pločevina- sta nizka posoda, ki prestreže prah, služi pa tudi za čiščenje umazane obutev. Blato, ki se po čiščenju nabere v njej, stresemo v smeti, posodo pomijemo in jo zopet položimo pod polico. S takš- no polico torej ubijemo dve mu- hi na en mah: čevlji dobe pri- merno shrambo in jih lahko tako očistimo, da blato in prah ne se- data na tla. Polica za shranjeva- nje čevljev ima lahko poljubno obliko. Objavljamo dve izvedbi. Kakor vidite, sta zelo preprosti in si jih lahko sami izdelate, če ste kaj spretni.

JEDILNIKI za taborjenje

Ce pojdeto taborit, ne jemljite s seboj preveč konserv, teh se boste hitro preobedili, ampak si raje priprav- ljajte takšne jedi, ki vam ne bodo vzele preveč časa, pa bodo kljub temu okusne, izdatne in poceni. Predvsem glejte, da boste izdatno zajtrkovali. Čim bolj izdaten bo zajtrk, tem manj boste pojedli opoldne in zvečer. V opoldanski pripeki tudi ni prijetno kuhati! Namesto juhe popijte pred kosilom kozarec mrzlega mleka ali sadnega soka – juha vas samo segreje in na videz nasti – ali pa pojedite ko- zarec jogurta ali malo sadija, ki prav tako povečata tek kot juha.

Se nekaj: pripravljajte takšne jedi, za katere ni treba dosti posode. Po- mivanje še doma ni prijetno, čeprav imate vse pomivalne priprave, kaj šele na prostem!

Objavljamo nekaj preizkušenih celodnevni jedilnikov za deset ljudi. Kosila pripravite v eni uri, zajtrke in večerje pa še veliko hitreje. Če vas pojde manj taborit, temu primerno zmanjšajte količine živil.

I

ZAJTRK: koruzni žganci z mle- kom, sadje.

KOSILO: Argo juha, testenine z jajci, mešana solata.

VEČERJA: riževa solata z mesom in zelenjavo, mleko ali sadni sok.

TESTENINE Z JAJCI

1 kg testenin, slan krop, 10 dkg masti ali olja, 1 čebula, 5 jajc, pol litra mleka, zelen peteršilj.

Kuhane, splaknjene testenine stre- semo v kozico. V kateri smo prepra- žili čebulo, in jih polijemo z mlekom. Prej vzvrkljamo vanj jajca in peter- šilj. Pražimo, dokler jajca ne zakr- nejo in se testenine ne prepejo z mlekom.

RIŽEVA SOLATA Z MESOM IN ZELENJAVO

50 dkg riža, 1 tuba kupljene ma- joneze, 5 paradižnikov, nekaj paprik, 1 mesna konserva, zelen peteršilj.

Riž skuhamo in ohlajenemu pri- mešamo narezane paradižnike, papri- ke in konservo, zabelimo z majonezo in primešamo sesekljan peteršilj ali drobnjak.

II

ZAJTRK: obložen kruh (sir, klo- base), kava, paradižnik ali sadje.

KOSILO: surovi nadevi paradižniki, pečene ribe, krompir, solata, točlena smetana s sadjem.

VEČERJA: stročji rižol v solati, jetrna peščeta, kruh, mleko.

SUROVI NADEVI PARADIŽNIKI

20 paradižnikov, 80 dkg skute, 4 žli- ce smetane ali margarine, 4 zelene pa- prike, peteršilj, 10 dkg prekajane sla- nine, sol.

Opranim paradižnikom odstranimo seme in jih napolnimo z nadevom. Nadevi: skutu primešamo smetano (margarino), sesekljano papriko, ze- len peteršilj, prekajeno slanino in na- dev osolimo.

TOČLENA SMETANA Z MLEC- NEGA PRAHU

9 dkg mlečnega prahu, 9 dkg slad- korja, 3 dkg moke, 4/4 dcl vode

Moko, sladkor in mlečni prah zme- šamo in med mešanjem prilivamo vo- do. Ko se mešanica zgleda, vlijemo posodo v večjo kozico z vrela vodo in jo zavremo. Ohlajeno stepamo tako dolgo, da se speni.

III

ZAJTRK: bela kava, kruh, rezina salame ali jajce, paradižnik.

KOSILO: jogurt s sadjem, zele- njavna rižota z naribanim sirom, so- lata.

VEČERJA: zdrobov praženec, kom- pot iz svežega sadija.

JOGURT S SADJEM

2 1/1 jogurta, 40 dkg naribanih ja- bolk, 12 dkg sladkorja, limonova lu- pina.

Jogurt: 30 dkg mlečnega prahu, 3/4 l vode.

V 2 dcl vode gladko razmešamo mlečni prah precejenega vlijemo v vrela vodo in ga mešamo, da se ne primodi. Ko dobro prevre, umetno mleko hladimo na 40–50°C mu doda- mo 1 dcl jogurta ali jogurtov bacil ga pokrijemo in ga damo za 2 uri v samo- kuhalnik ali zavremo v oledo. Nato ga ohladimo, zmešamo z naribanimi jabolkami ali drugim sadjem in sladkor- jem. Limonova lupina in sok izboljša- ta okus in hranilno vrednost.

ZELENJAVNA RIŽOTA Z NARI- BANIM SIROM

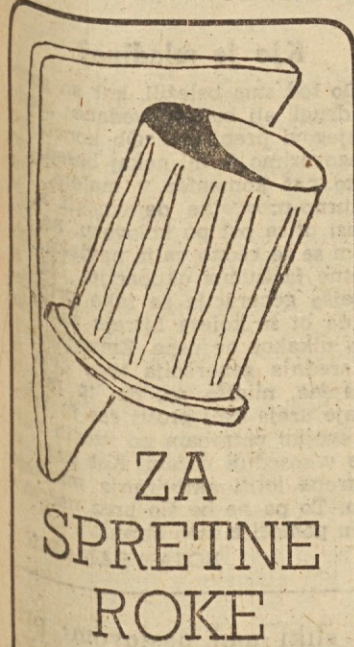
5 dkg slanine, 1 čebula, 1 zelena, 1 kg kolerabice, 4 korenji, 5 dkg masti ali olja, vroča voda ali juha, 80 dkg riža, 5 dkg masla, zelen peteršilj, trd sir.

Drobno sesekljano čebulo, slanino in zrezano zelenjavo ter dišave pre- pražimo na maščobi, nato prilijemo vode ali juhe. Ko se zelenjava na pol zmehta, dodamo opran riž in dušimo 30 minut. Pred serviranjem dodamo surovo maslo in jed potresemo s sesek- lanim peteršiljem in naribanim sirom.

ZDROBOV PRAŽENEC

80 dkg zdroba, 1/4 l mleka, 5 rume- njakov, 8 dkg sladkorja, sneg iz belja- kov, 20 dkg maščobe.

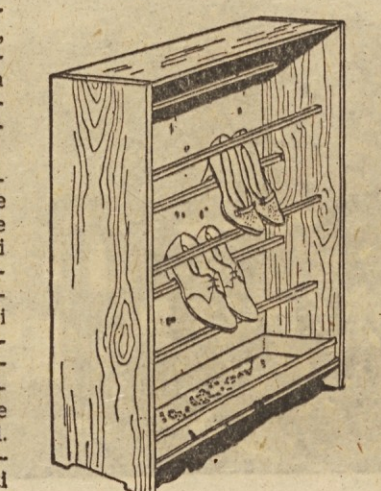
Zdrob vsujemo v hladno mleko in ga dušimo 2 uri, da se napoji in zgo- sti. Nato primešamo rumenjake, slad- kor, sol in sneg. Zmes vlijemo na raz- greto maščobo in pečemo zdrobnico. Praženec serviramo s kompotom ali s sadnim sokom.

ZA SPRETNE ROKE

Takole stensko lučko si lahko sami izdelate. Potrebujete vezano ploščo ali tanko desčico iz kakršnega koli lesa, če je površina primerno obde- lana (mizar naj vam proda malo večji odpadke), povojčen papir ali polivinilno vrstico in primerno debelo žico za senč- nikovo ogrodje.

V leseni stenski zaslon vdolbite luknjo za žebelj ali zakovico, niže pa zarezo za pritrditev lesenega podstavka. Na sredo podstavka pritrdite okovje za žarnico in žico s po- teznim ali visečim stikalom, da ne boste vstajali s postelje, ko boste ugašali luč. Senčnik lahko okrasite z luknjicami ali ga prešijete z živobarvni- mi nitmi, lahko pa mu tudi spremenite obliko, odvisno od vašega okusa in pohištva. Glejte, da ne bo prevelike ne- skladnosti med lučko in drugo sobno opremo.

TA TEDEN SMO IZBRALI

PO ETIOPIJI

PRAV V TEH DNEH, ko je etiopski suveren Haile Selasie I. spet v gosteh v naši državi, je poslala Cankarjeva založba na knjižni trg potopis »V deželi sabske kraljice«, delo srbskega avtorja Z. S. Zorina, ki v tej in še v eni knjigi (založba jo pod naslovom »Od Zanzibara do Mesečevih gor« obeta za leto 1960) opisuje Etiopijo in sosednje dežele.

Potopisi domačih avtorjev so pri nas redka stvar; je že tako, da je tudi pisanje dobrih potopisov resno in težavno delo, da velja potopanje, na katerem hoče pisatelj videti kaj več kot kolodvorske čakalnice, precej denarja, in da bodo v literaturah tistih narodov, kjer izhajajo potopisne knjige v visokih nakladah in jih še prevajajo v druge jezike, pač vedno imeli več in boljše potopise, kot pri nas.

Kaj ne zveni gornji odstavek kot opravičevanje slabosti potopisa po »deželi sabske kraljice«? Res, brali smo že precej boljših potopisov — napisanih bolj urejeno in z večjo disciplino, kot je ta, s prav toliko zgodovinskih podatkov, vendar spetneje vključenih v potopisno gradivo, z večjimi literarnimi kvaliteta; vendar nam še tako dobri potopisi inozemskih avtorjev ne morejo nadomestiti tega, kar nesporno odlikuje Zorinovo knjigo: pisal jo je Jugoslovani, z naših glečič si je ogledal deželo, ki jo opisuje, pisal je o prijateljski deželi posebej za nas, jugoslovanske bralce.

Zaradi tega je prav, da smo knjigo dobili tudi v slovenskem prevodu — toliko bolj prav v teh dneh, ko bomo še z večjim zanimanjem brali o deželi, iz katere je bil prišel k nam na obisk prijatelj predsednika Tita in naših narodov, Haile Selasie.

SIMPATIČNI MUZEJ

TAKOJ moram priznati, da sem smatral obisk muzeja vedno za nekaj neprijetnega: značilni vonj po starinah, ki so tako na gostu in brez okusa nakopljene po dolgih muzejskih hodnikih, mračni in brez zvezniški prostori, okorne omare... tako malo navdušenja sem občutil za te vrste stavbe, da je to skoraj mejilo na nesposobnost.

Povzpomo se na Blejski grad, kjer so v zadnjih letih z velikim okusom in smislom za mero uredili muzej v zgornjih prostorih. Sobane, kjer so nekoč prebivali briksenski škofje in za njimi še druga gospoda, so pripravljene, da se sprehodimo po njih. Debeli zidovi in nizki stropje nas prestavijo v njihove čase in karkoli že lahko očistimo fevdalnim gospodom, — tega da so imeli slab okus in da niso znali prijetno živeti — tega jim res ne moremo očitati. Obiskovalci iz 20. stoletja, ki se navdušujejo za moderno opremo, bo presenečen opazil, kako prijetno bi se dalo sedeti v starinskih izrezljanih stoli, kako mojstrsko so oblikovane omare ob zidu in kako lepo krase stari bakrorezi diskretno pobarvane stene. Se korak — in zaželi si, da bi sam stanoval v teh udobnih prostorih, počival na divanih in se ogledoval v zrcalu z dragocenim okvirjem... same stvari, ki mi v muzeju stare sorte nikoli ne bi prišle na misel... Doumel bo, da ostane resnično lepo in umetniško izdelano pohištvo in oprema, čeprav stara, vedno moderna. Opazil bo tudi, da je razstavljenih zelo malo predmetov — še ti so postavljeni kot samo po sebi umetni, neustiljivi kosi opreme. Imamo čas, da se posvetimo vsakemu izmed njih, da ga doživimo v njegovem okolju in funkciji, ne samo kot mrtev razstavni komad v omari... tako nam ti prostori in v njih razstavljeni predmeti pripovedujejo o času, ki je že minil, ki pa je ustvaril marsikaj lepega in vrednega — ogleda in omembe.

T. Z.

»ZAKON JE ZAKON«

FERNANDEL in Toto sta imeni, ki nam že vsako zase zagotavlja dve uri sproščenega smeha — obe skupaj pa morata biti prava parada humorja; res je tako, film »Zakon je zakon«, v katerem nastopata oba komika skupaj, povrhu še vsak na svojem torišču, Fernandel kot francoski carinik, Toto pa kot italijanski tihotapec, nudi smeha čez mero dovolj.

Vendar bo pozornega in občutljivega gledalca nekeje v drugi polovici filma rahlo popadel dolgočas. To bo pripisal malce slabokrvnemu scenariju, ki že ni več vedel, kje bi se zajemal šalo za šalo, pa je zajel tudi take šale, ki nimajo več tiste sproščujoče moči pristnega humorja. Ob tem se bo občutljivi gledalec domislil, da je distro Fernandelove, pa tudi Totojeve komike — ne le v tem, ampak v veliki večini njunih filmov — v kot temu strokovno pravimo, situacijski komiki.

Vse to bo morebiti pozornemu in občutljivemu gledalcu skalo veselo nad tem filmom — vendar ne v toliki meri, da mu ne bi bil precej bolj všeč, kot večina ameriških filmskih komedij, ki sicer prevladujejo v naših sporedih. Zlasti se zato, ker je film v bistvu satira na birokracijo, ponekod že malo žolčno, povečini pa le dobrodušno (preveč dobrodušno!) norčevanje iz zgod in ne zgod, ki jih preprostemu človeku lahko pripravi »osma sila« današnjega sveta — birokracija in njeni zvesti služabniki, po vsem svetu enako togi, enako neizprosnosti, enako škodljivi in enako smešni.

m. m.

ALI JE V VAŠEM KRAJU POSKRBLJENO ZA KULTURNO RAZVEDRILLO?

GORICA. HIŠE SO SLEKLE NARODNO NOŠO IN SE OBLEKLE MODERNO. DVOJE PREDMESTIJ SE JE ZLILO IN POSTALO NOVO MESTO. GOSPODARSKO, DRUŽBENO-POLITIČNO IN KULTURNO SREDIŠČE VSE GORIŠKE. NOVI PREBIVALCI SO SE POMEŠALI MED DOMAČINE. NITI GOVORICA JIH NE LOČI VEČ. CESTE JE ZAMAŠIL HRUP MOTORJEV. — NEKDO JE HOTEL PREKO CESTE PO CIGARETE, PA SO MU POVEDALI, DA MORA IMETI ZA TJA POTNI LIST. MESTO OB MEJI. NAD VSEM NASMEH POZNEGA POLETNEGA POPOLDNEVA IN VETER, KI RAZČESAVA ZOREČE BRAJDE. NOVA GORICA.

Goriški zapiski

»Proračun letošnjega leta za kulturno-prosvetno dejavnost občine znaša 46.371.000 din. Poleg tega še dotacija otroškim vrtcem 3.390.000 dinarjev, 450.000 din za prosvetna društva, za telesno vzgojo 550.000 din in še druge vsote.« Tak je odgovor občine. Vsota je precejšnja in je za njo mogoče kupiti nekaj novih stanovanj, zgraditi cesto, čeprav ne preveč dolgo, z njo je možno opremiti ambulanto, če že ne bolnišnico v miniaturi. Z njo pa je mogoče vzdrževati tudi nekaj šol, podpirati knjižnice, kulturno-prosvetna društva, ustanove. Vse to je lahko, je mogoče, kot se temu reče. Tako tudi je. In kakšne so obresti tega vloženega kapitala?

Za šolskimi vrati

V mestu sta dve osemletki — v Novi Gorici in Solkanu. Slednja bo to pravzaprav šele z letošnjim 5. septembrom. V Gorici sta še dva otroška vrta, popolna gimnazija, nižja glasbena šola, vajenska šola za razne stroke, industrijska šola pohištvene stroke, vajenska šola trgovske stroke in z letošnjo jesenjo še dveletna administrativna šola. V mejah občine je raztresenih še 19 osemletk oziroma nižje organiziranih osnovnih šol in čipkarska šola v Cepovanu. Skozi šolska vrata je hodilo skozi vse leto 2920 učencev, dijakov in vajencev. Včasih tudi manj, odvisno pač od vremena, zdravja, bližine šolskih nalog in semestra. Toda kljub vsemu so lahko z uspehom v občini zadovoljni. 90,1% vse mladine je razrede izdelalo, 9,7% bo moralo še enkrat v iste klopi, 0,2% jih je bilo neocenejenih. Kot kaže, so se šolarji na Goriškem zares spoprijeli z učenostjo.

Največ preglavic povzročajo šolstvu v goriški občini prostori. Polovico vseh poslopij bi bilo treba obnoviti, saj še izza rajne Avstro-ogrske niso videli malte. Za popravila in adaptacije namenjenih 900 tisočakov vsekakor ni dovolj. Nabaviti bi bilo treba nova učila, novo notranjo opremo in zgraditi športne objekte — le dve šoli v vsej občini imata svoji telovadnici. Sledovito dolgotrajnega fašističnega jarma se poznajo še na vsakem koraku. — Tako je problematika šolstva v nekaj skopih, a zato nič manj zgovornih stavkih.

V ospredju kino, radio in televizija

Ljudje na Goriškem se zbirajo po domovih, po tovarnah, po »ostarijah«, na sestankih, v Gorici pa se najraje snidejo pred blagajno kinematografov. Pred »Solkanom« in pred »Sočo«. Stevilo sedežev v obeh dvoranah je doseglo številko 682, predstav pa imajo po navadi v Gorici od ponedeljka do nedelje štirinajst. Če je v mestu in njegovi okolici vsaj 7000 stalnih odjemalcev zabave z belih platen, potem, upoštevajoč prostor, gre lahko vsakdo približno enkrat na teden v kino, med dvema filmoma v tednu, kolikor jih izmenoma vrtila oba projektorja, lahko vsakdo vidi vsaj enega. Resnični obisk dvorane pa je odvisen od naslova filma, od igralca, od tega, ali bo projekcija barvna ali črnbela in še od kopice, za gledalce nič manj važnih faktorjev. Skrbeti za pametno programsko politiko je težko, še posebej tedaj, če si večina prebivalstva želi lažjih del, če so najbolj obiskane kavbojke, kriminalke, pustolovke, revije in podobni žanri. Se teže je to zato, ker je pri naših distribucijskih podjetjih težko izbrati na leto 208 res dobrih filmov. Zato tudi v Gorici

predvajajo nekaj dobrih filmov, veliko več povprečnih in še največ podpovprečnih filmov.

Na vasi in v mestu, na podeželju kot v gospodarskih in kulturnih središčih postaja radijski sprejemnik bolj in bolj to, kar bi lahko označili z imenom »zasebni posrednik kulturnega življenja«. Radio je danes tisti kanal, po katerem vdira zunanji svet v življenje za štirimi stenami. Časopis in knjiga že dalj časa nista njegova tekmeča. Le še kino je bolj priljubljeno razvedrilo. Po podatkih polletne inventure Radija Ljubljana je bilo na območju goriške pošte 1153 radijskih sprejemnikov. Računica je preprosta: 9000 deljeno s 1153. Rezultat — na približno 7 prebivalcev en sprejemnik. Najbolj priljubljena postaja je tudi tu Radio Ljubljana. Sicer pa prebivalstvo rado prisluhne bližnjim italijanskim postajam, zlasti takrat, ko so na programu popevke in zabavni zvoki. Naslovni oddaji, ki jih v Gorici najraje poslušajo: Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. Melodije a la carte, različni glasbeni mozaiki, sobotni zabavni večeri. Zdaj preglašajo oddajo »Pokaži, kaj znaš« in »Spoznavajmo svet in domovino«. Zadnje čase ima vedno več poslušalcev oddaja »Nedeljski intervju«, toda ne brez kritičnih pripomb: »Malo manj skonstruiranosti, več naravnosti, tudi več svobode tistega, ki izbira ali ki bi naj izbral.«

Televizorji veliko počasneje prodirajo med ljudi. Vzrok je še vedno visoka cena. V Gorici je zdaj približno 15 televizijskih sprejemnikov, med katerimi je troje dostopnih širokemu krogu občinstva. Najbolj priljubljene televizijske oddaje so prenosilni športni tekmovalci, raznovrstni tedenski zunanji politični pregledi, kavarniški stoli pred televizorjem pa še obkurno izpraznilo, kadar je na programu opera ali drama.

Na vrsti je tiskana beseda

Šele za kinom, radom in televizijo pride na vrsto tiskana beseda. Kako širok je krog bralcev v Novi Gorici ne vemo natančno, kajti precej časopisov in knjig pride v mesto po »skritih poteh«. Stalnih naročnikov časopisov pa je le na vsakih 15 prebivalcev po eden, vsaj tako lahko izračunamo iz poštinih podatkov. Prihaja vse, kar izhaja pomembnejšega v slovenskem, srbohrvaškem in italijanskem jeziku. Nedvomno pa je najbolj priljubljen domači tisknik »Primorske novice« — njegova naklada se je povzpela že na 12.000 izvodov — ki obravnava predvsem problematiko goriškega okraja. Kot vse kaže, pa se prebivalci raje priložnostno pomude pri časopisu, o tem, koliko izvodov prodajo tiskalnice, žal nimamo točnih podatkov in lahko odgovorimo le s standardnim »prejaj«.

Se dolgem času so se je le usmili. Zdaj ni več podnjamnik, ki se mora v stiski zadovoljiti z vsako luknjo. Ustanovljena je bila študijska knjižnica šole leta 1949, zdaj pa ima že okoli 24.000 knjig, med katerimi jih le nekaj manj kot polovica zasluži »kvalifikacijsko« znanstveno literaturo. Z leti narašča tudi zaloga knjig. Za približno 1 milijon dolga je težko reči, v kolikoli je prihodnje, naravaj vsaj zdaj, kako bo v prihodnje, je knjižnica dobila tudi čitalnico. Trenutno je v njej prostora le za 10 bralcev, s preureditvijo prostorov pa računajo, da bodo pridobili novih 25 sedežev. Na dan obišče študijsko knjižnico od 10 do 15 prebivalcev Gorice. Sicer pa lahko po letu je imela knjižnica 2148 bralcev — od tega 1350 moških in 818 žensk. V čitalnico je knjižničar izposodil 1505 knjig in na dom 643. Najbolj marljivi bralci so dijaki, saj so kar 1368-krat posegli po knjigah. 181-krat so si izposodili knjige študenti, učitelji 113-krat, profesorji 96-krat, učenci 34-krat, uslužbenci 289-krat, delavci, obrtniki in gospodinjke pa 67-krat. Kaj so brali in kje so njihovi interesi, nam tudi lahko pojasnijo številke: izposojenih je bilo 497 izvodov znanstvene literature, 1696 izvodov beletristike, in 658 izvodov časopisov, revij in drugih publikacij.

V Gorici so še tri knjižnice: pionirska s približno 2000 izvodov knjig in z zelo širokim krogom bralcev, saj vanjo zahajajo skoraj vsa goriška mladež. Druga knjižnica je last Goriške Svobode in ima približno 4000 knjig. Kot pripovedujejo, imajo knjižničarji-dijaki obilo dela, z vnospojem v ka točne liste. Največ tu bere mladina, slede delavci in nameščenci. Najbolj brana tematika: romani, vojni in zgodovinski, pustolovski. Bolj zabavno kot resno čtivo. Podobno je stanje v knjižnici PD »Jože Srebrnič« v Solkanu.

»Knjig imamo kakih 3500. Rednih bralcev okoli 80.« je pripovedoval knjižničar. »Čitalnice nimamo, ker smo stignjeni v eno samo sobo, a je še ta pretesna. Knjižnica je odprta dvakrat na teden. Takrat izposodimo povprečno po 60 knjig. Prevladujejo romani prejšnjih desetletij. Bralci radi posežejo po kriminalkah, pustolovkah in zabavnih delih. Med domačimi avtorji je največ povpraševanja po Bevku, Cankarju, Vorancu in Kosmaču. Največ bere mladina, prihajajo pa tudi delavci, obrtniki, kmetje. V problematiko knjižnice spada tudi to, da imamo večne težave z materialnimi sredstvi. Z občine pride le 30 tisočakov in kar je najslabše, tega denarja sploh ne vidimo. Za to vsoto dobimo knjige kar iz knjižarne. Pri tem jim je seveda vseeno, kaj si želimo in kaj potrebujemo. Po navadi pride v knjižnico to, kar ostaja na policah knjižarne in česar imamo tudi sami dovolj.«

Juljski iztržek na knjigah je znašal v solkanski knjižnici 429.878 dinarjev. Drugače povedano: vsak izmed 7000 prebivalcev mesta si je v teh 31 dneh nakupil knjige v vrednosti 6 dinarjev in 13 para. Niti prav nizko niti prav visoko povprečje. »Knjige kupujemo po pet izvodov od vsake izdaje pri vseh slovenskih založbah. Strokovno literaturo nabavimo le po naročilih. Najbolj gre v promet otroška literatura, slikarice vseh vrst, izdaje Mladinske knjige. Sicer pa slovenski klasiki. Med prevodno literaturo romani. Nekaj naslovov, za katerimi je bilo letos največje povpraševanje: Lažni zdravnik, Desirée, Zadnje poglavje. Pesmi nočjo s polje.«

Še muzej in polpoklicno gledališče

V štiri kilometre oddaljenemu Kromberku ima Goriška bogato in lepo urejeno zgodovinsko zbirko — od najstarejših kulturno zgodovinskih spomenikov do NOB. Obiskovalci so dijaki, turisti in včasih, samo včasih domačini.

Preostane nam še ustanova, ki pa pravzaprav niti ni ustanova. To je goriško polpoklicno gledališče. Njegov upravnik Dario Bratoš je pripovedoval: »Prvič smo se sešli v sezoni 1955-56. S poklicnim režiserjem in dvema poklicnima igralcema nas je vseh skupaj petnajst. Imamo svoj oder, dvorano in delavnico za kulise. Na sezono pripravimo pet do sedem premier. Letošnji naslovi: Operacija, Dež in vihar, Čvrček za pečko, Dekle z dežele, Tri šale. Vseh letošnjih predstav je bilo 55. Večinoma izven domačega kraja, ker smo do neke mere tudi potujoče gledališče. Načrt za prihodnjo sezono predvideva še več predstav, 80, morebiti 90. Repertoar? — Ta je kompromis med našim hotenjem in hotenjem publike. Predvsem lažja, vedrejša dela, pri čemer pa skušamo ostajati na področju resničnih vrednot.«

Na obisku v obeh društvih

V krajih brez poklicnih ustanov naj Svobode poskrbe za kulturno-umetniško dejavnost. Vendar povsod ni tako. Vzrokov je več. Ponekod ni ljudi, ki bi delali, drugod spet samo starejši prosvetarji rinejo voz kulture, ponekod manjka denarja, drugod spet idej. Ponekod pa so Svobode v resnici prevzele svoje poslanstvo. Kako je v Gorici?

Predsednik goriške Svobode Ivan Bidovec je pripovedoval: »Članov ima naša Svoboda 260. Društvo je pravzaprav naslednik nekdanjega železničarskega SKUD »Janko Premrl«, zato tudi njegov socialni sestav določajo delavci in nameščenci. Materialna sredstva se stekajo v blagajno iz skladov občinskega sveta Svobod in iz lastnih prireditev. Dvorane nimamo. Vsi naši prostori sta le dve

temačni in vlažni luknji v nekdanji opekarni. V Gorici namreč še vedno čakamo na kulturni dom.

Svoboda ima nižjo glasbeno šolo, kjer poučujejo profesorji kakih 40 učencev klavir, violino, pihala in harmoniko. Uspeh je zadovoljiv, kar je pokazala tudi letošnja zaključna produkcija. Imamo še oktet in knjižnico. Včasih smo imeli še moški, ženski in mešani pevski zbor, ki pa sedaj deluje v okviru Tovarne polštva.

Največ težav nam povzročajo finančna sredstva. Zdaj je ogrožena celo glasbena šola. Problem zase so prostori. Manjka nam tudi pravih ljudskih prosvetarjev, kot jim pravimo, saj v celi občini nimamo niti enega dobrega pevovodje. Načrti, o teh je težko govoriti. Radi bi ustanovili manjši moški in ženski pevski zbor, v septembru bomo pripravili Erjavčev večer, priredili bomo še nekaj kulturno-umetniških večerov, namenjenih mladini. Nekaj podobnega kot letošnje gostovanje folklorne DPD Svobode »Tone Čufar« z Jesenic.

Prosvetno društvo »Jože Srebrnič« deluje v nekaj minut oddaljenem Solkanu. Letos bo praznovalo že 90-letnico svojega dela. Nekdaj je bila tu močna čitalnica, ki je... Toda to je že zgodba kronista, nas pa zanima zgodba sedanosti:

»Članov je približno 280.« je pripovedoval predsednik društva Jože Boškovič. »V večini so delavci, kakih 80%, preostalih 20% odpade na uslužbence, obrtnike in mladino. Finančna sredstva dobimo iz sredstev, ki jih ustvarijo naše prireditve in dotacije občinskega sveta Svobode. Imamo pa dve sekciji — dramsko in knjižnico. Svoje dvorane sicer nimamo, po dogovoru s polpoklicnim gledališčem pa dobimo »na posodobno« dvorano za štiri premiere in štiri repize. Letos smo uprizorili »Desetega brata« in dramo »Ko bi padli oblaki«. Za prihodnjo sezono smo se namenili naštudirati »Švejska« in »Molčeca usta«. Ne vem pa, kako bo z režiserjem...«

Kje je mladina?

Do tod smo beležili, kar so govorili drugi, ali bolje povedano: mesto in njegovi prebivalci. Ob koncu našega spregovorimo še mi nekaj besed, na bo to naš komentar v malem. V kulturno-prosvetne dejavnosti si je počasi utira pot po kolovozu, na katerem se še vedno valja navlačna dobroletna fašistična okupacija. Naj starejša generacija še tako prizadeva, da bi se koleša hitreje zavrtela, ji to nikakor ne uspe. Zmanjkuje mladih, srednja generacija tega dela ni navajena, mlajša pa, da, ta mlajša si raje ureja svoj prosti čas in zadovoljuje svoje potrebe po vzorih mladine v sosednji državi. Kot kaže, se bo treba lotiti aktiviranja mlajšega rodu. To pa ne bo šlo brez načrtnosti in pomoči z vseh strani.

BOJAN SAMARIN

Na sliki nad naslovom: priprava na Ocvirkovo dramo »Kdo bi padli oživel« v izvedbi PD »Jože Srebrnič« — spodaj panorama Nove Gorice.

Vskladiti prizadevanja

ZAPISKI

244 ljudi iz prakse na univerzo

Član IS in predsednik Sveta za prosveto LR Hrvatske Miloš Žanko je spregel zagrebskega sodelavca našega uredništva in v daljšem razgovoru o nekaterih vprašanih družbenega upravljanja v šolah, zlasti v strokovnih, govoril tudi o vlogi sindikatov v šolskih odborih.

»Zelo zanimivo je, v koliko je sindikat uporabljal mehanizem družbenega upravljanja v šolah za reševanje nekaterih predrinjenih vprašanj delavskega in tehniškega narave,« je rekel tovariš Žanko. »Ali so sindikalne organizacije sodelovale pri družbenem upravljanju šol in kako so to delale? Sindikalni forumi bi lahko v smislu resolucije Centralnega sveta, sprejete pred dvema letoma, sklicali posvetovalne članov šolskih odborov, ker so tudi v njih sindikalni delavci. To bi bilo zelo koristno. Konkretni problemi bi bili osnova za razpravo v okviru sindikalnega sveta. To pomeni, da bi bilo treba sklicati predstavnike sindikalnih organizacij in gospodarskih podjetij oziroma združenj ter skupno z njimi pregledati stanje in težave teh ustanov.«

»In zdaj o delu in šolanju delavske mladine,« je nadaljeval tovariš Žanko. »Mislim, da je pri vajenih v podjetjih in v industrijskih šolah precej problemov, na primer delovni čas, šolska oprema, praktični po-

uk itd. Teh problemov ne bo mogla urediti nobena uredba. Zakon na primer predvideva, da morajo biti v šolskih odborih strokovnih šol tudi predstavniki sindikalnih in družbenih organizacij. Določa jih okrajni ali občinski ljudski odbor. Poznamo pa primere, ko odbori niso izbrali nikogar iz sindikalnih vrst. Spet drugi so jih določali formalno, pravega zanimanja pa ni. Dogaša se, da izvoljeni odborniki nikomur ne poročajo o delu šolskih odborov, katerih člani so.«

Dalje je tovariš Žanko dejal:

»Zanimivo bi bilo vedeti, kako izvoljeni člani poročajo svojim organizacijam o svojem delu in o delu šole. Zdaž iščemo nove poti, nove oblike, pri tem pa ne uporabimo niti vseh tistih, ki jih že imamo. Pomankljivosti, ki jih ugotavljamo, niso posledice mehanizma, temveč tega, da mehanizma ne uveljavljamo. Nove organizacijske rešitve je treba iskati takrat, kadar tiste, ki jih imamo, ne zadoščajo več. Marsikatero možnost in obliko še nismo izkoristili, zato ni mogoče reči, da so določene slabosti posledica neustreznosti organizacijskih rešitev.«

Tovariš Žanko je našel nekaj osemlekt kot primer ustanov, v katerih so postali šolski odbori zares središče, kjer so se zbrale najbolj aktivne družbene sile, ki se v okviru komunne posvečajo vzgoji mladega rodu.

»Če bi postali razni šolski problemi hkrati tudi problemi vseh družbenih organizacij in ljudi, ki se posvečajo tem vprašanjem, bi uspešno rešili polovico problemov v zvezi z vzgojo mladega rodu. Zakaj ljudje

iz vrst sindikalnih organizacij in združenj ne vprašajo, kako to, da daje na primer neka strokovna šola slabe kvalificirane delavce? Ali zaradi pomanjkanja predavateljev, ali je problem tak, da ga šola ne more rešiti sama? V nekaterih sindikalnih organizacijah prosvete ne obravnavajo kompleksno. Sindikati pogosto razpravljajo o večji produktivnosti in o tem, kako dobiti delavce, ki bodo dobri proizvajalci in upravljalci. Skozli šolo gre mnogo mladih ljudi. Zakaj ne bi konkretnih slabosti v njej spremenili v konkretne probleme okolja, kjer ta šola deluje? Zakaj ne bi tega dali na dnevni red? Zdi se mi, da bi bilo to zelo koristno že zaradi tega, ker mora tudi sindikat obravnavati te probleme. Novo šolsko leto se bliža, prav zato bi bilo treba v večjem obsegu uveljavljati mehanizem družbenega upravljanja, pri čemer bi morali čutili še večji vpliv sindikatov.«

Tovariš Žanko je dal tudi konkreten predlog:

»Zakaj ne bi na primer sindikalni svet v okraju zbral vseh članov šolskih odborov pri strokovnih šolah in predstavnikov sindikatov, da bi se pogovorili o delu šolskih odborov, o doseženih rezultatih, o konkretnih problemih? Prvi sestanek bi bil prav gotovo informativen, vendar bi bilo za prvič tudi dovolj, ker bi tako mogli pripraviti načrt za nadaljnje delo. Mislim, da bi si moral sindikat tudi v tehniških in v strokovnih šolah zagotoviti osnove za trajno akcijo, ne pa da le registrira njihove probleme,« je zaključil tovariš Žanko.

BOŽENA MATETIČ-BALIC

LAŽJI ŠTUDIJ na dopisni šoli

Dve in pol leta je od tega, ko je Dopisna srednja ekonomska šola v Ljubljani razposlala prve lekcije članom Zveze borcev, ki so si želeli pridobiti višjo strokovno izobrazbo, pa niso imeli možnosti za redno šolanje. Ker se je pokazalo, da je dopisni način študija za odrasle v mnogem bolj prikladen od rednega obiskovanja šole, se v šolo letos lahko vpišejo tudi drugi. Tako sprejema danes približno 1000 delavcev in uslužbencev po vsej Sloveniji študijsko gradivo ekonomske srednje šole. Ker je že izšel predlog novega učnega načrta za srednje ekonomske šole v oddelkih za odrasle, nas je zanimalo, kako se bodo na Dopisni srednji ekonomski šoli prilagodili novim razmeram. Ravnatelj šole, tovariš Franc Pokovec nas je na kratko seznanil s tem.

— Za nas predstavlja prehod na novi učni načrt poseben problem. Medtem ko na rednih šolah spreminjajo predavanja in samo opustijo ali zadržijo posamezne predmete, bomo mi morali za nekatere predmete napisati povsem nove učbenike in lekcije, kar pa je precej dolgotrajen proces. Zato bomo počakali, da najprej na rednih šolah dokončno uredijo nove programe in šele na podlagi teh sestavili tudi za nas nove učbenike.

Večkrat smo slišali pripombe, da so sedanje lekcije prenatrpane s snovjo, da povzroča učenje po teh lekcijah precejšnjo težavo. Ali bo po novem načrtu študij lažji?

— Tudi pri sestavljanju učbenikov veljajo za dopisno šolo posebni zakoni. V rednih šolah lahko profesor poudari značilnosti, ki se mu zdijo pomembnejše, medtem ko ostalo gradivo obravnava le površno. Mi pa moramo upoštevati prav vse, kar zahteva učni načrt in ne moremo nič kratkati ali poenostavljati. Seveda je zato večših snov res obsežna. Z novim učnim načrtom pa bo pri nekaterih predmetih snov skrajšana in bo zato tudi študij nekoliko lažji.

Kateri predmeti pa povzročajo dopisnikom največ preglavic?

— To je zelo različno. Za težje predmete, kot so na primer matematika, gospodarstvo in še nekateri drugi, organiziramo seminarje, kjer dobe dopisniki vsa potrebna pojasnila in razlage. Razen tega je na vsaki redni srednji ekonomski šoli zadolžen po en profesor, ki po potrebi organizira študijske krožke in pri katerem lahko dobijo dopisniki iz okraja navodila in pomoč pri študiju. Največ pa je seveda odvisno od pripravljenosti in prizadevanosti vsakega posameznika. Kdor tako — z individualnim študijem, s seminarji in s pomočjo profesorjev — pravilno in vestno preuči vso učno snov in reši približno 100 nalog za vsak letnik, si pridobi dovolj znanja in bo izpit prav gotovo z uspehom opravil. Ni pa nobenega predpisa, kdaj, koliko in katere izpite mora najprej opraviti. Tako se lahko nekoč odloči, da bo najprej opravil vse izpite iz slovenščine za vse tri letnike, potem vse izpite iz matematike, drugi pa lahko najprej konča prvi letnik, potem drugi itd. Torej — možnosti so res neomejene in si vsak dopisnik sam določa tempo študija in potem poljubno krči ali razteza dobo šolanja. Učnina za vsak letnik je 22.000 dinarjev, od tega mora 8000 plačati takoj, ostalo pa v štirih obrokih.

Zanima nas še, ali boste letos v okviru vaše šole uvedli kaj novega?

— Da, v načrtu imamo ustanovitve osnovne šole, in sicer od 5. do 8. razreda. Ze sedaj je za to šolo veliko zanimanje.

M. S.

Program ljubljanske Delavske univerze za novo sezono

V LETOŠNJEM programu ljubljanske Delavske univerze, ki so ga izdelali po izkušnjah prejšnjih let, zasledimo več sprememb. Tako bo v novi sezoni DU imela pet oddelkov: oddelek za idejno in politično izobraževanje, oddelek za družbeno ekonomsko izobraževanje, oddelek za izobraževanje v organizaciji dela in produktivnosti, oddelek za splošno in strokovno izobraževanje in oddelek za poljudno-znanstveno no izobraževanje.

Pomembna novost je oddelek za ideološko-politično izobraževanje. Študij marksizma, programa ZKJ in problemov sodobnega družbenega razvoja je nujen pogoj za oblikovanje socialistične družbene zavesti, brez katere si danes ne moremo predstavljati solidne strokovne izobrazbe. Program za ideološko-politično izobraževanje predvideva vrsto pred-

vanj o temah iz programa ZKJ, razvoju delavskega gibanja v svetu, o posebnostih razvoja naše socialistične revolucije, o problemih kulturne in prosvetne politike, družbenega in delavskega samoupravljanja. Oktobra se bo pričel tudi pouk na večernih političnih šolah, ki so namenjene predvsem funkcionarjem političnih in množičnih organizacij, članom ljudskih odborov, delavskih svetov in drugim. Zaradi obsežnosti tematike bodo nekatere šole specializirane. Nadaljevali bodo tudi s ciklusi predavanj in razprav pod naslovom »V sredo ob osmih« (v Ljubljani). Tu bodo obravnavali aktualne probleme iz naše družbene in gospodarske problematike ter mednarodne odnose. Za vsa predavanja in šole bo Delavska univerza skušala izdati tiskane ali ciklostirane brošure.

Družbeno-ekonomski oddelek bo nadaljeval s predavanji o delavskih svetih, ekonomski podjetja in gospodarski politiki za člane kolektivov, za katere je bilo že lansko leto veliko zanimanje, ter s predavanji o razvoju in smernicah kmetijstva za člane kmetijskih zadrug. Člani delavskih svetov, zadrugnih svetov, svetov pri občinskih ljudskih odborih ter člani drugih organov družbenega samoupravljanja, se bodo seznanili z vsemi metodami in načeli samoupravljanja na posebnih seminarjih. Na novo bodo ustanovili večerno šolo za družbeno-ekonomsko upravljanje, ki je namenjena predvsem mlajšim ljudem ter mojstrom, tehnikom, inženirjem in novim sprejetim članom Zveze komunistov.

Oddelek za strokovno in splošno izobraževanje bo na osnovi programa Zavoda za izobraževanje odraslih

prirejal po posameznih občinah in podjetjih tečaje za delavce, ki bi želeli dokončati osemleto ali popolno srednjo šolo, potem tečaje za vse tiste, ki se nameravajo vpisati na univerzo in visoke šole, ob tem pa bo omogočal s posebnimi tečaji za kvalifikacijo in polkvalifikacijo delavcem pridobiti višjo strokovno izobrazbo. V ta oddelek spada tudi šola za tuje jezike, ki ima že dolgoletno tradicijo.

Iz najrazličnejših področij bodo zajemali snov za predavanja v oddelku za poljudnoznanstveno izobraževanje. Geografija, tehnika, naravoslovje, zdravstvo, kultura in umetnost, otrok in družina in kmetijstvo, so področja, ki širijo obzorje vsakomur. Posebno pozornost bodo posvetili šoli za starše, kjer že imajo določene izkušnje, na novo pa ustanovili tako imenovano šolo za življenje, ki je namenjena mladim ljudem pred poroko.

Da bi pomagali delovnim kolektivom pri izobraževanju, so letos ustanovili oddelek za organizacijo in produktivnost v gospodarstvu. Svojo dejavnost bo oddelek razvijal postopoma, ker je treba še najti najprimernejše oblike dela in usposobiti primeren kader. Ena od nalog tega oddelka je tudi pomoč pri organizaciji izobraževalnih središč po podjetjih.

Z naštetimi oblikami dela Delavske univerze ljubljanskega okraja smo dali le površen pregled letošnjega programa. Dosedanji uspehi in izkušnje ter priznanja tej ustanovi kažejo, da so prav Delavske univerze tiste oblike izobraževanja, ki najbolj ustreza sedanjim stopnjam razvoja.

M. S.

NOVE KNJIGE

NIKOLA PEŠIČ: DELAVCI IN UNIVERZITETNA IZOBRAZBA

Vsem, ki bodo letos prvič uveljavili pravico do vpisa na fakulteto — po najnovejših predpisih brez polne srednje šole — je bil nujen potreben priročnik, da bi se laže znašli na tej neznani poti. »Kultura« je to storila o pravem času. V zbirki »Mala biblioteka« je izdala brošuro Nikole Pešiča »Radnici i univerzitetno obrazovanje«.

Na zelo poljuden način razlaga pisec možnosti za izobraževanje neposrednih proizvajalcev, začeni pri vajenskih šolah, dalje strokovno izpopolnjevanje na delovnih mestih ter možnosti za višjo in visoko strokovno izobraževanje delavcev. Posebno pozornost posveča najnovejšim predpisom Zveznega izvršnega sveta — brošura vsebuje tudi besedilo uredb o natečaju in o pogojih za vpis na fakultete, visoke šole in umetniške akademije — da bodo študija željni ljudje iz proizvodnje vedeli, kaj je potrebno za korak od tovarne do fakultete.

Znano je, da delavce niso izobraževale le šole, temveč tudi druge prosvetne ustanove, delavske univerze ter centri za usposabljanje kadrov in posebne kadrovske službe v podjetjih. Brošura vsebuje oceno tega dosedanjega dela in nakazuje perspektive za nadaljnje, dodatno izobraževanje. Dalje je v njej seznam fakultet ter visokih in višjih gospodarskih šol, tako da je v eni knjigi zbrano vse najnujnejše za bodoče študente.

Majhna in cenena knjižica (20 din.) »Radnici i univerzitetno obrazovanje« bo zares koristen priročnik vsem, ki se zanimajo za izobraževanje odraslih.

M. P. DJ.

ZAPISEK IZ CELJA

Povsem običajna seja

Trije člani okrajnega dramskega sosveta v Celju so se nedavno udeležili tečaja v Kopru. Z njihovim poročilom se je začela prva seja sosveta v letošnji jesenski sezoni, na začetku tega zadnjega avgustovskega tedna.

— Tečaj v tej obliki so zelo koristni: — morebiti so prekratki, ker je gradivo obširno; — namen Zveze Svoboda, da s tečajem nadaljuje tudi v prihodnjih sezonah, bo nedvomno rodil najtnejše in kvalitetnejše delo sosvetov in društev na terenu; — to so bile poglobljene ugotovitve o koprskih tečajih Zveze Svoboda.

Med vsemi točkami dnevnega reda je bilo poročilo o koprskem tečaju še najkrajše.

Kajti sosvet v Celju si je prvi »pomagal« od počinke in med našimi okrajnimi sosveti prvi zaoral za letošnjo jesensko setev; kaže, da bo setev dobra.

Ni namreč ostalo le pri ugotovitvi, da je načrtno delo v preteklih sezonah pokazalo opazno izboljšanje repertoarja dramskih skupin v okraju. Da bi v letošnji sezoni stopili še korak na pred, bo sosvet že 20. septembra organiziral posvetovanje vseh režiserjev iz okraja — računajo, da se ga bo udeležilo blizu 70 režiserjev. Na posvetu bodo v več delovnih skupinah obravnavali repertoarne načrte posameznih igralških skupin za prihodnjo gledališko sezono, skušali vplivati na vodje skupin in režiserje, da bi v repertoarje uvrstili čim boljša dela, in se dogovorili o vsebini in obliki kratkih strokovnih tečajev, ki jih bo sosvet prirejal skozi vso zimsko sezono.

Tako imenovani weekend tečaji: v soboto in nedeljo se bodo zbrali režiserji na kratek dvodnevni tečaj o enem samem polročju amaterskega gledališkega ustvarjanja; ne vsi iz okraja, samo tisti, ki jih določeno področje zanima; enkrat o scenografiji, drugič o odri in luči in tehniki osvetljevanja, tretjič o čem drugem. Tako upajo ponuditi številnim amaterskim režiserjem v okraju vsaj v brzojavnem slogu strokovne napotke za uspešnejše delo na amaterskih odrih. Sosvet namerava prirediti tri ali štiri tečaje take vrste.

Tudi to se ni vse. Sosvet je pri Prosvetnem servisu v Ljubljani sklenil naročiti za svojo izposojevalnico blizu 50 novih

dramskih tekstov; naročil je prav tako pri Prosvetnem servisu vzorec novega reflektorja, ki ga je ljubljanski servis dal izdelati posebej za potrebe amaterskih odrov — ko si bodo vzorec gledali režiserji iz okraja, bo sosvet posredoval nakup potrebnega številnih praktičnih in cenovnih reflektorjev; izpopolnil bo svojo izposojevalnico kostumov; dogovoril se bo s celjskim gledališčem, da bi v gledaliških delavnici izdelovali sceno opremo za amaterske skupine; no, s strokovnega področja je to menda vse.

Letošnje jubilejno leto, praznovano s številnimi prireditvami, pri katerih so prav Svobode nosile, zlasti v manjših krajih, levi delež, se bliža koncu. V celjskem okraju bo jeseni še precej prireditev po občinah, ki jih bodo organizirale Svobode — največja pa bo okrajna, pripravljena v obliki estrade. Prav dramski sosvet bo moral biti zelo aktiven v pripravi za to prireditev, zato je med sklepi te seje tudi ta, ki določa, da bo sosvet na prvi prihodnji seji, čez štirinajst dni, pregledal scenarij za estrado, ki ga pripravljajo člani Svobod.

Kako poživijo klube pri društvih v okraju — to je bila zadnja točka dnevnega reda, preden so se vsli na mizo problemi in problemčki, obravnavani ali vsaj načeti pri poglavju Razno. V celjskem okraju lepo delujeta kluba v Preboldu in na Polzeli; v prihodnjih tednih bosta odprta lepo urejena kluba v Gaberju (Celje) in v Velenju; vendar to še zdaleč ni dovolj. Tu se je sosvetu malce zataknilo. Ostal je namreč pri ugotovitvi, da kluba ni in ga nikjer ne bo, kjer nimajo primerne prostora ali vsaj prostorska, pa televizor in radijski sprejemnik. To pa so zahteve in potrebe, ki jih ne more rešiti samo okrajni dramski sosvet — in ki tudi niso v samo njegovi pristojnosti.

Pustimo ob strani vse, kar so člani sosveta obravnavali pod točko Razno — saj je že naštetega kar dovolj, ali ne?

Navezdajne pa je to bila le povsem običajna seja. V nečem ni bila povsem običajna: bila je dobro pripravljena, jedrnata, bogata s sklepi. Jesenska setev je torej dobra — zdaj velja gojiti rast.

Menda ne bomo pisali že o vsaki seji okrajnih sosvetov pri Svobodah? Ni škodilo, če bi — pa ne bomo mogli. Ampak o tistih bomo, ki tudi drugim nekaj povedo.

DOGODKI V SVETU OD TEDNA DO TEDNA

Demonstracije rudarjev v Zahodni Nemčiji

V mnogih zahodnonemških premogovnih področjih so sindikati napovedali protestne demonstracije rudarjev. Že v soboto in nedeljo se bodo začele take demonstracije v Dorthmundu in Oberhausenu, naslednje dni pa v Bochumu, Gralbecku, Hannu in drugih krajih Porurja. To je videti znak krize, v katero je zašla zahodnonemška premogovna industrija.

Izjava komunističnih partij Magreba

Komunistične partije Alžirije, Maroka in Tunizije so objavile skupno deklaracijo, v kateri opozarjajo, da je neodvisnost Alžirije najvažnejše vprašanje narodov Severne Afrike. Te tri partije so predlagale, naj tri vlade Magreba koordinirajo politiko in sestavijo skupne organe, kot sta sekretariat in posvetovalna skupščina.

Obisk poljske sindikalne delegacije

Na povabilo Centralnega odbora sindikata kovinarjev Jugoslavije je 24. avgusta prispela v Beograd delegacija poljskega sindikata energetikov, ki jo vodi tovariš Beloslav Jankovski. Poljski sindikalni voditelji bodo ostali v Jugoslaviji štirinajst dni in v tem času obiskali mimo ostalega tudi hidrocentrali Zvornik in Jablanico ter gradbišča elektrarn ob Trebišnjici in v Splitu.

Opozorilo ameriških znastvenikov

Skupni odbor ameriškega Kongresa za atomsko energijo je objavil poročilo, v katerem opozarja, da bi postala količina radioaktivnosti v človeškem organizmu nevarna za vse prebivalstvo na svetu, če bi nadaljevali nuklearne poskuse v takem obsegu kot v zadnjih petih letih. Poročilo poziva vlado ZDA, naj objavi čimveč podatkov o radioaktivnih padavinah po nuklearnih eksplozijah.

Spopadi v Laosu

Iz Laosa poročajo, da divjajo v tej indokitski deželi ogroženi boji med vladnimi četami in enotami laoske osvobodilne gibanja. Vladne čete so v zadnjem tednu napadle pripadnike gibanja Patet Lao v pokrajini Sam Neua in zavzele kraj Muong Peu v bližini laosko-severnovietnamske meje. Iste dni so skupine pripadnikov osvobodilnega gibanja prodrele v pokrajino Luang Prabang, kjer so v okolici Pakse zavzele nekoliko vasi. To je prvičkrat po objavi bojev v Laosu, da omenjajo aktivnost pripadnikov gibanja Patet Lao v tej pokrajini.

Splošna stavka v Urugvaju

V Urugvaju je bila 27. avgusta štirindvajseturna splošna stavka, ki je ustavila vso gospodarsko dejavnost v državi. Kakih sto sindikatov je skupno pozvalo svoje člane, naj stavkajo v protest proti sklepu parlamenta o uporabi izrednih ukrepov v primeru stavk. S tem sklepom je bila vlada pooblašena, da lahko s proglasitvijo vojaške mobilizacije prisili stavkajoče, da se vrnejo na delo.

Konferenca Interparlamentarne unije v Varšavi

V Varšavi se je minuli četrtek začela 48. konferenca Interparlamentarne unije, ki se je udeležuje 497 zastopnikov iz 48 držav. Konferenca bo razpravljala o odstranjevanju zaprek v mednarodni trgovini, o problemih mednarodne varnosti in razorožitvi ter o vlogi parlamentov pri zaščiti človeških pravic. Jugoslovansko parlamentarno delegacijo vodi tovariš Veljko Vlahović.

Priprave za protikomunistični proces v Španiji

Pariški »Humanité« poroča, da pripravljajo španske oblasti veliko sodno pravico proti članu Politbiroja KP Španije Sánchezu Monteru in skupini antifašistov, ki so jih aretirali zaradi poskusa organiziranja »nacionalne stavke« pred dvema mesecema. Pred preiskovalnimi organi je Monter odločil odgovore na vsa postavljena vprašanja, zastopnikom tiska pa je poslal pismo, v kateri poudarja, da je skušal po nalogu KP Španije organizirati »nacionalno stavko« v skladu s splošnimi koristmi Španije za odstranitev frankistične diktature.

NAŠ KOMENTAR

ZASTARELI POLOŽAJI

Povsem naravno se zdi, da so mnoge dežele po svoje reagirale na novico o bližnjem setanku Eisenhowerja in Hruščeva, šefov glavnih držav na svetu. Nekatere so naznačile svoje skrivne želje ali pa bojazen, pač v skladu s svojimi interesi in z izkušnjami v preteklosti. Le malokdo je zanimal pomembnost tega dogodka. Ne glede na pozitivno ali zadržano stališče v glavnem vsi priznavajo, da gre za dogodek, ki bi mu spričo možnih posledice težko našli enakega v novejši zgodovini. Hlad-

ročja. Da to pri prvih reakcijah in tudi nasploh ni našlo ustreznega izraza, je verjetno posledica prepričanja, da v sodobnih svetovnih razmerah ni mogoče ponavljati eksperimentov, ki so jih velike sile delale v preteklosti in ki so dali povsem drugačne rezultate, kot so jih te sile pričakovale.

Odmevi v zahodnoevropskih deželah so bili različni. Medtem ko je odmev iz Francije navzile svojevrstni obliki v logični zvezi z njenimi tradicijami in s splošno

hodni politiki je postopno, komaj opazno prehajala na Nemčijo, ob tem pa je bilo kajkrat slišati tudi mnenje o oblikovanju nečesa, kar bi bilo še najbolj podobno osi Bonn-Washington. Spričo tega bi sedanji francoski odmev na sestanek dveh lahko razložili v glavnem kot bojazen, da ne bi nastal položaj, v katerem bi bil prispevek te dežele manj iskan in tudi manj cenjen, kar bi imelo še druge posledice.

Pri tem zbuja še posebno pozornost dejstvo, da morajo na Zahodu — to kaže tudi Eisenhowerjev obisk v Bonnu — resno računati s posebnim zahodnonemškim stališčem. Čeprav bi si seveda težko predstavljali, da se Bonn ne bo dal omehtati ali prepričati o koristnosti napovedanega dogodka, ob katerem si je oddahnil svet, naj bi ta bonnški odpor prisilil oblikovalce zahodne politike k razmišljanju o nekaterih vprašanjih, ki o njih niso razmišljali v dneh pariških sporazumov, ko so vrgli seme sedanjih težav v rodovitno zemljo. Igra se verjetno šele začela, udeležence še niso pokazale kart, zato ne gre izključevati možnosti, da bi bonnsko nasprotovanje mednarodni pomiritvi lahko vplivalo bolj, kot na splošno menijo.

Dobra, morda najmočnejša karta v rokah bonnske politike je dejstvo, da se pariški odpor tesno naslanja nanjo, se pravi na nemško politiko, in tako krepi moč njenih argumentov. Rahlo ironično se zdi, da si Francija, ki se naslanja na Bonn, hoče utrditi evropski značaj in videz, s tem pa konec koncev slabi prav evropske ukrepe in krepi bonnske položaje. Francija, ki podreja svoje in splošne trajne interese trenutnim potrebam nejasne taktike, zbuja videz, kakor da hoče ritemski naprej.

Britanski odmevi, ki sicer niso vedno neoporečni, kažejo v odnosu do teh vprašanj več širine in daljnovidnosti. Čeprav imajo britanski interesi primarno vlogo, kaže London v sedanjem položaju več evropskega smisla kot pa dežela, ki je morala pogosto celo proti njemu braniti evropske interese.

Morda bi ne bilo umestno precejevati možnost Bonna, da bi zadržal tempo in zožil področje pomiritve, za katero naj bi dal pobudo napovedani sestanek med Hruščevom in Eisenhowerjem. Računati je namreč treba, da bo zahteval za popuščanje pritisku zahodnih sil in sploh svetovnemu javnemu mnenju posebno plačilo, kakor je to storil že večkrat v povojnih letih. Če bi se to zgodilo, bi se moral Bonn zahvaliti predvsem podpori, ki mu jo zdaj zagotavlja pariška igra. Po vsem sodeč se spet enkrat ponavlja paradoks iz časov, ko so sklepali pariške sporazume in ko se je Bonn povzpel do položajev, s katerih skuša zdaj odločilno vplivati na občutljiva svetovna vprašanja. Razlika je le v tem, da se je to takrat zgodilo zaradi slabosti, ki v določenem smislu opravičujejo, medtem ko bi bila ponovitev v sedanjem položaju povsem drugačna.

J. Dj.

AKTUALNA KARIKATURA

Zadnji krik mode v Parizu

Z VSEH STRANI SVETA

Urugvaj

PROTI DRAGINJI

Koordinacijski odbor za zaščito delavskih pravic in za ustanovitev enotne delavske centrale Urugvaja je organiziral v Montevideu veliko protestno demonstracijo. Po poročilih iz Urugvaja je sodelovalo nad 10.000 ljudi raznih družbenih plasti: delavcev, nameštencev, študentov, gospodinj, upokojencev in drugih.

Demonstranti so nosili transparente z napisi proti draginji, proti izrednim ukrepom, ki jih je uveljavila vlada, in z zahtevami po višjih mezdah.

ZDA

INDUSTRIJA BAKRA V ZASTOJU

Delo v ameriški industriji bakra je povsem zastajalo, ker se je stavka rudarjev in toplotničarjev razširila tudi na »American smelting and refining company«. Ta družba ima v ZDA tri največje podjetji. Stavka ni zajela le nekaj manjših družb za proizvodnjo bakra.

Kakor je znano, so delavci ameriških rudnikov in toplotnic bakra napovedali stavko, ker delodajalci niso ho-

teli ugoditi zahtevam sindikata po višjih mezdah in niso dovolili določenih olajšav delavcem te industrijske panoge.

NAPOVEDANA AKCIJA MESARJEV

Sindikati mesarjev v ZDA je napovedal večjo akcijo, ki naj bi začela v stavko blizu 200.000 mesarjev. Funkcionarji tega sindikata so sprejeli predlog, da bi se stavka začela v nekaterih področjih 1. septembra. Sindikat pripravlja stavko, ker so delodajalci zavrnili njegove zahteve.

Japonska

ZAHTEVE TEKSTILCEV SPREJETE

Okoli 80.000 delavcev, zaposlenih v japonski industriji bombažnih tkanin, se je vrnilo na delo, potem ko so delodajalci ugodili nekaterim njihovim zahtevam. V daljši stavki so tekstilci zahtevali višje prejemke in zagotovitev minimalnih mezd.

Sindikati so sprejeli predlog delodajalcev za 1650 jenov višje plače na mesec pod pogojem, da bodo delavci takoj dobili dodatek 1500 jenov.

TOKOVI NA BLIŽNJEM VZHODU

Bilo bi napačno in nepravilno, če bi zaradi stanja in zaradi odnosov, ki so ga povzročili, označili Bližnji vzhod kot »sod smodnika«, kakor so nekoč govorili v podobnih razmerah o Balkanskem polotoku. Točneje in pravičnejše bo mogoče oceniti razvoj na Bližnjem vzhodu v luči vseh splošnih sprememb, ki jih v zadnjih desetletjih doživlja ves azijsko-afriški svet. Še posebno nagle in globoke so te spremembe po drugi svetovni vojni. Vse — ali v glavnem vse — kar se je zgodilo in se še dogaja v arabskem svetu in na Bližnjem vzhodu, je le arabska, bližnjevzhodna in afriška širša protikomunistična, protimperialistična preobnova in gibanja, ki je prineslo v kratkem časovnem razdobju na desetine samostojnih držav v Aziji in Afriki. Krize, ki spremljajo ta proces, in krči, ki jih doživlja ta svet, niso toliko sestavni del tega procesa niti naravni »spremljevalci« napredne preobrazbe sveta in polovice človeštva, kolikor so rezultat odpora in posledic naprov tujih sil, kolonialnih in sploh privilegiranih interesov in vplivov, ki po logiki svojega obstoja skušajo zadušiti to preobujanje in ustaviti gibanje. Spopad med temi nasprotujočimi si silami in interesi je moral povzročiti in še povzroča trenja in krize ter sploh položaj, ki bi ga

bilo škodljivo skrivati pod nevturalnimi oznakami, ker bi to oteževalo spoznanja in pojme ter hkrati natančno orientacijo, ki je praktični politiki tako zelo potrebna.

Za vrhunske, konkretne manifestacije tega gibanja na Bližnjem vzhodu veljajo na splošno revolucija v Kairu leta 1952, začetek alžirske revolucije leta 1954 in nazadnje juljska revolucija leta 1956 v Iraku. In sicer predvsem zato, ker so se te revolucije pokazale kot osnovne gibalne sile v procesu odpravljanja kolonialne in sploh tuje oblasti, hkrati pa so poglavitne notranji procesi likvidacije fevdalno-plemenskih odnosov kot sile, ki so nadomestile tuji vpliv v neodvisno politiko, zasnovano v duhu bandunske konference, zastarele notranje odnose pa s sodobno državno organizacijo ter z modernimi gospodarskimi, socialnimi in kulturnimi reformami, ki so blizu socialističnemu pojmovanju. Zgodovinsko gledano je juljski prevrat v Iraku zaključil bitko za oblast tako imenovane arabskega vzhoda. Napravil je konec bagdadskega pakta kot instrumenta za vključevanje Arabcev v blokovsko politiko in hladno vojno ter za njihovo razdruževanje in za ustanovitev dveh nasprotujočih si gibanj med njimi.

Izid ljudskega boja v Alžiriji, ki je pokazal v dosedanjih štirih letih tolikšno upravičenost in učinkovitost, da je njegov uspehni zaključek zdaj le še vprašanje časa, naj bi prinesel podobne spremembe tudi na drugi konec arabskega sveta, v tako imenovani Magrebi, ki je že tako na poti so-

dobnega razvoja ter je po postopnih spremembah in reformah zdaj na pragu dobe, katere osnovna značilnost je utrditev napredne, neodvisne politike, ki se je že uveljavila v glavnih vzhodnih arabskih deželah. Tam je »neodvisnost« že veljavno načelo na raznih področjih življenja, značilen zanj pa je odločen odpor proti slehernemu poskusu, da bi te dežele vključili v blokovske kombinacije in igro, tako da se proklamirana politika pozitivne nevtralnosti le po imenu razlikuje od resnične politike aktivne koeksistence.

Zaradi takšnega razvoja so morale vse dežele tega področja v minulih letih urediti predvsem odnose z zunanjim svetom, se pravi, rešiti se tujeja nadzorstva in vpliva ter uresničiti svoje nacionalne težnje. Ne da bi zašle v blokovske sfere ali postale odvisne. Ker je tuje gospodstvo le še preteklost in je odpor proti blokovskim posegom obrodil sadove — to daje narodom in državam na Bližnjem vzhodu možnost, da se nekoliko oddahnejo — se zdaj v ospredju medsebojni, t. j. medarabski odnosi, potem pa problem njihovega skupnega odnosa do zunanjega sveta, posebej do blokovskih skupin, ki si hočejo za vsako ceno tudi na Bližnjem vzhodu zagotoviti navzočnost v skladu s svojimi razumljivimi težnjami po nenehnem širjenju.

Tuja oporišča in položaji so sicer še vedno tako na Bližnjem vzhodu kakor v posameznih arabskih deželah, na primer v Jorda-

niji, Libiji in delno v Libanonu ter v Saudski Arabiji. Zlasti in v obrobni področjih (v Adenu in v šekatih vzdolž Perzijskega zaliva) so še ostanki kolonialne uprave, ostanki klasičnih kolonij, vendar so to, prvič, manjše dežele z dokaj obdelanimi ostanki preteklosti ter, drugič, sedanji položaji in oporišča so za odstop in umik kot pa za napredovanje in obstanek. Poglavitne dežele Bližnjega vzhoda so krenile na vsej črti naprej, za seboj pa so potegnile tudi druge dele tega področja ne glede na meje in na notranje razlike. O tem pričajo spremembe v Saudski Arabiji in Jemenu, kjer se razmere razvijajo brez zunanjih sprememb, vendar v znamenju pretežnega vpliva Fejsala in El Badra, nosilcev modernejših pojmovanj.

Arabske dežele veže marsikaj od govornice in kulture do velikih istovetnih materialnih interesov, izhajajočih iz življenja na skupnem področju, ki mora v mnogem doživljati tudi skupno usodo. Bazen tega je vse področje razdrobljeno in razdeljeno na številne države, med katerimi jih je nekaj nastalo ob koncu druge svetovne vojne, in sicer bolj v skladu s težnjami in načrti velesil kakor pa kot izraz delanskih življenjskih teženj in materialnih odnosov določene dežele ali narodov. Problem medsebojnih odnosov oziroma določene enotnosti ali združitve zdaj ne nastaja toliko zaradi preteklosti ali zaradi vezi te ali one vrste, temveč predvsem zaradi praktičnih političnih potreb, zaradi samohranitve. Gre namreč za področje, ki je bilo že od nekdaj tarča in plen velikih, in sicer tako zaradi strateškega položaja kakor zaradi bogastva in vsega drugega. Kakor kaže da našnja podoba, so se veliki redno trudili, da bi to področje ostalo razdrobljeno, slabo in zaostalo, ker bi se tako lažje obdržali ter s tem ali onim izgo-

vorom opravičili svojo navzočnost. Spričo tega je razumljivo, da je sodobna neodvisna politika arabskega sveta posvetila problemu medsebojnih odnosov še posebno pozornost in ga je vključila na dnevni red.

Dosedajni odgovori na to vprašanje se razlikujejo med seboj, so pa v skladu s področjem, od koder prihajajo, in so tudi tako motivirani. Tisti, ki želijo, da bi bil arabski svet takoj sposoben napredovati vtrsko in oporišča so za odstop in umik kot pa za napredovanje in obstanek. Poglavitne dežele Bližnjega vzhoda so krenile na vsej črti naprej, za seboj pa so potegnile tudi druge dele tega področja ne glede na meje in na notranje razlike. O tem pričajo spremembe v Saudski Arabiji in Jemenu, kjer se razmere razvijajo brez zunanjih sprememb, vendar v znamenju pretežnega vpliva Fejsala in El Badra, nosilcev modernejših pojmovanj.

V nasprotju s to naštevajo v drugih deželah drugačne zamisli, po katerih bi popolno enotnost prepusili bodočnosti za sedaj pa bi bile potrebne predvsem enotne akcije, prirejanje za čimvečjo solidarnost, ki bi v okviru Arabske lige kot splošne organizacije v kateri lahko sodelujejo deželami po enakimi pogoji. To pa že zahteva tudi najširšo akcijo. Po mnenju zagovornikov te zamisli se je treba niti zagovornikov in spričo sedanjih odnosov med Arabci tudi zares uveljavila.

S področja teoretičnih razprav je prešel ta problem na področje praktične politike zlasti z ustanovitvijo ZAR v začetku leta 1958.

Pogosten pojav na ulicah japonskih mest — policija preganja delavce, ki demonstrirajo

Stališča so jasna

Sindikalno-politična trenja na Japonskem

Po velikih akcijah, ki jih je organiziral letos, je Generalni svet japonskih sindikatov SOHIO ponovno zbudil pozornost javnosti z zelo pomembnim sklepom. Izvršni odbor te največje in najmočnejše japonske sindikalne centrale je razpravljal o stališčih SOHIO do političnih strank in sprejel sklep, izražen v uradnem dokumentu, v katerem razlaga jasno in nedvoumno stališče do političnih strank. V sklepu je rečeno, da je bilo treba razjasniti ta vprašanja, ker so se v organizaciji uveljavila različna mnenja, zlasti glede stališča do Komunistične partije.

Sklep obravnava večinoma stališča in mnenja SOHIO do odnosov s Socialistično stranko. Ni odveč ponoviti znano dejstvo, da SOHIO sprejema ideologijo Socialistične stranke in da jo smatra za tisto politično silo, ki zastopa koristi delavskega razreda. To so v dokumentu tudi takoj poudarili kot pojasnilo, zakaj SOHIO podpira Socialistično stranko. Vodilni judje v sindikatu se zavedajo, da SOHIO mora sodelovati s Socialistično stranko in podpirati njeno poli-

tiko, da bi tako uspešno uveljavljala zahteve, ki jih nenehno postavlja v svojih akcijah.

KRITIČNE PRIPOMBE NA RAČUN SOCIALISTOV

Ta »mirni« del o stališču do Socialistične stranke je uvod v resne kritične pripombe SOHIO na njen račun. Predvsem opozarja na račun Socialistično stranko, da mora resno obravnavati pomankljivosti, zaradi katerih je doživela neuspeh na nedavnih parlamentarnih volitvah.

SOHIO zlasti poudarja, da Socialistična stranka nikakor ne sme pozabiti, da je razredna stranka. Ob nedavnih volitvah so nekateri člani stranke dvomili o smotnosti tega stališča. Menijo, da stranke niso podprli kmetijski proizvajalci ter pripadniki srednje in drobne industrije, ker je stranka poudarjala, da je predvsem razredna partija. Zato zahtevajo, naj postane neke vrste »narodna stranka« in zavzame podobne položaje kot Liberalno-demokratska stranka.

SOHIO odločno obsoja to stališče in pravi, da je v temelju zgrešeno. Če bi stali na istem

stališču kot Liberalno-demokratska stranka, bi koristili monopolom, ker ta stranka deluje edino v njihovem interesu. Socialistična stranka pa mora biti partija delavskega razreda. To ne pomeni, da brani le interese delavcev, vendar lahko delavci s svojo solidarnostjo in z odločnimi akcijami priborijo blaginjo vsemu ljudstvu. Zato se stranka ne temelji na organiziranih akcijah in solidnosti delavcev, ne more imenovati socialistična v pravem pomenu te besede.

Socialistično stranko zlasti opozarja, da mora natančno razločiti razlike med svojimi stališči do notranjih in zunanjih vprašanj ter med ožimi, ki jih zastopa Liberalno-demokratska stranka. Zahtevajo predvsem izjavo o stališčih do Sovjetske zveze in Kitajske ter do ZDA. Poudarja, da hočejo ZDA in Kitajska vlada z revizijo pogodbe utrditi oslabiljeno nadoblast v politiki imperialističnih sil v svetovni politiki z grožnjami z atomsko vojno proti Sovjetski zvezi in Kitajski.

V notranji politiki zahteva sindikat od Socialistične stranke takojšnje akcije za rešitev problema nezaposlenih in bolnih delavcev ter tistih, ki jih izkoriščajo v majhnih podjetjih. V tem boju je treba množicam nakazovati perspektive sprememb v družbenem sistemu v smeri uveljavljanja socializma. Stranki najbolj zamerijo to, da v pomembnih vprašanjih, kakršno je revizija pogodbe o varnosti, ni nastopila kot stranka, ki podpira socializem.

ponске. To pa ne pomeni, da bo zaradi podpore Socialistični stranki skušal odstraniti iz svojih vrst člane Komunistične partije ali da bo stal križem rok bo bodo izvajali delodajalci posebne ukrepe proti delavcem komunistom.

Odklonitev podpore še ne pomeni, da SOHIO odklanja sodelovanje s Komunistično partijo. Poudarja, da je do slej še nekajkrat nastopil skupno s Komunistično partijo, na primer v boju proti policijskemu zakonu, proti reviziji pogodbe o varnosti ali v prizadevanju za normalne odnose med Japonsko in Kitajsko. Od Komunistične partije zahteva, naj prouči vrsto vprašanj, da bi se razširile možnosti za nadaljnje sodelovanje in za skupno akcijo. Komunistični partiji očita predvsem, da se ni dokončno obdelala možnost mirne revolucije v razvitih kapitalističnih državah in da napačno oblikuje tezo o družbi Socialistične stranke in Komunistične partije v enotno fronto, ki bi jo podpirali tudi vsi sindikati.

Zamisel SOHIO o združitvi je povsem nasprotna oni, ki jo zagovarja Komunistična partija. Sindikat namreč meni, da je napačno vztrajati na ustanavljanju enotne fronte od zgoraj v poljudni mnenju neupanje do akcij Komunistične partije, kar je bilo videti tudi pri nečutih volitvah. SOHIO pravi, da so dozorele možnosti le za skupne akcije pod pogojem, da nastopi vsaka stranka s spremenljivo politiko in da se bori za ureditev vprašanj, ki so za množice življenjskega pomena.

ZENRO JE PREKINIL POGAJANJA O SODELOVANJU

Precej pripomb je bilo tudi na račun organizacijskega ustroja Socialistične stranke. SOHIO zahteva temeljite spremembe za modernizacijo ustroja Socialistične stranke. Meni, da mora stranka poslati čimveč ljudi v osnovne partijske enote, kjer so kot organizatorji najbolj potrebni, ne pa da koncentrirajo svojo dejavnost v centru in se spreminja v parlamentarno »klepetuljo«.

Ta stališča SOHIO do Socialistične stranke so razen resnih kritičnih pripomb ponovno sprožila razpravo o starem sporu. Gre namreč za to, ali sindikalne centrale morejo biti neodvisne od političnih strank. Za tiste, ki odgovarjajo na to vprašanje negativno, je stališče SOHIO novo potrdilo. SOHIO jasno poudarja, da podpira Socialistično

Takšno obravnavanje odnosov med SOHIO in Komunistično partijo je sprožilo čudno reakcijo Kongres japonskih sindikatov (ZENRO), po moči druge sindikalne centrale, je sporočil, da prekineja pogajanja s SOHIO in z drugimi delavskimi organizacijami o ustanovitvi enotne delavske fronte na Japonskem. Sklep je tembolj čuden, ker je dal prav ZENRO največ pobud za novembrski načrt o ustanovitvi enotne delavske fronte.

Zvrstile so se številne »konferenice združitve«, vzdusje v odnosih med sindikalnimi centralami je bilo čedalje ugodnejše. Zdaj pa — prekinitev pogajanj. Zakaj je ZENRO sprejel ta sklep?

Kot enega izmed vzrokov navajajo, da SOHIO ne odklanja

OBLAKI V LAOSU

Usoda sporazuma o premirju v Indokini — podpisali so ga pred petimi leti v Ženevi — je podobna usodi mnogih drugih poveljnih sporazumov med Vzhodom in Zahodom, saj so se med njihovimi določili uresničila v glavnem le tista, ki so — da uporabimo bančno primerjavo, zapadla do določene trenutke, medtem ko so ostala druga, predvidena za kakršni rok, le črke na papirju. Razlaga je dokaj preprosta. Ko so bili sprejeti, so bili ti sporazumi nehoteni kompromis, s katerim so mnoge priznali, da se spor ne more nadaljevati, ker je nevaren udeležencem in svetovnemu miru, vendar so bili tudi izhodiščna točka za nadaljnji zahrbtni boj z novimi sredstvi.

KAJ DOLOČA ŽENEVSKI SPORAZUM?

Sporazum o premirju v Indokini je priznal bivšemu francoskemu protektoratu Laosu položaj neodvisne države pod pogojem, da se ta država zaveže, da ne bo sklepala vojaških zvez s tujimi silami. Laoska vlada, ki je sodelovala s Francijo, in gibanje Patet Lao, ki je vodilo osvobodilni boj v severnem delu dežele, sta se obvezali, da se bosta sporazumeli o priključitvi osvobojenega ozemlja k laoski državi, s tem da se enote Patet Laoja združijo z oboroženimi silami Laosa. Hkrati so se sporazumeli o ustanovitvi mednarodne komisije za nadzorstvo za premirje v Indokini. Komisijo so sestavljale Indija kot nevtralna dežela, Poljska kot predstavnica Vzhoda in Kanada kot zastopnica Zahoda.

ZAPLET LJAJI

Medeni tedni pa so bili v Laosu zelo kratki. Zahodu naklonjene sile v Laosu so ob podpori ZDA in Francije storile vse, kar je bilo v njihovih močeh, da bi onemogočile izvajanje ženevskih sklepov ter sporazum Suvana Fuma-Patet Lao. Zato je avgusta 1958 padla vlada Suvana Fume, ki ga je zamenjal Fui Sananikon. Ta je odslovil iz vlade predstavnika Neo Lao Haksata, začel preganjati njihove pristaše ter izdal

ukrepe za likvidacijo položajev Patet Laoja in njegovih sil v vojski. Vzporedno s tem si je hotela nova vlada utrditi notranji položaj z ameriško vojaško in gospodarsko pomočjo, ki znaša 25 milijonov dolarjev na leto. Pakt za Jugovzhodno Azijo (SEATO) je s svoje strani sprejel sklep, da se Laos vključi v njegovo »zaščitno cono«.

Prizorišče za obnovitev državljanske vojne je bilo pripravljeno letos maja, ko je vlada najprej ukazala hišni pripor, kmalu zatem pa je tudi zaprla voditelja Neo Lao Haksata in zahtevala od enot Patet Laoja, naj takoj oddajo orožje, kar pa so te odklonile in se umaknile v pragozd. Temu je sledil sporazum s Francijo in ZDA o urjenju laoskih enot in o njihovi opremlitvi s ameriškim orožjem. (Po ženevskem sporazumu sme Francija imeti v Laosu vojaško misijo za usposabljanje vojaških enot in letalsko oporišče). Po nekaterih poročilih je bilo konec julija v Laosu nad 100 ameriških vojaških strokovnjakov v civilu.

Na nasprotni strani pa so dobile sile Patet Laoja podporo Kitajske in Severnega Vietnama. Kot podpisniki ženevskega sporazuma sta ti deželi že dlje časa opozarjali, da razvoj dogodkov v Laosu in v skladu s sprejetimi obveznostmi. Zato sta večkrat zahtevali ponovni sestanek mednarodne komisije za premirje. Komisija naj bi poskrbela za dosledno uveljavljanje sporazumov, sklenjenih v Ženevi in Vientianu.

nu. To zahtevo pa so zavrnile laoska vlada in zahodne sile.

MEDNARODNI VIDIK

Boj med vladnimi enotami in silami Patet Laoja se je razvnel, spor pa je prišel v ostrejši obliki na mednarodno torišče šele v zadnjem času, kar mnogi povezujejo z bližnjim sestankom Hruščeva in Eisenhowerja. Nekateri namreč menijo, da Kitajski ne ustreza tak razvoj in da hoče izkoristiti spopad v Laosu za to, da bi opozorila oba državnika na svojo vlogo v svetu. Po mnenju drugih se tudi ameriški krogi trudijo, da bi z odkrito intervencijo v Laosu izkoristili ugodnejše vzdušje v odnosih s Sovjetsko zvezo za ukrepe, ki bi utrdili položaje ZDA na Daljnem vzhodu, ker upajo, da to prav zaradi bližnjega dvojnega sestanka ne bo sprožilo ostrejših reakcije ZSSR.

Ne glede na točnost ali netočnost teh domnev pa je dejstvo, da dajejo dogodki v Laosu dovolj vzroka za vznemirjenost. Odgovorni so tisti, ki kršijo ženevski in vientnianski sporazum. Izход je le v spoštovanju teh sporazumov, zato je indijski premier Nehru, ki je upravičeno zaskrbljen zaradi laoskih dogodkov in njihovega vpliva na mir na svetu in na Daljnem vzhodu, na pravi poti z zahtevo, naj komisija treh za nadzorstvo nad premirjem nadaljuje delo. Žal njegovo prizadevanje pri zahodni strani doslej še ni naletelo na ugoden odmev.

M. M.

ko je zavzel za marsikoga poglavitno mesto v vsakdanji politiki. Zdi se namreč, da niso imeli dovolj razlogov tisti, ki so pričakovali, da morajo prvi združiti na enak način takoj slediti še druge. Premagel je Iraku lani julija je prišel, da je problem v tej obliki je bolj zaživel in postal aktualen. To je v celoti vzelo logično in razumljivo, v konkretnem primeru pa praksa ni v celoti potrila posameznih sklepov v zvezi z metodami, oblikami in s tem pomembno združitev.

Po zaslugi izkušenj, ki so si jih medtem pridobili, v najnovejšem času ne iščejo in tudi ne pričakujejo rešitve tako neposredno, marveč postavljajo na prvo mesto o postopnosti, o potrebi, da se proces zdaj začne s skupnimi akcijami v Arabski ligi, to pa naj bi sčasoma zagotovilo druge, višje oblike. V tem smislu se razvija prav te dni spodbudna akcija za ureditev in normalizacijo odnosov med ZAR ter Tunizijo in Jordanijo, kakor so poprej posredno uredili odnose s Saudsko Arabijo in z Libanom. Po vseh znakih sodeč, zlasti pa po tesnih stikih med Kairom in Adis Abebo je treba pričakovati novic tudi v odnosih s Sudanom, kjer prav tako zdaj prevladuje preudaren in elementarni stališča kakor pa pred prevarom. Tako bi za prihodnje obdobje preostalo edino, vendar v medarabskih odnosih največje, odločilno vprašanje odnosov med Kairom in Bagdadom. Razkol med njima je bil glavna karta v rokah vseh tujih kombinacij in spletke proti Arabcem. Harmonija med njima

bi pomenila preobrat, ki bi bil za bodočnost vseh Arabcev zgodovinskega pomena.

Postopno opuščanje zamisli o neposredni, popolni enotnosti ter sprejem tez o postopnosti zagotavljanja prvi pogoj za utrditev odnosov tudi med tema deželama. To je prvi pogoj za popolno, učinkovito aktivizacijo Arabske lige oziroma vsearabske politike, zasnovane na neodvisnosti. Znaki ohladi v teh odnosih bi ne bili tako dobrodošli kot očitno so, če ne bi do njih prišlo po obdobju neprijetnih trenj in spopadov. Po vsem sodeč se bliža pomiritev in razjasnitev vzdušja in pojmov, nadaljnja pot pa pelje k razumevanju in zbliznanju, ki je enako potrebno obema strankama. Ureditev odnosov med arabskimi deželami in potreba, da se najde v osnovnem vprašanju enotnosti in združitve za vse sprejemljiva govorica, je sestavni del in zdaj celo osnovni pogoj za vsestransko emancipacijo arabskega sveta in njegove politike, tako nazven kakor nazvnoter. Težko si je namreč predstavljati, da bi se ta svet, ki vztrajno teži za napredkom in ki so zanj značilne akcije za notranji preporod in modernizacijo, hkrati z naporom za ohranitev svobode in neodvisnosti lahko obdržal in tudi uspel na tej poti, če bi tudi v prihodnje ostal nesložen, kakršen je zdaj, in paraliziran zaradi medsebojnih trenj, sprčo katerih lahko eni ali drugi, sčasoma pa morda vsi postanejo odvisni od tretjega. Osnovna strateška potreba tega področja dandanašnji ni več v tem, da bi čimprej dosegli popolno združitev, temveč v tem,

da bi zgladili spore ter zagotovili enotnost in slog, in sicer predvsem z Arabsko ligo in v njej, seveda pa tudi izven nje. S tem bi začeli pripravljati pogoje za postopno dozorevanje drugih oblik enotnosti, hkrati pa bi zajezili poglavitno nevarnost, manevre velenja in sploh blokove politike, ki se ne le ne sprejizniti z napredno konsolidacijo posameznih arabskih dežel in tega dela sveta nasploh, temveč tudi v tem tudi razlog, da bi uveljavljala med Arabci staro načelo »deli in vladaj« ter oživljala stara trenja in nesoglasja, da bi tako vsi skupaj ostali slabi, odvisni in zaostali.

Arabsko-izraelski spor — problem, ki je po svoji višji, če ne tudi po naravi vstrel s problemom medarabskih odnosov, do nedavnega pa ga je celo puščal v senci — zavzema zdaj v določenem obsegu manj pomembno mesto. Videl je, da ga arabska politika vzporedno s svojim dozorevanjem spravlja v prave okvire. Vrsto let je veljal in je zato tudi bil nekaj časa največja težava vsega področja. Skozi ta spor so arabski narodi gledali na ves ostali svet in na temelju tega problema uravnavali svoje odnose z njim. To pa je konec koncev skodovalo tako njim samim kakor morebitni poravnavi spora.

Napredek v emancipaciji arabske politike in v konsolidaciji arabskega sveta, zlasti njegovih poglavitnih dežel, sicer še vedno močje, vendar dejansko omogoča — deklarativno se stvari niso spremenile — da gledajo na ta spor brez občutka manjvrednosti in brez strahu ter čedalje manj v znamenju ekstremizma in verskega fanatizma pod geslom povračila. Ob postopnem razvoju stališč in sprico vloge v veljavi pri tem sporu — ob razvoju, ki poteka v glavnem ugodno za arabsko stran — nastaja preudarejša, bolj realno pojmovanje, hkrati pa občutek večje varnosti pri zastavljanju problema in naraščajoči čuti odgovornosti pri formulacijah za njegovo ureditev. Spenjavajo, da ne gre za nekakšno vsestransko zaroto proti Arabcem, pri

kateri sodeluje večji del sveta, temveč predvsem za notranje odnose na Bliznjem vzhodu, za lokalni problem, ki ga bo treba in ga je tudi mogoče rešiti, zlasti če bo tudi druga stran spoznala, da čas ne dela zanj in da mora tudi ona prispevati k zagotovitvi pogojev za rešitev v tem smislu, da se bo nasprotna stran rešila predsodkov in ekstremizma.

Poravnava tega spora v skladu z zahtevami svetovnega miru in bandunskih načel ter z vzporedno ureditvijo med arabskimi deželami bo pomenila dokončno rešitev neodvisne arabske politike iz okolv, ki ji onemogočajo hitrejšo, širšo in učinkovitejšo pot naprej na vseh področjih, tako da bo lahko zavzela v svetovnem merilu mesto, ki ji gre. Ko se bo vse področje rešilo te nadloge, se bo oddahnilo in se posvetilo tako potrebni notranji preobrazbi, ki se je že začela, pa tudi utrjevanju mednarodnih položajev v skladu s potjo, ki jo je zlasti politika ZAR začrtala z vrsto svojih akcij in dejanj. Ko bodo vse te težnje — za sedaj je vse skupaj še na tej razvojni stopnji — postale stvarnost, bo napredek arabskega sveta gibalna sila vseh na tem področju in spodbuda za emancipacijo po vsej Afriki, ki se še zviija v porodnih krčih novih narodov in držav. Neodvisna arabska politika bo takrat dorasla vlogi, ki ji gre v okviru pravilne afriko-azijske politike. Ta se je že nekajkrat izkazala kot dragocen činitelj pri pomirjanju in utrjevanju miru na svetu, vendar mora spričo udarcev, napadov in manevrov blokove politike začasno skozi vrsto preizkušenj in težav, ki bi lahko pustile nezaželene sledove.

Josip Djerdja

stranko in da vidijo njegovi člani v njej zastopnico svojih interesov. SOHIO sploh ne razpravlja o tem, ali je povezava s Socialistično stranko smiselna, omenja le, v koliko je mogoče vplivati na njeno politiko. Torej ni mogoče govoriti o neodvisnosti SOHIO od politične stranke.

STALIŠČE DO KP JAPONSKE

Sklep izvršnega odbora se daje glasi, da SOHIO ne bo podpiral Komunistične partije Ja-

sodelovanja s Komunistično partijo in da nastopa z njo v skupni akciji proti verziji pogodbe o varnosti. ZENRO odločno zahteva prekinitev vseh stikov s Komunistično partijo. Spričo tega se vsiljuje vprašanje, ali je ZENRO iskreno želel združiti delavce ali pa je hotel delavsko fronto »očistiti« komunizma ter jo trdno povezati z desničarski mi in zahodnoblokovskimi tokovi, h katerim se očitno nagiba.

T. O.

ZVEDELI SMO

...da ženske v devetih deželah, ki so članice ZN, nimajo volilne pravice. To so Afganistan, Iran, Jordan, Libija, Švica, Liechtenstein in Paragvaj. V Jemenu in Saudski Arabiji sploh ni volitev. Nova Zelandija je kot prva dežela uvedla žensko volilno pravico leta 1893, za njo pa Avstralija 1902 in Finska 1906.

...da so japonske oblasti objavile podatke, po katerih je 3300 Japonec umrlo, 4300 pa je bilo ranjenih pri prometnih nesrečah, ki so jih povzročili pripadniki ameriških zasedbenih sil v obdobju 1945/52.

...da je zakonodajna skupščina Konga sprejela sklep o noli vi zastavi te republike. Zastava je razdeljena navpično na tri dele. Od leve na desno so zelena barva, ki pomeni upanje, rdeča, ki pomeni iskrenost, in rumena kot znamenje enotnosti.

...da je nemška vlada sklenila z družbo »Braun Boveri« in s Kruppom pogodbo o graditvi prvega jedrskega reaktorja za zahodnonemških načrtih in v domači režiji. Reaktor z močjo 16 megavatom bodo zgradili v nemškem jedrskem središču Jülich.

NEPRIJETNI DAN

Ambulante v podjetjih so ugotovile in potrdile dejstvo, da je pri nas največ nezgod in poškodb ob ponedeljkih. To je dokaz, da se ne znamo koristno odpočiti, oziroma da nam dan počitka prinaša toliko skrbi ali nevšečnosti, da naslednji dan nismo dorasli naporom, ki nas čakajo na delovnem mestu. Ne bi mogli trditi, da je alkohol poglavitni krivec manjšega delovnega učinka ob ponedeljkih, ker to ne drži za nobeno industrijsko razvito deželo, čeprav ima uživanje alkoholnih pijač v prostem dnevu določen vpliv. Prav gotovo so še drugi, dokaj različni činitelji, ki kažejo, da naše pojmovanje in naš način počitka neposredno škoduje tako nam samim kakor prek kolektiva, v katerem smo zaposleni, vsej naši skupnosti.

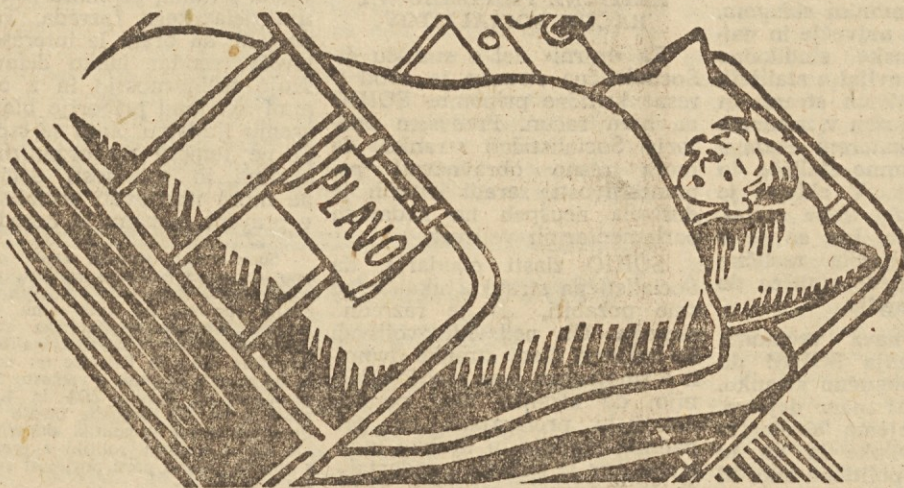
Ceprav prebijemo na delovnem mestu osem ur, torej tretjino dneva, in nam torej ostaneta dve tretjini za počitek in pripravo za nadaljnje napore, zelo radi dolžimo delovno mesto oziroma svoje delo kot poglavitnega krivca naše utrujenosti. Že iz tega, da nam dnevno ostaja po šestnajst ur, s katerimi razpolagamo po lastnem preudarku, se vsiljuje odgovor na vprašanje, koliko sami, zaradi lastnega neznanja ali po lastni volji prispevamo k temu, da se počitimo bolj ali manj utrujene in nesposobne, da bi posvetili vse svoje sile zahtevam delovnega mesta.

Šest do osem ur v postelji

Kako preživimo tisti dve tretjini dneva, ko nismo na delovnem mestu? Kaj pojmuje ta ali oni pod besedo počitek? Najbolj zakoreninjeno, najbolj klasično pojmovanje: pravega počitka ni brez spanja. V tem je mnogo resnice, zato tega tudi nihče ne zanika. Temelj slehernega počitka je spanje oziroma ležanje v postelji. Že samo mirno ležanje v postelji ne glede na to, ali človek sicer dela ali ne, je počitek, ki ga ne gre podcenjevati. Zanimarjanje te oblike počitka povzroči globljo izčrpanost, ki more imeti raznih telesnih tudi duševnih posledice oziroma slabi človekovo voljo in njegovo duševno pripravljenost, sprejeti delo kot obveznost, kot dolžnost in kot vir zadovoljstva v življenju.

Različna so mnenja o tem, koliko časa mora človek spati in kdaj, da bi se okrepil in si obnovil potrošene moči. Bile so celo teorije, ki so priporočale daljše in krajše ležanje v postelji oziroma spanje glede na vrsto zaposlitve ter telesnega in umskega napora, ki ga človek vlaga v svoje delovno mesto. Zdaj na splošno velja, da šest do osem ur spanja povsem zadostuje za odraslega človeka. Seveda morajo biti pri tem zagotovljeni vsi pogoji za počitek: udoben prostor, mir, telesna čistoča in drugo. Z umazanijo pokrita koža ne more dihati, prav tako pa človeku ne zagotovi občutka, da zares počiva. Seveda nas v spanju ne sme ta ali ona

TRDITEV JE NA PRVI POGLED DRZNA IN PRETIRANA — Vendar priča več neizpodbitnih dejstev, da večina ljudi ne počiva tako, kot to terjajo naše zdravje, sposobnost za sproščeno življenje in zahteve na delovnem mestu

reč kar naprej buditi ali vznemirjati. Najbolje se bomo počutili, če bomo spali vedno v istem dnevnem času. Čeprav se je uveljavilo pojmovanje, da se najbolje spi pred polnočjo in da je »pred polnočjo ena ura vredna več kot dve uri po polnoči«, pa je res, da človek sodobnega časa le redkokdaj lahko to tudi doseže. Naš delovni čas se večinoma končuje ob dveh ali ob treh popoldne, nato pa pridejo takoj druge dolžnosti, družinske, družabne ali osebne, ki nas pogosto zaposlujejo pozno v noč. Vse zabavno življenje je omejeno na popoldanske in zgodnje večerne ure. Potem način stanovanja v mestu: velika poslopja z mnogimi stanovanji, hrup, stanovanjska stiska, ulični promet. Zaradi vsega tega človek, četudi bi hotel, ne more zares počivati pred polnočjo.

Spanje ni vse

Niti za trenutek ne smemo pozabiti, da spanje ni edina oblika počitka in da seveda to tudi ne sme biti. Čeprav je spanje osnova, izhodiščna točka, ki je ne gre zanemarjati v nobenih okoliščinah in z nikakršnimi izgovori, so vendar še drugi činitelji, ki jih ne smemo odpraviti v ozadje niti jih označevati kot postranske, manj pomembne. Zdaj pa smo že pri tako imenovanem aktivnem počitku. Ta pojem ni poseben nov, prinesel pa ga je tempo modernega, zapletenega življenja, tempo, ki postaja tudi proti naši volji in če nam je prav ali ne, vedno hitrejši in seveda čedalje bolj zapleten. Poskusi so pokazali, da je iskati vzroke stalno naraščajoče utrujenosti tudi v nespособnosti, da bi se prilagodili temu tempu, tej hitrosti življenja. Kako naj človeški organizem kljubuje vsem tem procesom, ki nas prav tako utrujajo in med drugim vplivajo na manjšo stornost ob ponedeljkih?

Najboljši počitek: napori, nasprotnega značaja kot oni v poklicu

Spremenjeno okolje je zelo pomemben činitelj. Hiša ali stanovanje ni

kakor ne sme biti podobno delovnemu mestu ali pisarni. Oblika pohištva in razpored stanovanjske opreme, zvoki v hiši in stiki z drugimi ljudmi nikakor ne smejo spominjati na delovno mesto, vsaj v večjem obsegu ne. Kadar pride človek domov, mora priti v novo okolje, ki zbudi njegovo zanimanje in pozornost. Že s tem se zmanjšuje občutek utrujenosti, hkrati pa nastajajo pogoji za počitek. Delo, ki ga človek opravlja doma, ne sme biti nadaljevanje dela in poklica, s katerim imamo opraviti na delovnem mestu. Prav to pa se pri nas pogosto dogaja, kar je seveda napačno. Kadar človek ni na delovnem mestu, si mora izoblikovati povsem drugačen način življenja, in sicer tako, kakor ga osebno najbolj zanima. Katera načela aktivnega počitka so razen spanja temeljni kamni telesnega in duševnega zdravlja? Izkušnje kažejo, da se ne smemo ustrašiti prav nobenega napora, pa naj še tako zajame naše telo ali zavest, če je po svojem značaju nasproten tistemu, kar delamo na delovnem mestu. Nekajurni sprehod vsak dan je nujnost za vse tiste ljudi, ki opravljajo svoje delo sedé. Seveda je jasno, da pismošojka, ki dnevno prebudi deset in še več kilometrov ne bo počival na sprehodu, temveč se bo ukvarjal z nečim, kar je povsem nasprotno njegovemu osnovnemu poklicu: šah, čitanje i. pod. Seveda ni mogoče postrčiti s formulo, ker bi tako predpisovali način počitka, to pa bi bilo v nasprotju z njegovim namenom. Važno je vedeti, da nam nobena utrujenost (šport, izleti, čitanje, tekme, film, ribolov s trnkom, ročno delo, pisanje) ne bo škodovala niti ne bo stopnjevala naše utrujenosti, ki smo jo prinesli z delovnega mesta, če je ta druga utrujenost v nasprotju z ono, ki se nas loteva na stalnem delovnem mestu. Čeprav se zdi primerljiva na prvi pogled preveč drzna, je le res, da je s tem prav tako kot pri matematiki: dva nasprotna predznaka se uničujeta. Dve nasprotujoči si utrujenosti se izravnata v korist organizma.

dr. Č. B.

ZEMLJA, KI NA NJEJ ŽIVIMO

ROJSTVO ZVEZDE

Znanost je ugotovila, da se vesolje širi, vesoljska telesa pa se z veliko hitrostjo oddaljujejo druga od drugih

Nekateri znanstveniki trdijo, da je vesolje, kot ga pozna sodobna astronomija, nastalo pred več milijardami let, ko se je razletela enotna, homogena gmota, ki ga je takrat sestavljala.

Drugi dokazujejo, da je med silami, ki delujejo v vesolju, ustrezno ravnotežje, zato je bilo vesolje takšno, kakršno je zdaj, in bo takšno tudi ostalo. Ti znanstveniki priznavajo, da se meglice oddaljujejo med seboj, in dodajajo, da nastajajo vedno nove iz snovi v čedalje večjem vmesnem prostoru.

Kdo ima prav? Nove znanstvene raziskave bodo posredovale jasnejšo predstavlo o preteklosti in prihodnosti vesolja.

Sodobno zvezdoslovje

Sedanje metode, ki jih uporablja astronomska znanost, se razlikujejo od onih, ki so veljale v minulih desetletjih.

Do nedavnega so celo najmočnejši teleskopi stali na vrhu zvezdarn in jih je bilo mogoče naravnati le v nekaj določenih smeri. Skozi nje so videli daleč in dokaj natančno, vendar le v tisti smeri, kakor so lahko naravnali teleskop. Na ta način astronomi niso mogli dobiti popolnejše predstave o vesolju.

Le malokdaj so vremenske in druge razmere tako ugodne, da je mogoče s teleskopom nemoteno opazovati vesolje, spreminjanje rež in odprtin na teleskopu pa zahteva zelo mnogo časa in truda.

Zdaj proučujejo vesolje s tako imenovano Schmidtovo kamero. To je kombinacija teleskopa in kamere. Z njo sicer ne morejo prodreti daleč, zato pa lahko opazujejo mnogo širše področje hkrati. Namen proučevanja: ugotoviti, kako je snov razporejena v določenem delu vesolja. Po tem sklepajo o razporejenosti snovi v vsem vesolju.

Mi smo na robu

Z našega planeta do nedavnega ni bilo mogoče videti nebesnih teles sredi Rimske ceste, kakor se imenuje naš zvezdni sistem. To je preprečevalo tako imenovani zvezdni prah, ki pa zdaj ni več neprozorna zavesa. Zvezdoslovci lahko vidijo vesoljska telesa sredi Rimske ceste.

Rimska cesta je ena izmed množice galaktik, ki sestavljajo vesolje. V njej je vsaj dve sto milijard zvezd, ves naš sončni sistem pa je le drobčen del množice zvezd. Sonce in njegovi planeti so daleč od središča Rimske ceste, skoraj na njenem robu!

Sodobni teleskopi so opremljeni s snemalnimi aparati, s katerimi so fotografirali tudi središče Rimske ceste.

NOVO PRI NAS IN V SVETU

GIBLJIVI ŽAROMETI

Izumitelja Obrad in Miodrag Branković iz Beograda sta skonstruirala žaromete za avtomobil, ki bodo tudi na ovinkih osvetljevali večji del ceste, ker svetlobe ne bodo usmerjali naravnost pred avtomobil kot sedanje avtomobilske luči.

Njun patent je zasnovan na zamisli, da se žarometi z mehanskim prenosom

obračajo vzporedno s prednjimi kolesi avtomobila.

Obstaja več načinov za izvedbo te zamisli.

Izum bo zlasti koristno uporaben pri vozilih, ki se gibljejo po težjih terenih z zelo ostrimi ovinki.

ATOMSKA CEZOCEANSKA LADJA

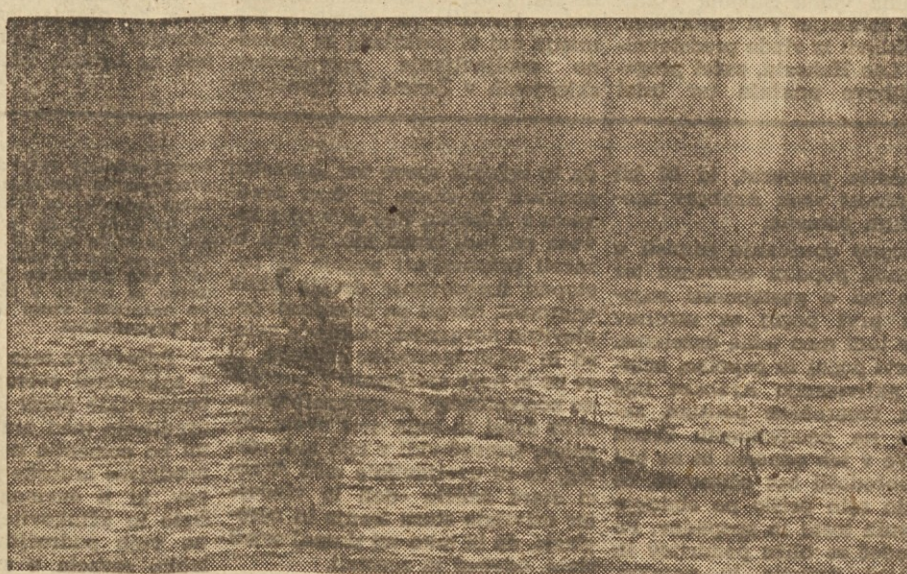
Že pred dvajsetimi leti so govorili o ladji, ki bi na posebnih »plavutih« svigala po svetovnih morjih, vendar preizkušajo modele takih ladij šele zdaj, ko je uporaba atomske energije kot pogonskega goriva postala stvarnost.

V ZDA so pripravili načrte za 1000-tonsko ladjo, ki bi s 320 potniki na krovu in s hitrostjo 132 km na uro preplula Atlantik polovico prej kot doslej najhitrejša ladje. Ob straneh bi imela »plavut«, ki bi bile v pristaniščih dvignjene, tako da bi ladja ležala na vodi. Med plovbo bi se plavuti nekoliko potopile v vodo in tako dvignile ladijski trup do nekaj metrov nad gladino.

Takšno ladjo bi gnala atomska energija. Atomski reaktor bi bil dobro izoliran od ladje in bi ves čas plaval

RADIO NA PETROLEJKO

Polprevodniki so se uveljavili ne le v radijskih sprejemnikih, hladilnikih ter elektronskih in drugih strojih, kjer opravljajo funkcije usmerjevalcev in ojačevalcev, temveč nastopajo tudi kot generatorji električne energije. Baterija s termoelementi spreminja toploto petrolejke (na sliki) v električno energijo. Koeficient koristnega učinka te baterije znaša do 7 %, kar povsem zadostuje za radijski sprejemnik, pravijo sovjetski strokovnjaki.

Sovjetski inštitut za vodno gospodarstvo in oceanografijo je dobil plavajoči laboratorij, v katerem bodo proučevali morsko rastlinstvo in živalstvo, hkrati pa morske tokove in nove pripomočke za ribji lov. »Laboratorij v podmornici«, ki lahko ostane dlje časa pod vodo, je opremljen z različnimi instrumenti, med drugim s podvodnim televizorjem, z akustičnimi aparati za ugotavljanje globine ter s filmsko snemalno kamero. Slika kaže plavajoči laboratorij na prvi plovbi, v ozadju pa so svetlobni obrisi polarnega sijaja.

v vodi. Z osrednjim delom ladje bi ga povezoval sistem cevi.

Konstruktorji teh ladij menijo, da bi nova plovna sredstva zmogla do 200 km na uro, če bi jim dodali še nekaj vijakov, podobnih letalskim propelerjem.

KABINA ZA PROMETNIKE

Pozimi toplo, v vročih poletnih dneh pa hladno bo v novih kablnah za prometne stražnike. Novo kabino so izdelali in tudi že postavili v Italiji. Zdaj je na preizkušnji na eni najbolj prometnih rimskih ulic.

Ce se bodo nove kabine obnesle, jih bodo razpostavili na več rimskih križiščih.

KLEŠČE ZA ODPIRANJE KONZERV

Novo pripravo za odpiranje konzerv, steklenic in druge živilske embalaže je skonstruiral izumitelj Ljudevit Čajzer iz Zagreba. Priprava ima odpirac za konzerve, za navadne in kovinske zamaške (n. pr. na steklenicah cockte), in izvijač.

Vsa ta orodja so smiselno sestavljena v eno samo pripravo; odpiranje z njimi je zelo preprosto in bodo nove klešče lahko s pridom nadomestile različne posamezne priprave, ki so doslej služile za odpiranje konzerv in steklenic.

NAJNOVEJŠA FILMSKA KAMERA
zmore več milijonov posnetkov v sekundi. Uspešno posname tudi najhitrejši gibanje. Če je naravnajo na krogi, ki svigne iz puške, jo fotografira polje nečisto. Najhitrejši avto se na teh posnetkih premika komaj zaznavno.

PRVO PISČALKO so uporabili na nogometni tekmi leta 1878. Poprej je imel sodnik raglo, ki jo je zavrtel, kadar je ugotovil prekršek.

VSAKO MINUTO se rodi po svetu okoli 5500 otrok, umre pa okoli 4700 ljudi. Človeštvo torej naraste vsako minuto za 800 novih prebivalcev.

POLZ SODI MED NAJMOČNEJŠE ŽIVALI, če upoštevamo njegovo moč v primerjavi z velikostjo. Brez težav zmaga tor, ki je 200-krat težji od njega. Petindvajset vpreženih polžev bi lahko potegnili človek! Če bi bili ljudje tako močni, bi nosili na plečih polne železniške vagonce.

NAJBOLJ BRANA KNJIGA na svetu je Daniela Defoeja »Robinson Crusoe«. Prevajena je v vse svetovne jezike.

PRITLIKAVI SLONI živijo v Srednji Afriki. Odrasli niso večji od otrok, saj so komaj meter visoki.

NAJHUJŠA ŽELEZNISKA NESREČA se je pripetila leta 1944 v Italiji. Zaprta je 521 človeških življenj. Največja znana nesreča na morju je potop ladije »Titanica« leta 1912. Utonilo je nad 1500 moških, žensk in otrok.

HAVAJSKI OTOKI imajo zelo tople podnebje, vendar visoke hribe pogosto pokrije sneg.

PRAZGOVINSKI ČLOVEK ga pr. LJUBA še ni poznal. Zasludimo ga pri Zidih, Grkih, Rimljanih in Arabcih. Arabske žene so sprva poljubljale konje, dolgih brad svojih mož. Pri Rimljanah so najprej poljubljali ženske zato, da bi ugotovili, ali so pile vino, ker je bilo to izrecno prepovedano. Rimljani so poznali več vrst poljubov, vsak pa je imel svoj pomen. »Basium« je bil poljub vjudnosti, »osculum« prijateljski poljub, »suavius« pa poljub zaljubljenecy.

VOJAKI REPUBLIKE

Tisto nedeljo popoldne smo s Švedinjo sedeli v veliki kavarni v Valenciji. Pred nami je stal vermet v debelih vinskih kozarcih, v vsakem kockica sivkastega ledu. Natakari je bil zaradi tega ledu tako ponosen, da je kozarce le s težkim srcem pustil na mizi in se tako za vedno poslovil od njega. Odhajal je — povsod po dvorani so ljudje ploskali z rokami in žvižgali, da bi pritegnili njegovo pozornost — vendar pa se je oziral preko ramena.

Zunaj je bil večer, nagel, komaj nastali večer, ki se je brez večerne zarje spustil nad dnevno svetlobo; toda ker po ulicah ni bilo svetilk, ne je zdel star in vsakdanji, kakor da je že polnoč. Zaradi tega je bilo tudi čudno videti, da vsi ti mali otroci še niso bili v postelji. Povsod po kavarni je bilo videti majhne otroke, resne, nedostojanstvene in potrpežljivo radovedne na svojo sosesčino.

Za sosednjo mizo je bil prav majhen otrok, star kakšnih šest mesecev. Njegov oče, manjši človek v veliki uniformi, ki mu je povesila rame, ga je pazljivo držal na kolenih. Čeprav ni ničesar počel, sta ga vojak in njegova suhljasta mlada žena, katere preprosta obleka je kazala obrise velikega trebuha, zanosno opazovala, medtem ko se jima je kava vedno bolj hladila. Otrok je nosil praznično oblečko, tako spretno zakrpano, da skoraj ni bilo videti krp v raznih odtenkih bele barve. Nov sinji trak v otroških lasih je bil povezan enakomerno. Pa ni ničesar koristil: las je bil premalo, da bi jih lahko povežali. Trak je bil le zaradi okrasa in dokazoval je, da se je mati malce košatila.

»Oh, zaboga, prenehaj,« sem si dejala. »Kaj zato, če nosi kos sinjega traku v lasih. Kaj zato, če njegova mati gladije, da bi bil lep, ko pride oče domov na dopust. Kaj te briga, to je njena stvar in ne tvoja. Cemu bi jokala zaradi tega?«

Velika in mračna dvorana je bila nabito polna in živahna. Tistega jutra so mesto bombardirali iz zraka; sredi belega dne je bilo bombardiranje še strašnejše. Toda nihče v kavarni ni sedel z napetimi živci, nihče ni brezupno iskal pozabljenosti. Pili so kavo ali limonado iz steklenic v prijetnem, zasluženem okolju nedeljskega popoldneva, klepetali o drobnih, veselih stvareh in vsi istočasno govorili. Vsi so poslušali in odgovarjali.

V kavarni je bilo mnogo vojakov v nečem, kar je bilo podobno uniformam dvajsetih različnih armad, dokler nisi spoznal, da je razlika le v raznih stopnjah ponošenosti in obledelosti sukanca. Med njimi je bilo le malo ranjenih: tu in tam je bilo videti katerega, kako previdno stopa, naslanjaje se na palico ali dve, vendar dokaj ozdravljenega, z lepo barvo lice. Bilo je tudi mnogo mož v civilnih oblekah, vojakov na dopustu, državnih uslužbencev in kdo ve koga. Videti je bilo tudi jedre, raznežene soproge, ki so se živahno hladile s papirnatiimi pahljačami, pa starejše ženske, mirne, kakor so bili njihovi vnučki. Bilo je tudi polno lepih deklet in nekaj lepotic, za katere bi možki ne dejali: »To je očarljiv španski tip!«, temveč: »Kako lepo dekle je to!« Njihove obleke niso bile nove in blago, iz katerega so bile sešite, je bilo preskromno, da bi lahko zajamčilo lep kraj.

»Prosim?« je vprašala Švedinja.

Nihče, razen nekaterih vojakov, ni nosil pokrivala. Ko smo prvič prišli v Valencijo, mi je bilo prav nerodno, ker so se mi na ulici vsi smejali. Tega niso storili zato, ker je bilo na mojem obrazu napisano »West-end Avenue«, kakor da bi te besede načelkar carinik s kredo. V Valenciji ljubijo Američane, tiste dni so srečavali dobre ljudi te narodnosti — zdravnike, ki so opustili privatno prakso in prišli, da bi pomagali, mirne mlade bojničarke, pripadnice Mednarodne brigade. Toda ko sem šla po ulici, so možki in ženske obzirno z rokami prikrivali usta, razvlečena v nasmešek, in majhni otroci, prenedolžni, da bi se pretvarjali, so še podvojili veselje, kazali s protom in vpili »Ole!« Tako sem, sicer dokaj pozna, prišla do svojega odkritja in snela klobuk; smeha je zmanjkalo. Pa vendar klobuk ni bil smešen: bil je pač običajen klobuk.

Kavarna se je vedno bolj polnila in vstala sem, da bi se pogovorila s prijateljem, ki je sedel na drugem koncu dvorane. Ko sem se vrnila, je za našo mizo sedelo šest vojakov. Sedeli so tesno eden ob drugem in pridrenjala sem se mimo njih do svojega stola. Videti so bili trudni, prašni in majhni in prvo, kar je človek opazil, so bile žile na njihovih vratovih. Počutila sem se kakor svinja, ki je prejela prvo nagrado.

Vsi so se pogovarjali s Švedinjo. Zna španščino, francoščino, nemščino, vse skandinavske jezike, italijanščino in angleščino. Kadarkoli ji preostane trenutke, da ji je česa lahko žal, vzdihuje, ker je zanemarila holandsko, tako da lahko v njej le še bere in ne več govori; isto velja tudi za njeno znanje romunščine.

Povedali so ji, tako nam je pojasnila, da so pri kraju osemindeseturnega dopusta iz strelskih jarkov in da so vsi skupaj zbirali denar za cigarete, pa je načrt padel v vodo in jih niso dobili. Imela sem zavojček ameriških cigaret — v Španiji se rubini ne morejo meriti z njimi — in ga postavila na mizo, pa s kretinami glave, nasmehi in nekakšnim trkanjem po prsih dala vedeti, da je na voljo tej šestorici, ki je hrepenela po tobaku. Ko so videli, kaj mislim, so vstali in mi vsi po vrsti stisnili roko. Hudo lepo od mene, da sem razdelila svoje cigarete ljudem, ki se vračajo v strelske jarke. Mala velikodušna gospa. Nagrajena svinja.

Vsi so si prižgali cigarete z rumenim trakom, ki je smrdel in ki so ga, tako je prevajala Švedinja, uporabljali tudi za vžiganje granat. Vsi so dobili, kar so naročili — skodelico kave — in vsakdo je nekaj odobravajoče zamrmral nad nezadostno posodico z neprečiščenim sladkorjem, prineseno s kavo. In zatem se je pričel pogovor.

Govorili so preko Švedinje, vendar so počenjali isto kakor mi, kadar govorimo z nekom, ki ne pozna našega lastnega jezika. Zrli so nam v obraz, govorili počasi in izgovarjali besede razločno, tako da smo jih lahko brali z ust. In ko so nam pričeli pripovedovati svoje zgodbe, so jih prelivali čez nas tako silno in ognjevit, da so bili prepričani, kako jih moramo razumeti. Tako prepričani so bili, da nas je bilo sram, ker jih nismo razumeli.

Toda Švedinja nam je pripovedovala. Vsi so bili kmetje in kmečki sinovi in to iz tako sirovnega kraja, da bi ga človek najraje pozabil. Njihova vas je bila v sosesčini kraja, od koder so stari in bolehi možje, ženske in otroci neke nedelje odšli gledat bikoborbo: toda priletela so

letala in zmetala na areno bombe; starih in bolnih mož, žena in otrok pa je bilo nad dve sto.

Vsi skupaj, šestorica, so bili v vojni že nad leto dni in večji del tega časa so prebili v strelskih jarkih. Stirje so bili poročeni. Eden je imel otroka edinca, dva po troje, eden celo pet otrok. Odkar so odšli na fronto, niso prejeli niti besede od svojih družin. Nobenih zvez ni bilo; dva sta se naučila pisati pri vojaki, ki so bili skupaj z njimi v jarkih, vendar se nista upala pisati domov. Bili so člani Zveze, te pa so obsojali na smrt, če so jih ujeli. Vas, kjer so bile njihove družine, je bila v sovražnih rokah in ako prejme žena pismo od člana Zveze, nihče ne ve, če je zaradi tega ne utegnejo ustreliti?

Pripovedovali so, da o svojih družinah niso slišali že nad leto dni. Tega niso pripovedovali pogumno, nenavadno ali stočno. Pripovedovali so, kakor da — saj vidite. V jarkih ste se borili leto dni. Ničesar niste slišali o svoji ženi in otrocih. Tudi oni ne vedo, če ste mrtvi ali živi, morda ste oslepli. Tudi vi ne veste, kje so oni in če sploh še žive. Z nekom se morate pogovarjati. In tako se razgovarjajo o tem.

Eden izmed njih je pred kakimi šestimi meseci prejel vesti o svoji ženi in treh otrocih — imeli so tako lepe oči, je dejal — od svojega svaka iz Francije. Sporočil mu je, da so bili tedaj vsi živi in prejemali so skledico fižola dnevno. Toda slišal je, da se njegova žena ni pritoževala

zaradi hrane. Skrbelo jo je le, da ni sukanca, s katerim bi otrokom zakrpal raztrgano obleko. Tudi njega je skrbelo.

»Sukanca ni,« nam je ves čas ponavljal. »Moja žena nima sukanca, da bi zakrpal otroke. Nima sukanca.«

Sedeli smo in poslušali, kar nam je po njihovem pripovedovanju prevajala Švedinja. Nenadoma je eden izmed njih pogledal na uro in vsi so se vznemirili. Planili so pokonci, poklicali natakarija in po kratkem pogovoru z njim so se rokovali z nami. Z znamenji in kretinami smo jim pojasnili, da morajo vzeti preostale cigarete — šest vojakov naj odnese v borbo štirinajst cigaret. Zatem smo se še enkrat rokovali. Ponovili smo »Salud!« tolikokrat, kolikor nas je bilo vseh skupaj, njih šestero pa nas trojica. Potem so eden za drugim odšli iz kavarne, šestorica, trudni in prašni in majhni, toda le tako majhni, kakor so člani kake močnejše vojske.

Po njihovem odhodu je govorila le še Švedinja. Bila je v Španiji od začetka vojne. Negovala je ranjence, hodila po strelskih jarkih in nosila težko otovorjene nosilnice v bolnišnico. Preveč je videla in slišala, da bi jo kaj takega prevzelo.

Tudi mi smo morali oditi in Švedinja je dvignila roke nad glavo, pa dvakrat zaploskala, da bi priklicala natakarija. Prišel je, vendar le od kimal z glavo, odmahnil z roko ter odšel.

Vojaki so bili plačali našo pijačo.

Branko Čopić

NEZNANEC JE OROPAL TEKSAS

V veliki očmi, začudena in mirna sedi lepota sredi prostrane izložbe komisijske prodajalne in nepremično gleda vznemirjeno ulico. Pred njo se pomikajo gospodinje s cekarji, ropotajo težki špediterjski vozovi, drčijo čudoviti avtomobili, toda mala z nobeno kretinjo ne kaže, da vse to vidi. Kakor da je zagledana daleč, daleč, za poslednji rob trde zemlje, tja, kjer pod vedrim nehom spokojno trepeta nespremenljivo morje. Zato je morda tudi sinjeoka.

Sto metrov proč od tihega skrivališča lepote pa vrvrta, razbija in hrešči »Teksas«, novozgrajeno delavsko naselje, ki se uporno in nezadržano razvija in raste iz nič na goli ledini planjave. Tam globoko v noč zbija po kavarnah glasna muzika, v nemajo se pretepi in poka stek-

lo, od vsega tega pa ob zarji ne ostane niti en sam zvok ali kretinja. Iz noči se poraja povsem novi Teksas: molčec in mačka ima.

Ze prvi teksaš, ki je vstal najbolj zgodaj, nati v izložbi na zasanjano malo lepoto, ki je pozorno zagledana v daljave. Nič ji ne reče, niti je ne pozdravi, kajti kaj pa se ima pogovarjati z nekakšno lutko iz izložbe, z nekakšno drago lutko, kakršne Teksas še ni videl. Se posmehovali bi se človeku, in ga proglasili za prismojenega... sploh, od tega bi imel same neprijetnosti.

Edino deček se ne drži teh pravil. Sele v prvem razredu osnovne šole je, sedemletni mehkužnež, neizkušen in lahkovoren, pa mu zato torej lahko odpustimo, da ne spoštuje jasnih in razumnih meja, s katerimi je v tem našem svetu vse omejeno.

Malček gre mimo navadno malo pred osmo uro. Stopi k izložbi, se smeje in vsakokrat pozdravi:

»Dobro jutro, Mira!«

Dekletce ne odgovarja, toda nič zato, malček se zavoljo tega ne žalosti. Nekega dne bo vendar že odzdravila. Nasmešnila se bo, obrnila proti njemu svoje velike oči in prikimala.

»Dobro jutro, deček!«

»Kaj pa se ti je sanjalo noč?« vpraša malček, toda dekle kar naprej molči. Takšne so pač: sanje si pripovedujejo samo druga drugi na uho, smejejo se, dregajo in hihitajo.

»Jaz pa sem sanjal o volku in levu, pa tudi o zajcu, velikem zajcu!« se širokousti deček.

»Prav zares, pri moji veri!«

Majčkeno pomolči in izpod očesa meri preiskaje dekle. Kako le more ostati tako ravnodušna pred tako hrabrim dečkom, ki je sanjal o levu.

»Ej, ej ti!« maha deček z roko. »Treni vendar! Daj, treni!«

Velike, pahljačaste trepalnice se niti malo ne premaknejo. Zares je to nekakšno trmoglavno dekle. Kako bi jo le človek ukanil?

Deček se odmakne za korak ali dva, pogleda okoli sebe, potem pa maščevalno zavpije:

»Ej, ti si pa res prava kozica!«

In ne da bi se sploh obrnil, steče naravnost proti svoji šoli. Oh, kako le zdaj dekle skače, kriči in kliče mamo:

»Mama, tisti pobič mi je rekel, da sem kozica!«

V razredu malček šepeta tovarišu poleg sebe: »Uh, kako sem potegnil za lase neko majhno Miro in ji rekel, da je kozica.«

Sosed pa samo zlobno šine z očesom in hitro dvigne roke:

»Prosim, tovariš učitelj, ta je povlekel neko deklece za lase in ji rekel...«

Prihaja učitelj, ves ogromen, strašen in vsemogočen.

»A, ti torej tako, a? Ali vidiš zdaj, kako boli, kadar vlečeš za lase, ali vidiš?«

Boleče ga zgrabi za čop poleg ušesa. Kdo bi si mislil, da prav na tem mestu tako vrazje boli. Preklete deklece.

Ob vrnitvi domov deček sklene, da bo šel po drugi strani ulice in da sploh niti ne bo pogledal čez v izložbo. Tega se drži vse do tridesetih korakov do zakletega mesta, potem pa ga noge same prenesejo preko, na drugo stran ulice. Ze je izložba pred njim in v njem ona, večna, nespremenljiva, najlepša na svetu.

»Le kaj je, speca!«

Deček napne šobo in se dela resnično jezne-ga, toda deklece gleda v daljavo tako neomajno vedro in mirno, da celo sam sprevidi, da ni prav nič kriva. Danes ga je pač zatožil nekdo drugi, ona pa... še samo malo in glej: obrnila bo vanj svoje velike oči in se nasmešnila.

Na večer, ko zapirajo trgovino in ostaja deklece samo, malček prekinja igranje in pristopa k debelemu steklu:

»Se bojiš, a? Nikar se ne boj, saj sem jaz tu, v bližini.«

Ko se prižgo prve redke luči, malček zaskrb-ljeno opazuje pusto ulico in skesano priznava:

»Ej... zdaj se tudi jaz bojim, domov pojdem, ti pa: samo dobro zatisni oči... dobro, dobro!«

Z veselim občutkom, da je vse blizu rešitvi, teče proti bučnemu Teksasu in si prizadeva, da bi ne mislil na zapuščeno deklece.

Nekega jutra pa, ko je malček komaj prišel do trgovine, seže roka prodajalke v izložbo in vzame od tod lutko. In tudi tokrat deklece niti ne treni, čeprav lebdi nekaj trenutkov v vrto-glavi višini, nad celotno četo svinčenih vojakov.

V hipu je zasluženo deklece zamotano v veliko škaflo, ki je navzkriž prevezana s svileno rumeno vrstico. Obilni tuječ, neznanec z debelimi obrvmi, vzame škaflo pod pazduho, se obrača v trgovini kot velikanska, utesnjena zver in težko zakoraka ven.

Malček je obnemel od strahu in žalosti ter s strmečim pogledom spremlja roparja, ki se vse bolj in bolj oddaljuje skozi vrvež jutranje ulice: Morda pa bo deklece nenadoma zajokalo, zaklicalo?

Čaka okamenjen na mestu, toda nič posebnega se ne zgodi. Največji rop v zgodovini Teksasa je minil mirno in neopazno. Ni bilo niti teka-nja, niti vpitja, niti streljanja. Neznani ugrabitelj se je umaknil mirno, brez trušča in zdaj je daleč, morda celo na daljnem Kitajskem, kjer nad vsako zavihano streho stoji malce počen zlati mesec. Ubogo deklece v kruti mesečevi de-želi!

Na večer, ko gre deček mimo izložbe, za-pira oči, da bi ne videl praznine izza hladnega stekla, toda namesto tega v svojih lastnih prsih odkriva mračni opustošeni prostor, iz katerega so za vedno odnesli malo lepoto, ki ne mežika z očmi.

TOKRAT V KOPRU

Še petič Mariborska tiskarna? - Štirje kolektivi nastopajo v vseh disciplinah

Koper je to dni prizorišče enega največjih športnih tekmovanj slovenskih delavcev. Gre za letne grafične igre, ki so letos na sporedu že dvanaesti. Tako po udeležbi in kvaliteti, kakor tudi po organizaciji sodi to srečanje med največje manifestacije športa v delovnih kolektivih pri nas.

LEPE TRADICIJE

Za šport je bilo med grafičarji že zmeraj veliko zanimanja. Tako so tudi ta skupna srečanja vseh slovenskih kolektivov nastajala spontano. Bilo je leta 1946, ko so se v Celju prvič zbrali na športnih tekmah. Ob Tiskarskem dnevu so se v nekaterih športnih panogah merili kolektivi Celjanov, Mariborske tiskarne in ljubljanske »Ljudske pravice«. To je bil zameetek, seme, ki je obrodilo bogat sad. Tudi naslednje tri pri-

reditve so bile v Celju, saj je prav v tiskarskem kolektivu ob Savinji bilo največ zagovornikov tega zdravega udejstvovanja. Po prekinitvi v letih 1950 in 1952, so tekmovanja na novo zaživela in se tudi organizacijsko utrdila. Poseben pravilnik je urejal vse tehnične podrobnosti nastopov, stalni odbor letnih in zimskih športnih iger grafičarjev pa je bedel nad vse bolj dognano organizacijo prireditve.

Tudi udeležba je bila čedalje

večja in zato seveda boji za posamezna prvenstva in ekipno prvo mesto še hujši kot dotlej.

Igre so bile zaporedoma v naslednjih krajih, zmagali pa so:

- 1952 - Celje
- 1953 - Ljubljana (Jože Moškrič)
- 1954 - Maribor (Ljudska pravica)
- 1955 - Celje (Mariborska tiskarna)
- 1956 - Ljubljana (Mariborska tiskarna)
- 1957 - Ljubljana (Mariborska tiskarna)
- 1958 - Maribor (Mariborska tiskarna)

MARIBORČANI Z NAJENOVITEJŠO EKIPO

Ze štirikrat zaporedoma so na letnih grafičnih igrah zmagali za-

stopniki Mariborske tiskarne. Na vseh tekmovanjih niso imeli le posameznih kvalitetnih ekip, marveč so se vsakokrat odlikovali tudi z veliko udeležbo. Ne samo, da so s tem pokazali pravo množičnost športnega razmaha v njihovem kolektivu, tudi plasirali so se zmeraj odlično - prav zaradi tega. Vsi drugi kolektivi si Mariborčane lahko jemljejo za zgled. V prvi fazi populariziranja športa v svojih kolektivih bi se morali usmeriti predvsem na množičnost in pač v vseh panogah (kolikor je to sploh teoretično mogoče) tekmovati na igrah, šele nato pa bi naj začeli misliti tudi na sestavo najkvalitetnejših ekip.

KDOR IMA PRVENSTVA?

S pravilnikom grafičnih iger je vsa zadnja leta zagotovljen stalen in vsestranski tekmovalni sistem. Slovenski grafičarji se merijo v šestih panogah in kjer je to le mogoče, imajo tudi članice in mladinci posebna tekmovanja. Na lanskih igrah v Mariboru so v posameznih disciplinah zmagali naslednji: nogomet: Celjska tiskarna, kegljanje: Mepa, balkanska štafeta: Mariborska tiskarna, atletika, člani: Mepa, članice: Mariborska tiskarna, mladinci: Mariborska tiskarna, streljanje, člani: Mariborska tiskarna, članice: Mariborska tiskarna, mladinci: Mariborska tiskarna, namizni tenis, člani: Ljudska pravica, članice: DZS, mladinci: Mariborska tiskarna, odbojka, člani: Ljudska pravica, članice: Pomurski tisk, mladinci: Mariborska tiskarna.

ODLIČNA UDELEŽBA TUDI LETOS

Štirje kolektivi so tudi za letošnje XII. letne športne igre grafičarjev, ki so prvič v obmorskem kraju, prijavili ekipe v vseh disciplinah. To so Mariborska tiskarna, Mladinska knjiga, CP »Delo« in Celjska tiskarna. Mimo teh pa se udeležuje iger v Kopru še 10 kolektivov. Najmnožičnejša je udeležba v streljanju, le malo pa zaostaja v namiznem tenisu in nogometu.

O XII. športnih igrah grafičarjev, ki so se začele včeraj in bodo zaključene jutri na stadionu v Kopru, bomo še poročali.

Štrbunk! Le zakaj ni v sporedu grafičnih iger tudi plavanje?

NA NOVI PLOŠČI

Ljubljanski športni park v Tivoliju vse bolj dobiva svojo končno podobo. Posamezne objekte dograjujejo in tako bo ta park že kmalu lahko v celoti služil svojemu namenu. Kot prvi objekt so predali v »uporabo« novo kotalkarsko ploščo. Od dneva do dneva ima več obiskovalcev, saj je čas za kopanje vse manj primeren. Nova plošča bo gotovo postala priljubljeno zbirališče ljubljanske mladine. Naš fotoreporter je obiskal umetnike vožnje na kolesih in postregel z uspelima posnetkoma. In še vest o športnem parku: že v prihodnjih dneh bodo pod muzejem NOB dokončali tudi prva nova teniška igrišča.

OHO-AHA

Oho, zakaj tako? Jugoslovanski ljubitelji atletike, ki so se že pred dnevi razdelili v dve skupini - tiste, ki so za skupne priprave reprezentantov v »taborih« in one, ki nasprotujejo takemu načinu dela, so bili po sicer izvrstnem dvoboju s Francozi še bolj razdvojeni. Pokazalo se je namreč, da so zablesteli i atleti iz skupnega »tabora« v Ljubljani i tudi takti, ki so trenirali kar doma. Zanimivo pa je, da je moška štafeta 4 x 100 m klub skupnim pripravam znova izgubila palico. Tudi v atletiki je pač - vse relativno... AHA, to je bila - voda. V Kranjskem bazenu namreč, ki so v njem hitro plaval za naslove državnih prvakov. Vse je minilo v redu, le na koncu so se znašli v nemali zagati sodniki, ki so kljub nepopolnim propozicijam morali med tremi ekipami z enakim številom

točk izbrati novega ekipnega prvaka Jugoslavije. Naposled so se le zedinili in najdragocenejša pokala sta odpotovala v Hercegnovi. Pokaloma se ni čuditi, saj je v Hercegnovem kopalnica sezona gotovo dolgotrajnejša - kakor v Kranju...

OHO, sedaj pa bo! Po skrajno dognanih pripravih, kombiniranih z najrazličnejšimi prestopnimi vložitvami in mediacijah o klubski zvestobi, se bodo jugoslovanski nogometni ligisti znova vrgli v boj za državno prvenstvo. Vse bo, kakor v minulih sezonah. Napetost in kvaliteta igre na vrhuncu, tekmovanje brez protestov, sodniki odlični in igralci od kola do kola borbenejši. Ne verjamejte? Le zakaj biti pesimist, ko pa so vsi optimisti...

AHA, in še kolesarska. Namesto na svetovno prvenstvo so jo naši najboljši junaki jeklenih konjičkov mahnil na dirko »Okrog Poljske«. Pokazalo pa se je, da so v zemljepisno dokaj slabo podkovani, ker so se že po nekaj etapah vsi kar »izgubili« med množico nastopajočih. Nekateri so tudi odstopili. Seveda - na tujem pač ne gre tako - kot doma...

DELAVSKEŠPORTNEIGRE

Prvič tudi v Ptujju

Pred nedavnim je Občinski sindikalni svet v Ptujju priredil prve delavske športne igre. Med kolektivni je bilo zanje ogromno zanimanje. Zato se je prijavilo za tekmovanje kar 58 sindikalnih podružnic z več ko 500 tekmovalci in tekmovalkami.

V posameznih konkurencah so bili doseženi tile izidi: NOGOMET: Gozdarji, Avtooprema, Strojne delavnice, IKLIP itd.; ODOJKA: IKLIP (brez poraza); NAMIZNI TENIS: Merkur (brez poraza), Perutnina, Kovinske delavnice itd.; ROKOMET: IKLIP (v finalu brez poraza); STRELJANJE: Železniške delavnice, Pe-

rutnina, Avtooprema, Pletarna itd.; KEGLJANJE: Merkur, Avtooprema itd.

Zmagovalci v posameznih disciplinah so dobili lepe pokale.

UNESCO in šport

Pred dnevi je organizacija UNESCO priredila v Helsinkih mednarodno konferenco, na kateri so sociologi, psihologi, zdravniki in inženirji dalj časa razpravljali o deležu športa za večjo delovno sposobnost ljudi ter o kulturnem razvoju in mednarodnem sodelovanju.

Padalstvo ima pri nas čedalje več pristašev. Tekmovanja v tej privlačni športni panogi vzbujajo vse več zanimanja. Zadnjih tekem za Jadranski padalski pokal v Titvu se je tako udeležilo kar 52 tekmovalcev iz 9 držav s treh celin. Naš posnetek kaže eno najuspešnejših tekmovalk prireditve - sovjetsko tekmovalko Prijahino.

NA ČRNO-BELIH POLJIH

Prvaki med dvema vojnama

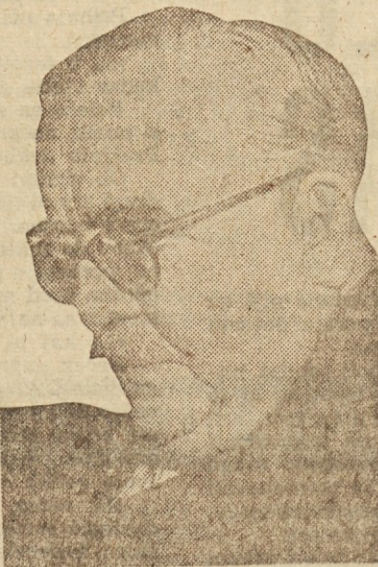
Blejski turnir osmoroce kandidatov, ki naj med seboj določijo prihodnjega svetovnega prvaka Botvinnika, je zdaj že zelo blizu. Zato se tudi mi v kratkem opisovanju sedmoroce doslej najboljših šahistov na svetu premaknimo nekoliko bližje, v leta med obema vojnama.

Naslov govori o prvakih v tem razdobju. Ker smo Laskerja uvrstili v prvo skupino in torej kljub temu, da sega njegova vladavina še tri leta čez leto 1918, ne pride več v poštev za drugo obdobje svetovnega prvenstva, bi bilo treba naslov pravzaprav malce popraviti: Za svojo osebo bi se nekako odločil samo za dva prvaka, Capablancu in Aljehinu, vtem ko bi Euweju prisodil samo epizodno vlogo, saj gre njegove primat močno na rovaš trenutne slabosti, trenutnega padca moči starega prvaka. Morda se ta ali oni s to oceno ne bo strinjali. Pravico vsekakor ima, čeprav morda samo formalno. Brez dvoma pa drži, da rezultati, ki jih je Euwe kdajkoli dosegel, nikoli niso bili tako množični in izredni, da bi dosegali kateregakoli svetovnih prvakov. Torej vendarle samo epizoda.

Drugo obdobje v svetovnem šahovskem prvenstvu zajema, kot smo že zapisali zadnjič, čas od leta 1921 do leta 1946, torej od zmage Kubanca Capablance nad Laskerjem do Aljehinove smrti. Pravzaprav lahko tej dobi močno prilopimo ime »Aljehinova doba«. Saj odpade nanjo matematično 17 let ali polni dve tretjini. Nadvlada Kubanca je bila sorazmerno zelo kratka in je trajala komaj šest let, vtem ko je bil skromni nizozemski profesor matematike Euwe celo samo pičli dve leti na vrhu svetovne lestvice.

Kaj bi rekli o Capablanci, za katerega se še danes navdušuje prenekateri šahovski privrženec? Začel je premikati figure še kot petleten otrok, s 13 leti je bil menda že prvak Kube, po zmagi na turnirju v San Sebastianu v Španiji (tam je med drugimi igral tudi naš velemojster dr. Milan Vidmar) pa se je iz zelenca na mednarodnih šahovskih poljanah na mah prelevil v velemojstra in kandidata a najvišji šahovski naslov na svetu. Torej meteorski vzpon, ki priča o izrednem talentu. Vendar je uspel prisiliti Laskerja na dvoboj šele leta 1921, to je bilo 10 let po San Sebastianu.

Njegova igra je, zelo preprosto povedano, skupek vsega, kar je dotlej bilo v šahovski umetnosti ustvarjenega. Capablanc je šahovsko dediščino pripeljal do

Dr. inž. Milan Vidmar, ki je uspešno igral tudi s svetovnimi prvaki

ta prej ni mogel postavljati s kakršnimkoli uspehi proti Capablanci in so mu zato vsi napovedovali polom. Sam Capablanc pa je potem še leta in leta zbiral na turnirjih najvišje lovorike, da bi svoj labodji spev odpel na zadnji predvojni olimpiadi v Buenos Airesu. Njegove odlike: hiter in točen pregled nad igro, enostavnost in namensko razpletanje igre, genialno obravnavanje izenačenih pozicij in točen vrstni red potez v kombinacijah. In še ena važna Capablancova postavka: postavil je pravila ozioroma pogoje za dvoboje za naslov prvaka.

Aljehin je bil leta 1931 na Bledu premočen zmagovalac, Aljehin je igral simultanke s slovenskimi šalisti, Aljehina in njegovo mačko kot talismanom torej prenekateri starejši prijatelj šaha na Slovenskem pozna. In marsikdo ve tudi, da so ga med revolucijo v SZ zaprli in da ga je, čeprav to ni res, rešila partija šaha, ki jo je v celici igral s Trockim. V glavnem je bil Aljehin, še preden je zapustil svojo domovino, izdelan šahist. Njegova pot, pot učenca velikega Cigorina, ustanovitelja ruske šahovske šole, ki je zmagovala že dobrih 30 let, je šla strmo navzgor; zlasti tja do leta 1935, ko se je v srečanju z Euwejem zamajal. Priznal in osvojil

je namreč trditve, da je treba sleherni pozicijo ocenjevati glede na njeno konkretno obeležje, da se je torej treba ravnati po konkretni situaciji. Dogme torej tudi v šahu ne more biti, čeprav določena pravila morajo veljati. Stvar igralca je potem, kdaj sega po njih in kdaj se jim lahko tudi odreče.

Potem je Aljehinova igralca moč iz raznih subjektivnih vzrokov začela upadati. V njegovi igri so se pokazale prve razpoke in Euwe, ki ni bil videti nevaren svetovnemu prvaku, jih je metodično razkril - in v izizvalnem dvoboju zmagal. To je Aljehinu dalo misliti: spremenil je način življenja, za krajši čas spet našel samega sebe kot igralca in si vnovič priboril naslov svetovnega prvaka, potem pa s tem naslovom, po raznih peripetijah v času druge svetovne vojne, odšel v grob. Tedaj je tekmovanja za naslov najboljšega šahista na svetu dokončno prevzela mednarodna šahovska federacija in leta 1948 razpisala turnir šestorice, kajti zlasti SZ in tudi skromni Euwe sam se nista strinjala s predlogom, naj bi po Aljehinovi smrti kar za zeleno mizo priznali primat Euweju, ker je deset let nazaj bil kratek čas mojster nad mojstri.

(Prihodnje: Botvinnik in Smišlov)

»Da, razmišljam. Rad bi vedel, ali se človek, ki je napravil napako, lahko pokesa in potem odpusti. Ali se je sploh mogoče spoprijeti za grehe? To govorim zato, ker vem, da smo vsi grešniki.«

»Morda je res, vendar pa je, da človek ni zanič in da ne rine, kamor ni treba.«

Kole je hotel nekaj reči, pa je stisnil ustne, ker se je zadnji trenutek spomnil, da če bi se odločil za njegovega jezika, Stevan bi se mu opazil. Presenetiti ga je hotel s še enim vprašanjem. Zdelo se mu je, da je prišel trenutek, ko bo treba Koleta vprašati le po vsem drugem.

»Rad bi vas spomnil na nekatere reči. Nekaj je v zvezi s Stipurpom, s tistim Nemcem, ki sta ga iskali, potem ko je odšel iz hotela. Ali ni tako?«

Stevan ni pričakoval, da bo dobil prirediteljski odgovor. Zadržuje, če se bo nekoliko zadržal, si je rekel. To se je zgodilo. Kole je pogledal Stevana in z očmi povedal, da tega vprašanja ni hotel priznati. Se eno vprašanje:

»Povejte no, kaj hoče od vas tisti prijatelj, h kateremu hodite tako previdno? Mislim, da veste, za koga gre. To je Raulov prijatelj. Pričrpan sem, da ne gre samo za prijatelja.«

Kole je spoznal, da nima smisla praviti, da ne ve, na koga meri Stevan. Sedel je kot na trnju. Torej tudi to vedo! Raulovo maslo! To misli so ga mučile, nazadnje pa je pokimal in rekel:

»Če to veste, me ni treba vpraševati po drugih rečeh. Ne morem razumeti, kako da tako ravinate z menoj. Zdi se, da se vendarle ne bova mogla sporazumeti. Vprašam se, kaj bi se zgodilo, če bi bilo res kaj tistega, na kar namiguje, ko pa ste tako tog.«

Morda sta prekiniti pogovor. Natakari jima je prijazno povedal, da zapirajo. Vzel sta plačilo in skupaj stopila na glavno ulico, se pozdravila in se zela lahko noč in prijeten počitek.

Spet me ni zapel, je pomislil Kole. Ta Stevan je zares čuden človek. Le kaj nameravajo z menoj? Vse vedo, to je gotovo! Mar hočejo, da se jim bom sam izpovedal? Morda se motijo...

V takih mislih je prišel domov. Spriznal se je z mislijo, da ga čaka zapor. Vse ga je peklo in zaradi nekaterih grehov iz vojnih let, drugeče ne. Zdelo se je samo eno: maskevat se Raulu. Ta je Stevan povedal vse to reči, seveda neposredno. Raul je to napravil zares mojsko. Kole je bil neomajno prepričan, da se je zgodilo tako in ne drugače. Raulu bi se lahko maskeval le, če bi priznal tisto, kar je sam storil. Morda pa ve Stevan in nekaj dobevec. »Ali bom spet napravil isto napako, kot pri gestapovcih? Mar naj priznam tisto, kar sem storil za gestapovce? To bi bil samomor, kaj takega bi storil le nočec.« se je prepričeval.

Zadnjič, je ko se je že svitalo. Zdelo se mu je, da ga pogreza v temno brezno. Zadržal se je in sunkovito premaknil, kakor da ima žerjavico pod seboj. Zgledalo se je, da se je hotel dvigniti, da bi se izločil od nje. Novi dan je šel skozi okna, ki so bila motna zaradi jutranjega mraza zunaj. Mesto se je prebujalo. Iz nešteti dimnikov se je jel suklati dim, ki je oblikoval strehe in se vlekel na ulico. Kole je rekel ženi, da se ne potuti dobro in da ne bo šel delat. Direktorju je telefoniral, da je bolan, potem pa je legel, zaprt očel in se odločil, kakor da spi. Pričakoval je organe varnostne službe. Menil je, da mu Stevan ne bo več dal mnogo časa za razmišljanje. Pa je bilo vse tiho, vznemirjala ga je le žena, ki je vsake toliko prišla vpraševati, ali kaj potrebuje. Vse dan je preživel v negotovosti in zunanem miru, ki ga je motila le budilka na nočni omarici.

16

Minila sta še dva dneva in dve noči. Kole je v postelji čakal, vendar ni več vedel, kaj pravzaprav čaka. Negotovost se je sprevrnila v mrzlico, počutil se je kot človek pod vešali. Mučil se je, vendar se ni hotel dobiti prijaznosti iz usoda. Sprva je imel občutek groze, potem pa je postal navadnosten do vsega.

Zaskrbljena žena je stila vanj, naj dovoli, da bo poklical zdravnika, pa ji je brneli, čeprav je bil zares bolan. V nekaj dneh ga je tako zdelo, da je bil podoban mrliču. Nazadnje je popustil. Prišel je zdravniki, njegov stari prijatelj. Pregledal

ga je in rekel, naj gre čimprej v bolnišnico. Ni mu povedal, katero bolezen je ugotovil, rekel je le, da je zaskrbljen zaradi njegovega stanja. Po krajšem ugovarjanju se je Kole odločil za bolnišnico, vendar je to storil bolj zaradi prestrašene žene, ker si sam pravzaprav ni bil več želel rešitve.

»Jutri bom šel, doktor. Drevo bi bil rad doma. Pričrpan sem, da vse skupaj ni tako nevarno. Zdravniki vselej mislijo, da se bliža najhujše, in delate preplah.«

Med vrati je zdravnik rekel Koletovi ženi, da je bolnikovo zdravstveno stanje resno in da se ni treba šakiti.

»Jutri navsezgodaj ga bomo odpeljali v bolnišnico. Pomagal vam bom. Mislim, da bo potrebna operacija, vendar mu tega ni treba pripovedovati. To je njegova stara bolezen, ki se je nenadoma poslabšala. Po mojem mnenju je le zelo razburil.«

Brž ko je zdravnik odšel, je Kole segel po telefonskem aparatu in zavrtel številko.

»Tovariš Stevan?«

»Da, jaz sem. O, dober dan! Šlišal sem, da ste bolni, pa vas nisem hotel vznemiliti. Tisti natakari naju je takrat zmotil. Ne, to ni važno. Kar v postelji ostanite! Ko boste vstali, bova nadaljevala.«

»Da, vendar bi rad nujno govoril z vami. Pridite vsaj za trenutek, tovariš Stevan, prosim vas! Recimo, med šestimi in sedmimi, če morete. Prosim vas, zelo važno je!«

Kole je govoril s tihim, čudnim glasom, tako da Stevan ni mogel uganiti, zakaj ga kliče.

»Za gotovo pridem. Človek, ne bojte se navadnega prehlada! Zena naj vas maza na nos po plicah, pa boste videli, da vas ne bo več zbadalo.«

»Vedno imate pripravljen kak dober nasvet, tovariš Stevan, vendar meni to zdaj ne pomaga. Veste... No, ali boste prišli?«

»Vsekakor. Tako kot ste rekli, okoli šestih.«

Kole se je naslonil na blazino in se delal, kakor da spi, resnice pa je razmišljal. Raul je zdaj menda čemu ne bi jaz njega? Zakaj bi molčal? Moti se, grenko se vara. Ne bom več trpel, da bi me mučil na ta način. On bi rad, da bi jaz izgubil, jaz bom pa njemu storil tudi nekaj takega. Za življenje mi tako ali tako ni več. Svoje sem doživel. Mi zaspali ne smem več, kar naprej me mučijo dogodki preteklosti. Tega ne prenesem. Tudi Stevan ne skriva več, kaj ve o meni. Vendar je človek in razume moj položaj. Vsemu temu bom napravil konec. V rokah ima več podatkov, kot bi jih potrebovali, če bi hotel doseči, da bi me zapril za vse življenje. Pravzaprav bi mi bilo v zaporu še najboljše. Tam bi laže prenašal. Čemu naj se živim? Postal sem odveč celo tistim, ki so me vrske let prepričevali, da sem njihov veliki prijatelj in dragocen sodelavec. Tistim, ki sem jim posvetil vse življenje. Da zdaj me imajo za vohuna, ki je opravič svoje, zdaj nimajo zame prav nobene lepe besede več. Mar je to morala! Ali nisem zaslužil, da bi mi rekli, da nimajo denarja in da ga ne smejo izdati za malovredne podatke? Ali pa dajajo nekaj, kar bom lahko porabil. To bi mi lahko rekli. Raulu, ki je vse to skuhal, tega gotovo ne rečejo. Čemu naj bi ga prikrižal? Tega pokvarjenca, kameleona, ki spreminja barvo po okoliščini, največjega podleža, kar sem jih srečal v življenju! Zdal mi ni več treba molčati. Kako naj bi oni vedeli vse to, če Raul ne bi govoril? Le on ve, za kajno skupno skrivnost, nihče drug...

Stevan se je vpraševal, kaj naj pomeni ta Koletov poziv. Sprememba bo, toda le kajna? Zaman je nihal. Morda namerava Kole povedati še nekaj, da bi se izmazal. Kole je gotovo; bolezen je preprečila aretacijo. Sklenili so bili, da bodo Koleta prijeli. Zdal ni bilo treba več čakati, za are-

tacijo je bilo dovolj vzrokov. Za začetek je zadostovalo tisto, kar je Kole sam potrdil v razgovoru s Stevanom. Preiskovalni je neestropno čakal. Minute so se vlekile.

Zunaj je bil mračen dan. Deževalo je in vmes snežilo. Bilo je hladno, neprijetno vreme. Minila je druga ura, za mnoge ljudi se je nehaj delavniki. V Koletovi sobi je bilo vse tiho.

Bolnik je bil nemiren. Obrčal se je v postelji in kar naprej pogledoval na uro. Čas se je strahovito vlekel. To je bilo nazadnje je le šlišal:

»Izvolite gospod, Kole vas čaka.«

»Hvala lepa, gospa,« je odgovoril Stevan. Stevan je stopil v Koletovo sobo, žena pa je šla v kuhinjo.

»Odločili ste se torej za resno bolezen,« je začel Stevan. »Klicali ste me. Zunaj je res tako neumno vreme, da človek zlahka zbolí.«

Stevan je sedel v naslanjač. Kole se je premaknil in se rahlo dvignil v postelji. Slab je bil in upadel, to je Stevan opazil na prvi pogled. Kole se je trudil, da bi napravil vtis dobro razpokoženega človeka, pa mu ni šlo od rok. Bil je nemiren in živčen. Odločil se je, da bo takoj začel.

»Ko se je odklaševal, je razmišljal, kako naj začne. Tisti trenutek je nekdo pozvonil pri vržnih vratih. Dolgo je pritiskal na gumb, kakor to delajo postarši.«

Po glasu je Kole spoznal dva kolega iz pisarne. Ženi sta rekla, da se morata pogovoriti s Koletom zaradi pogodb. Rekla sta, da prihajata po direktorjevem naročilu, hkrati pa sta se opravičevala. Žena ju je peljala v jedilnico in ju prosila, naj počakata, da bo obvestila moža. Stevan in Kole sta slišala pogovor.

»Ker je tako, bo najbolje, če grem,« je rekel Stevan. »Prišel bom jutri dopoldne. Tako bo najbolj prav. Zdal bosta ta dva gotovo ostala pri vas dlje časa. Ne bi bilo prijetno, če bi me videval tu, ker enega izmed njih poznam. Ljudje smo, že razumete.«

Vstopila je žena.

»Naj počakata nekaj trenutkov! Šlišal sem, kaj bi rada.«

Medtem ko je Kole to govoril, je prišel Stevana za roke in ga pridržal. Prav zdaj je hotel govoriti z njim.

»Naj počakata,« je rekel ženi, »ta gošpod bo kmalu šel. Prosim te, zapri vrata!« Žena je šla.

»Veste, Stevan, poklical sem vas, ker ne vzdržim več. Moram vam povedati, kaj me peče in sklee.«

Kole je govoril tiho, vendar naglo. Glasno je dihal.

»Kaj bi se vlekle, nima smisla! Vidim, da veste mnogo, zato vam bom povedal vse po resnici, pa čeprav bom živel le še kak dan ali uro. Spodobni ste bili z menoj, enak odnos sem vam dolžan. Morda mi ne verjamete. Če je tako, me lahko takoj aretirate. Vzrokovi imate dovolj. Verjemite mi, čudim se, zakaj niste tega že zdavnaj storili.«

Nekaj trenutkov je Kole molčal, potem pa si je pomel oči, se odklašal in nadaljeval:

»Veste, Raul je važna oseba. To vam moram reči. Res je, morda on ni toliko kriv kot jaz, zato pa ve mnogo več. On je vodil vse delo. Se zdaj se ukvarja s tem. Zaradi mene se lahko še dalje delate, kakor da vas on ne zanima, to je vaša stvar, vendar jaz nisem slep. Kako bi sicer vedeli vse tisto, po čemer ste me spraševali, če vam ne bi on tako ali drugače postregel s podatki? Kdo bi vam sicer povedal, da sva midva v slabih odnosih? In tisto z Nemci? Čemu bi vam vse naštevati? Morda je narobe, vendar sem se odločil, da vam bom vse povedal. Rad bi se iznebil vseh

skrivnosti, ki me žro, rad bi vsaj nekaj časa živel kot miren človek. Tega nisem imel nikoli v življenju, nikoli nisem imel svobodnega in mirnega življenja. Usoda mi tega ni dala, zato ji moram s silo vzeti. Morda bom predrago plačal, pa naj bo! Takšno življenje, kakršno živim zdaj, ni več vredno. O tem sem prepričan. Nikar si ne mislite, da sem slab, ker vam pripovedujem vse to. Vse mi verjemite! Bal sem se, da bom znorel. Podnevi in ponoči me mučijo sanje. Ko sem se odločil za telefonski poziv, mi je odleglo. Zdal se boje počutim. Jutri bom v bolnišnici. Pridite na vsak način jutrišnjem. Dopoldne pridite, da se bova o vsem pogovorila. Bom v drugem nadstropju na levi. Ša veste, kje je kirurški oddelek. Nekako bova že našla možnost, da bova sama.«

Ko je Kole nehaj govoriti, je imel solze v očeh. S silo jih je zadrževal, hkrati pa se je tresel, kot da ima mrzlico. Stevanu je gledal naravnost v oči, tako kot nikoli poprej.

Stevan je presenečeno poslušal. Hotel je spremeniti sklep, hotel je počakati, pa to ni bilo več mogoče. Sicer pa je izvedel, zakaj ga je Kole poklical.

»Zal mi je, da se ne moreva pogovoriti zdaj,« je rekel. »Prav zagotovo pridem v bolnišnico. Hotel je še nekaj reči, pa se je premislil. No, na svidenje!«

»Na svidenje,« je spregovoril Kole s tihim, drhtečim glasom.

Stevan se je takoj odpravil k šefu, da bi mu povedal vsebino tega razgovora. Zdal bo nemara verjel, si je rekel, saj bo videl, da sem imel prav, ko sem trdil, da je s Koletom nekaj narobe. Ne bo več odkimal, kakor je to delal, kadar sem mu omenil Koletovo ime.

»Da, Stevan,« je rekel šef, »čas je že, da to spravimo z dnevnega reda. Vleče se leto in dan. Ne vem, ali je bil med nami razen tebe kdo, ki je verjel, da bo tako šlo. Resnico ti povem, ko smo se odločili za aretacijo, mi je bilo predvsem za to, da ne bi več ničesar slišal o njem, čeprav se mi je dolgo zdi, da ta človek ne zasluži svoje. Jutri bom po spet tista čakal. Zbolí je. Kaj nam pomaga, če ga zdaj pripeljemo v zapor, ko pa bi ga moral poslati v bolnišnico! Moral boš potrpeti, ker ga ne boš mogel obiskati ob dogovorjenem času. Na pot moraš. Glej tole, preber! Zadeva je nujna in važna. Kole naj počaka. Kar tako ne bo umrl. Njegov primer je za sedita jasen, konec koncev je vseeno, ali izvemo podrobnosti dan prej ali dan kasneje. Sel boš k njemu, ko boš prišel nazaj.«

»Ali ne bi mogli...«

Sef mu je odločno segel v besedo: »Nič ne bi mogli, to je nujno. Moraš na pot, ker si ti vodil to reč in jo poznáš. Najkasneje čez eno uro moraš oditi.«

Stevan ni mogel obiskati Koleta tisti dan, kot sta se bila dogovorila. Preden je šel na pot, mu je telefoniral. Rekel je, da mora nujno odpotovati iz Beograda.

Koliko časa boste na poti, tovariš Stevan?

»Mislim, da vsaj pet dni. Brž ko se vrnem, vas bom obiskal. Zares mi je žal, vendar moram na pot. No, pa nič ne de, pomirite se! Najvažnejše je, da odpravite. Zdal bo tudi vašo ženo mirnejša, ker ste v zdravniški negi. Hotel sem vam je povedati, da me čakajte...«

Stevan je naglo odločil slušalko. Šlišal je le polovico Koletovega pozdrava. »Na svidenje!«

Ko je Kole naslednjega dne izvedel, da ga bodo operirali, ga je obšla čudna slutnja. Stevana ne bom več videl, si je rekel. Bil je prepričan, da bo podlegel operaciji. Za življenje mu je bilo žal, pa tudi ne. Lako mu je bilo pri duši, ker je Stevanu vsaj nekoliko povedal in se maskeval Raulu, ki je bil kriv vsega njegovega trpljenja. Svoj greh bom plačal z življenjem, si je rekel, pa naj plačajo še drugi tisto, kar

so dolžni. Pri tem je mislil predvsem na Raula.

Stevana pa res ne razumem, je razmišljal. Zakaj me ni dal zapreti? Če že ne bo mogel slišati resnice iz mojnih ust, pa naj jo prebere!

Kole je začel pisati. Nekaj ur pred operacijo je zapечатil ovitek, ki je bil poln popisanih listov. Poklical je glavno sestro.

»To so važne reči za prijatelja, ki bi me moral obiskati. Če bi se mi kaj zgodilo, mu dajte to pismo. Prijatelj bi moral priti jutri. Če se ne zbudim več... Sicer pa naj to počaka pri vas, dokler me ne bodo odpeljali iz operacijskega bloka. Zapišite si ime Stevan! Za vsak primer, sem zapisal na ovitek njegovo ime in telefonsko številko.«

Minilo je šest dni. Stevan je pohiteh s postaje naravnost h Koletu. Ko je prišel na kirurški oddelek in povprašal po bolniku, se je zdravnik naglo obrnil:

»Ali ste njegov sorodnik?«

»Zelo dobra znanca vas. Poslovno bi se moral nekaj pogovoriti z njim.«

Stevanu se je zdelo zdravnikovo vprašanje sumljivo. Slutil je, da se je nekaj zgodilo.

»Zal ni več mogoče,« je rekel zdravnik. »Storili smo vse, kar je bilo v naših močeh, pa ni prenesel.«

Stevan je natančno poizvedel, kako se je zgodilo, nato pa je šel. Ali se bo vse skupaj res tako končalo? Se je vprašal, ko je odhajal s klinike.

»Tovariš, tovariš,« ga je poklical ženski glas. »Po Koletu ste vprašali.«

»Da.«

»Ali vam je ime Stevan?«

»Da, tovarišica.«

»Nekaj imam za vas. Počakajte trenutke!«

Dala mu je zajetno kuvertico. Napeta je bila, kakor da je knjiga v njej.

»To je pustilo Kole za vas. Rekel je, naj vam dam, če...«

Stevan je na dvorišču obstal, odpril ovitek in takoj začel brati. Bilo je tisto, kar je hotel Kole povedati:

»To vam pišem, ker se bojim. Ne vem, kaj prinese dan, kaj noč. Če se zgodi najhujše, oziroma najboljšje, ne bom ostal vaš dolžnik. Namesto da bi me poslušali, boste pač brali. Skrivnost mora na dan.«

Začel je s tistim dnem, ko je prejel prve naloge in zaplaval v skrivnostno dejavnost. Povedal je vse, kaj se je dogajalo v »Elipsi«, kaj sta delala Raul in on. Opisal je njuno sodelovanje z gestapovci, mučenj in zasliševanje in vse drugo. Najprej je bil v jedilnici samokraj, ki so ga pošiljali v celice s protifašisti, potem je sodeloval z gestapovci zunaj. Hkrati je pisal tudi o Raulu. Razložil je zadevo s Stipurpom in vse drugo.

Stevan je bral do konca. Tam je bilo zapisano:

»Vi ste gotovo prepričani, da sem si tisto o generatu izmislil. Pa ni vse tako. Sel je zares prihajal. To vam povem se zdaj, ker ga nisem hotel žrtvovati. Imel sem načrte, pa so ostali le v domišljiji. Zdal mi ni treba pripovedovati o njih, ker vam ne bi koristili. Skupina je zares obstajala, generala pa ni bilo. Njegova žena ve...«

Tisto poročilo, ki sem vam ga dal, sem zapisal sam. Moral bi ga nesti drugam — Kole je napisal ime tistega tujega trgovskega funkcionarja — vendar ta človek ni lepo ravnal z menoj, zato sem se premislil. Rekel sem mu, da poročila nisem napisal. Izročil sem ga vam. Hotel sem si izboljšati položaj. Vem, da je bilo vsega konec. Med kasnejšim pogovorom z vami sem dobil vtis, kakor da vas to poročilo ne zanima posebno, zato sem začel omahovati. Zdal vam je tudi to znano. Morda si nisem izbral pravega človeka, ko sem rekel, da je tisto poročilo sestavljen bil politiki. Ali je tako? Priznajte nam sebi...«

Zadnje vrstice so bile namenjene Stevanu osebo: »Morda mi ne boste verjeli, vendar imam za svojo človeško dolžnost, da vam povem. Nisem bil iskren z vami! To boste razumeli. Bal sem se, ne vas in vaše službo, bal sem se samega sebe, lastne preteklosti. Ne vem, ali bi kdo ravnal drugače v mojem položaju. Prav gotovo pa je res, da tudi vi ne poznate nikogar, ki bi ali ki je ravnal tako, kot sem storil jaz. Ne vem, ali ste bili vedno iskreni z menoj, to tudi ni bistvenega pomena, res pa je, da ste bili človeški. Če bi ne bilo tega, prav gotovo ne bi zdaj brali mojega pisma...«

KONEC

Spored Radia Ljubljana od 31. avgusta do 6. septembra

PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETER	SOBOTA	NEDELJA
dne 31. avgusta	dne 1. septembra	dne 2. septembra	dne 3. septembra	dne 4. septembra	dne 5. septembra	dne 6. septembra
9.00—9.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	9.00—9.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	9.00—9.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	9.00—9.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	9.00—9.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	9.00—9.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	6.00—6.30 Nedeljski jutranji pozdrav
9.05 Domači napravi izpod zelenega Pohorja	9.30—9.40 Reklame	9.30—9.40 Reklame	9.30—9.40 Reklame	9.30—9.40 Reklame	9.30—9.40 Reklame	6.30 Reklame
9.20 Mladinski radijski roman v nadaljevanjih — James Krüss: Srečni otoki v zavetrju	9.40 Oddaja za otroke — a)	9.05 Igra Ljubljanski jazz ansambel	9.40 Oddaja za otroke — a)	9.05 Anton Lajovic: Capriccio	9.05 V triletnemskem taktu	6.40 Prireditve dneva
9.35 Znanj pevc zabavne glasbe	Znani skladatelji pišejo za otroke — b) Janez Svajncer: Ribji grad	9.20 Mladinski radijski roman v nadaljevanjih — James Krüss: Srečni otoki v zavetrju	9.40 Oddaja za otroke — b) Gustav Strniša: Nekaj za našo najmlajše	9.20 Mladinski radijski roman v nadaljevanjih — James Krüss: Srečni otoki v zavetrju	9.20 Pionirski tednik	6.45 Vedri zvoki
9.40 Iz glasbene zakladnice Johannesa Brahmsa	9.35 3 orkestralne miniature	9.35 Mladi pevec in godci v preteklem letu	9.40 Oddaja za otroke — c) Danilo Bucar: Belokranjske pisane	9.35 Iz albuma zabavnih zvočkov	9.00 Zabavne melodije	7.15 Za ljubitelje popevk
9.30 Na vrtuljaku zabavnih melodij	9.40 Frane Milčinski: Glasba univerzalnega detergenta	9.00 Mediteranski intermezzo	9.40 Pojo naši solisti	9.00 Umetne in narodne pesmi poje »Planinski oktet« iz Maribora	9.25 Ernest Chausson: Simfonija v B-duru	7.40 Igra pihalni orkester JLA
10.10 Glasbeni sporedi Rossini-Ottorino Respighi: Fantastična prodajalca, baletna suita	10.10 Radi bi vas zabavali	9.10 Radi bi vas zabavali	9.35 Z evropskimi plesnimi orkestri	9.20 Violinski skladbe Panča Vladigero in Karla Szymanowskega	10.10 Vedri napravi	8.00 Mladinska radijska igra — Ruzičina drevo (kitajska pravljica)
10.45 Ženski zbor iz Podpeči p. v. Franca Mileka	10.35 Arjeje in prizori iz opere »Seviljski brivci«	9.15 V ritmu Latinske Amerike	10.10 Zabavni zbori	9.45 Poje Frank Sinatra	10.30 Odločki iz oper Andre Chénier Umberto Giordana	8.30 Max Regier: 6 valčkov
11.00 Igra ansambel Mojmirja Repeta	11.00 Za dom in žene	12.00 Domače polke in valčki	10.30 Tri klavirske fantazije	10.10 Blagoje Bersa: Pošasti, Sončne poljane	11.00 Z zabavnimi zvoki po svetovni	8.45 Stanoj Rajčič: Koncert za violino in orkester
11.15 Naš podlistek — Varšava v plamenih — I.	11.15 Blaž Arnič: Osmi simfonija »Na domači grudi«	12.15 Kmetijski nasveti — Ing. Ljudmila Haller: Kako povedati perutninarstvo proizvodnjo	10.30 Pevka Jelka Cvetežar	10.40 Od popevke do popevke	11.30 Zanimivosti iz znanosti in tehnike	10.00 Se pomnite, tovariši... — Milenko Sober: Partizani na morju
12.05 Arja Končata ter polovski ples iz opere Knez Igor	12.15 Kmetijski nasveti — Jože Kregar: Vrt v septembru	12.25 Zborovske skladbe Frana Gerbiča	11.15 L. van Beethoven: Koncert za klavir in orkester št. 4 v G-duru	11.00 Baletna glasba iz opere Faust	11.45 Skladbe za violo igra violist Srečko Zalokar	10.30 Iz narodne skrinje (Ponovitev oddaje z dne 17. V. 1959)
12.15 15 minut z brati Avsenik	12.25 Trio Edija Goršiča iz Celja	12.25 Zbrane operne arije	11.50 Za dom in žene	11.15 Naš podlistek — Varšava v plamenih — II.	12.00 Ansambel Maurice Larcange	11.30 Zvone Kržišnik: Mesto v ravnini (reportaža)
12.25 Kmetijski nasveti — Dr. Anton Stefačič: Kako preprečiti okvare mleka sedem pevecov — sedem popevk	12.40 Alpski zvoki	13.15 Obvestila in zabavna glasbenost	12.00 Poskočna harmonika	11.35 Igrajo veliki zabavni orkestri	12.15 Kmetijski nasveti — Ing. Mirko Petercel: Se o vzreji plemenske živine	12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I.
12.45 Arja violinist Uroš Prevorsek	13.30 Skladbe za harfo izvaja haristikata Jelica Pertot-Portogrande	13.30 P. I. Čajkovski: Suita za orkester št. 1 v d-molu	12.15 Kmetijski nasveti — Ing. Janez Verbič: Pesa in korenje v prehrani živine	12.00 Otroci pozdravljajo	12.25 Dalmatinske narodne pesmi	13.15 Obvestila in zabavna glasbenost
13.15 Obvestila in zabavna glasbenost	13.50 Igra Kmečka godba	14.10 Popovske se vrstijo	12.25 Narodne in domače viže	12.15 Kmetijski nasveti — Ing. Jože Spanring: Kako smo dosegli bogat pridelek oziroma pšenice	12.45 Operetne uverture	13.30 Za našo vas
13.30 Bolgarske narodne pesmi	14.10 Pesmi raznih narodov	14.30 Prireditve dneva	12.45 Antonin Dvořak: Opoldanska vila, simfonična pesnitev	12.25 Klavir v ritmu	13.15 Obvestila in zabavna glasbenost	14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II.
13.50 Popularne melodije iz orkestralne glasbe	14.30 Prireditve dneva	14.30 Dva grška umetnika Pianistka Maria Francescon in violončelist Eleftherios Papastavro v našem studiu	13.15 Obvestila in zabavna glasbenost	12.45 Pesmi raznih narodov	13.30 Mladen Pozajlić: Mali koncert	15.15 Reklame
14.30 Prireditve dneva	15.15 Reklame	15.15 Reklame	13.30 Zbori »Svoboda« nam pojo	13.15 Obvestila in zabavna glasbenost	13.50 Skrinjica s popevkami	15.30 Odbe in tam — (Izvajajo) Odbor in zbori »Svoboda«
14.35 Zabavni potpourri	15.30 Dvospevi iz oper Giacomo Puccinija	15.45 Reklame	13.50 Igra pihalni orkester Ljudske milice	14.10 Prizori iz francoskih oper	14.10 Pisani zvoki z Dravskega polja	16.00 Humoreska tega tedna — Giovanni Guareschi: Tisločitrski bankovec
15.15 Reklame	16.00 Novost na knjižni polici — Anatole France: Zločin Silvestra Bonnarda	16.00 Naši popotniki po tujih deželah — Polde Majdič: Nemčija po dolgem in počez	14.10 Vlado Golob: Divertimento za mali orkester — Izvajajo Mariborski instrumentalni ansambel	14.10 Vaški kvintet in Zadolvoljni Kranjci pred mikrofonom	14.30 Prireditve dneva	16.20 Naš kopaljski koncert
15.30 Lahka glasba z orkestrom Alfred Scholz	16.20 Od tu in tam	16.20 Izbrali smo za vas	14.30 Prireditve dneva	14.30 Od valčka do calypsa	14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	1

KOVAČI SMO V BOJU ZA NAPREDEK

Leto za letom rastejo naše proizvodne sile in se krepijo socialistični proizvodni odnosi. Vsako leto pomeni korak naprej v prizadevanju za izboljšanje življenjskega standarda naših delovnih množic.

V Mariboru, severnem braniku slovenstva, je poleg drugih industrijskih panog nagradene tudi precej kovinske industrije. Med drugimi je tukaj pomembna tovarna kovin-

skih konstrukcij Metalna, ki beleži letos 39 let obstoja. To varno so leta 1920 pod imenom Splošna stavbena družba ustanovili Ljubljanska kreditna in Jadranska banka ter Švicarsko društvo, katerega predstavniki so bili v Gradcu v Avstriji. Poleg domačih je bilo nekaj avstrijskih delničarjev, ki so se od ustanovitve do leta 1941 dokaj menjavali, kakor tudi njihove vloge.

V začetku je podjetje obsegalo železo-konstrukcijsko delavnico, upravno poslopje, dve stanovanjski zgradbi za delavce in eno za nameščence. Zmogljivost, ki je znašala v začetku približno 2500 ton letne proizvodnje, je bila do leta 1926 izkoriščena le 60-odstotno, ker je zaradi močne konkurence inozemskih tovarnih in reparacijskih dobav iz Nemčije, podjetju povečini primanjkovalo dela. Leta 1926 se je s proizvodnjo vijakov kapaciteta nekoliko zvišala, znatneje pa leta 1934, ko so zgradili novo delavnico za vijajno robo.

V prvem obdobju svojega obstoja, to je do leta 1941, so v tovarni izdelovali manjše železne mostove, hale, strehe, rudniške naprave, razne pločevinaste izdelke, žerjave in žerjavne proge, daljnovodne stebre, črno in belo vijajno robo, vse vrste zakovic in podobno. Glavni odjemalci teh proizvodov so bile državne ustanove, železnica, vojska, elektrarne in industrija.

Vodilni kader v podjetju je bil do leta 1934 povečini nemški, ki je skrbel za to, da so napredno usmerjene strokovne delavce in nameščence obustopajočih gospodarskih krizah odpuščali. Vendar je bilo sindikalno življenje v začetku, to je od leta 1922 do 1928, ko je bilo v tovarni največ pristašev socialno-demokratske stranke, zelo živahno. V tem času so delavci dvakrat stavkali, leta 1924 zaradi prenizkih mezd in leta 1926 zaradi odpusta sindikalnih članov. V obeh primerih so stavkajoči dosegli, da je vodstvo podjetja ugodilo njihovim zahtevam. Leta 1934 je postal direktor Slovenec, sčasoma pa so tudi ostala vodilna mesta zasedli Slovenci. Politični kurz se je s tem znatno spremenil in petokolonasi in člani KB so delali do vojne v ilegalnosti.

Ob polomu stare Jugoslovije je okupatorska vojska podjetje zaplenila in postavila na vodilna mesta petokolonasa, člani KB in Nemce. Napredno

napadov, ki so povzročili, da so delavci zapuščali delo in bežali na deželo. Končno je obrat popolnoma ohromel. Ko so Nemci uvideli, da bodo morali tovarno zapustiti, so demontirali stroje, ki so jih med vojno dobavili iz Nemčije, ter jih skupno z raznim materialom odpremili v Nemčijo, od koder smo jih po osvoboditvi dobili nazaj.

V tem razdobju je tovarna delala predvsem za okupacijsko vojsko, delo za vojne mostove, pontone, tenderje, dele za podmornice itd.

podjetje preusmerja na proizvodnjo bolj komplicirane opreme, ker lahko navadne konstrukcije, kakor so daljnovodi in hale, izdelujejo manjša podjetja.

Metalna zalaga s svojimi proizvodi domač trg, mnogo pa dela tudi za izvoz, predvsem za Bližnji vzhod in Indijo. Uspešno sodeluje z nekaterimi domačimi in inozemskimi podjetji.

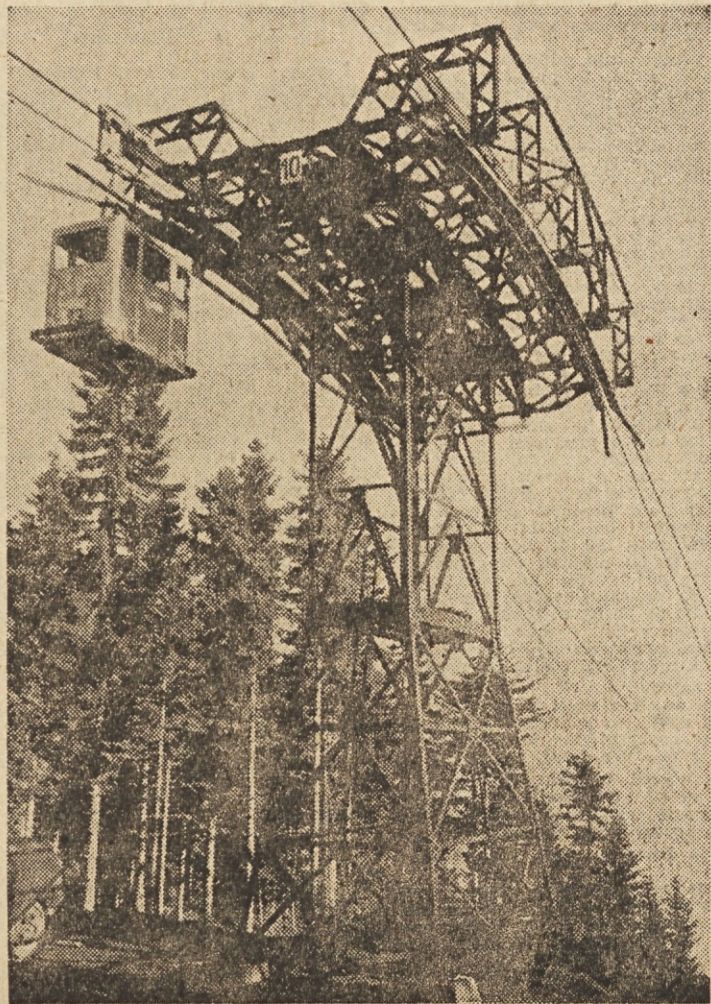
V novejšem času se vedno bolj občutno javljajo težave zaradi premajhnih kapacitet, ki skoraj v nobenem oddelku ne zadostajo za normalno poslovanje. Prav tako pomeni veliko oviro pri izvrševanju planskih nalog pomanjkanje strojnega parka, orodja in premajhen dotok kvalificiranega kadra v delavnice.

Po letu 1955 so se z uvedbo delavskega samoupravljanja delavci začeli bolj živo zanimati za problematiko proizvodnje in samokritično popravljati napake pri vodenju tovarne. Delavski svet in upravni odbor vsestransko skrbita za higienske, zdravstvene in socialne pogoje delavcev. Borbo za odpravo stanovanjskega problema delavcev dokazujejo moderni stanovanjski bloki v bližini tovarne. Lansko leto so uredili garderobe in kopalnice. Razen tega razpolaga podjetje z lastno čevljarско delavnico in pralnico, kjer perejo tudi za zunanje stranke. Že nekaj let posluje obratna restavracija Kovinar, od 1. januarja 1957 pa tudi Kagerjev dom na Pohorju kot počitniški dom sindikalne podružnice Metalne.

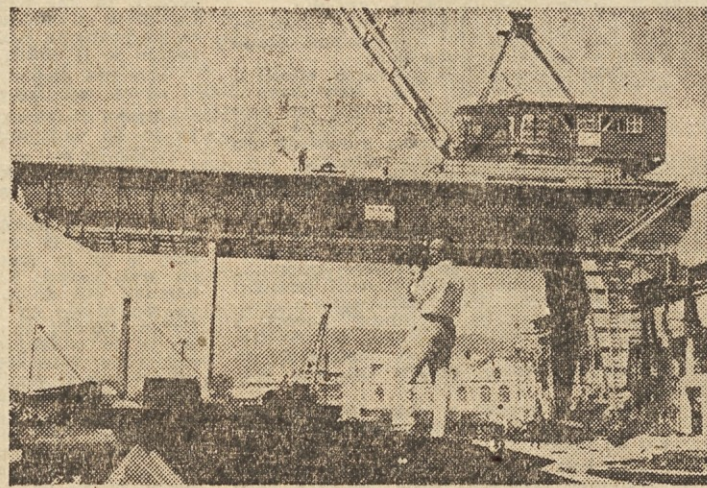
Da se trudijo tudi za strokovno usposabljanje kadrov, se razume. Redno prireajo razne tečaje in seminarje v podjetju. Pošiljajo svoje delavce na tečaje, prakso in specializacijo izven lastnega podjetja in v inozemstvo in si s štipendiranjem študentov zagotavljajo novi kader.

Čeprav so v podjetju mnjenja, da bo treba v bodoče bolj skrbeti za dvig storilnosti, vendar dokazujejo dosedanja delovni uspehi, da nam kovinarji Metalne, v tesni povezavi z vsem našim delovnim ljudstvom zares kujejo sreče ključ.

C. A.

Naš posnetek kaže deseti steber in kabino pohorske žičnice.

Tole je žerjav v ladjedelnici »3. maj« na Reki, ki ga je izdelala tovarna »Metalna« v Mariboru.

misleče delavce so začeli premeščati in preganjati. Mnoge so izselili, druge pa poslali na prisilno delo v Nemčijo in v koncentracijska taborišča. Vendar je od leta 1942 kljub vsemu terorju narodnoosvobodilno gibanje našlo med delavstvom navdušene pristaše. Iz tovarne so odnašali sanitetni in instalacijski material ter drobno orodje, mnogi pa so odšli v partizane.

Med okupacijo so konstruktorji delavnico povečali z dozidavo, v kateri so izdelovali tenderje za vojne lokomotive. Leta 1945 je bil ta del od bomb porušen in šele po osvoboditvi zopet obnovljen. Prodnika delavnice je rasla iz leta v leto in je znašala leta 1944 približno 4160 ton. Od oktobra istega leta pa je naglo padla zaradi vedno pogostejših bombnih

Ob osvoboditvi je bil obrat zaradi bombnih zadetkov zelo poškodovan, tako da je bilo treba najprej popravljati in obnavljati. Poleg že obstoječih zgradb, ki so jih obnovili, so zgradili novo centralno montažno skladišče iz železne konstrukcije z žerjavno progo, nov žerjav za skladišče železa, avtomobilsko garažo in še marsikaj drugega dopolnili in izpopolnili. Z novimi gradnjami so se razširjale kapacitete in povečal proizvodni program, ki obsega izdelavo in montažo jeklenih konstrukcij, mostov, hal, transportnih naprav, žerjavov, cevovodov, mehanizmov za dvigala, proizvodnjo posod in aparatov za hidroopreme. Tonaža proizvodnje je rasla iz leta v leto in z njo število zaposlenih. V zadnjem času se

TOVARNA USNJA V ŠOŠTANJU PRED VELIKIMI NALOGAMI

Proizvodnjo bodo podvojili

Kolektiv se je odrekel dobičku, da bi bila tovarna prej obnovljena

Saleška dolina je postala po vojni po svoji gospodarski dejavnosti izrazito industrijska. Medtem ko je zavzemalo kmetijstvo pred vojno okoli 60 odstotkov vse gospodarske dejavnosti, pa je po vojni ta dejavnost upadla v korist industrije, ki predstavlja zdaj glavni vir dohodkov tukajšnjih ljudi, saj preživlja industrija okoli 80 odstotkov prebivalcev. Središči te industrije sta vsekakor Velenje in pa Šoštanj, kjer je največ tovarnih podjetij. Posebno Šoštanj se je v pogledu industrijske dejavnosti po vojni močno razvil in med industrijskimi podjetji v Šoštanju zavzema Tovarna usnja vidno, če ne prvo mesto.

Usnjarska industrija v Šoštanju ima stoletno tradicijo, saj so prav letos v tovarni svečano proslavili 171. obletnico ustanovitve, 24. obletnico velike delavske stavke povezano s proslavo 40. obletnice KPJ. Ob tej svečanosti so se zbrali v tovarni tudi najstarejši delavci — zdaj že upokojenci — ki so s člani sedanjega kolektiva tovarne obujali spomine na težka predvojna leta, ko se je bilo treba boriti za delavske pravice z vsemi možnimi sredstvi in tudi s stavko.

Tovarna usnja v Šoštanju se je razvila iz obrtnega podjetja, ki je začelo obratovati že leta 1778. Značilno za to podjetje je bilo, da je že ob svojem nastanku imelo industrijski značaj in je to verjetno ena najstarejših industrij-

skih tovarnih v jugovzhodnem delu Evrope.

Po prvi svetovni vojni so bili delovni pogoji v tej tovarni takšni kot v vseh drugih tovarnah, ki so jih imeli v rokah kapitalisti. Za majhno plačo so do skrajnosti izžemali delovno silo, pa najsi je bila ta moškega ali ženskega spola. Kdor ni bil s pogoji dela in s plačo zadovoljen, je bil pač odpuščen. Delavci so bili brezpravniki in je lastnik tovarne počenjal z njimi, kar je hotel. Pod takšnimi neznosnimi pogoji je imela komunistična partija med delavstvom kaj lahko dela, da je pridobivala delavce za svoje ideje, da jih je popeljala v borbo za delavske pravice, da je uspešno vodila stavke. Pri tem se je partija posluževala legalnih organizacij in strank. Tako je v tovarni usnja v Šoštanju začela leta 1929 delovati Splošna delavska strokovna zveza, ki je spočetka vodila le mezdno borbo.

Večja taka stavka je bila julija 1935, katere spomin so proslavljali delavci v tovarni usnja v Šoštanju prav ta mesec. Po tej veliki stavki je lastnik Vošnjak odpustil iz tovarne enostavno vse delavce, nazaj pa je sprejel le tiste, ki jih je priporočil takratni klerikalni režim.

Po osvoboditvi je zavel med šoštanjskimi usnjari nov, borbenejši duh. Zdaj so postali sami gospodarji svojega podjetja. Nič več se jim ni bilo treba boriti proti kapitalističnemu

zatiiranju. Njihova glavna skrb zdaj je bila: čimvečja in čimkvalitetnejša proizvodnja ter izboljšanje lastnih delovnih in življenjskih pogojev. Ta borba je bila težka, saj so bile naprave in stroji v tovarni zastareli. Lastnik-kapitalist je pred vojno gradil posamezne objekte v tovarni po trenutnih potrebah in po trenutni finančni možnosti. Zato je tovarna usnja v Šoštanju še dandanašnji raztresena po širokem prostoru, kjer je skoraj nemogoče organizirati učinkovitejšo in bolj načrtno proizvodnjo. Zategadelj je bila vseskozi po vojni največja želja delovnega kolektiva in vodstva te tovarne, da tovarno moderno preuredijo in izpopolnijo z novimi stroji. Ta želja bo zdaj uresničena. V tovarni usnja v Šoštanju bodo začeli še letos z izgradnjo prve etape obnove, ko bodo začeli graditi kromov oddelek.

Potrebe po gornjem delu usnja, ki ga stojijo s kromom, so iz dneva v dan večje. Zdaj namakajo dnevno le 3—4 tone surovih kož. Po rekonstrukciji pa se bo ta kapaciteta povečala kar za 100 odstotkov in bo moč namakati dnevno 7 ton surovih kož.

Obenem z graditvijo novega kromovega oddelka bodo uredili tudi transport v tem oddelku, ki bo potekal z žerjavom. V oddelku so predvidene tudi najsodobnejše naprave, ki bodo omogočile najmodernejšo predelavo kož, s čimer bodo dosegli tudi to, da bodo lahko

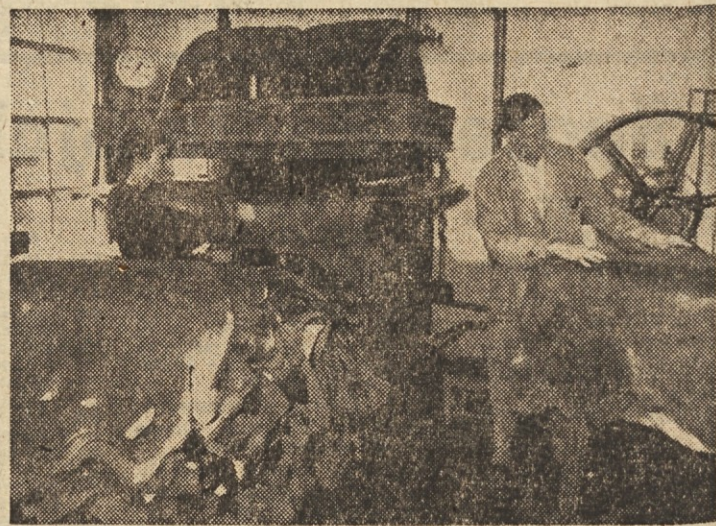
predelovali kože slabše kvalitete, kar je bilo doslej nemogoče. Tako bodo kože sušili po »pasting« postopku — to je sušenje kož, ki so prilepljene na steklene plošče. Takšno sušenje je kvalitetnejše pa tudi mnogo hitrejšo, saj bodo kože suhe že v dobrih 6 urah, medtem ko so jih zdaj sušili tako, da so jih razobesili čez noč.

Predvidoma bodo postavili v ta oddelek tudi nove moderne stroje za struženje kož, moderne stroje za briganje in apretiranje, hidravlično stiskalnico itd.

Posebno pozornost pa so posvetili tudi gradnji sanitarnih prostorov, ki jih doslej sploh niso imeli ali pa so bili zelo primitivni. V sanitarnih prostorih bodo vgradili tuše, dvojne omarice, kamor bodo lahko delavci spravljali svojo obleko, uredili bodo jedilnico in drugo.

Nov kromov oddelek bo moderen obrat in bo stal predvidoma 290 milijonov din — za gradbeno dela je predvidenih 130 milijonov, za stroje ter opremo pa 160 milijonov din. V načrtih je predvideno, da bodo lahko začeli s proizvodnjo v novem obratu 18 mesecev po pričetku gradnje.

Za kolektiv tovarne usnja Šoštanj predstavlja ta gradnja, oziroma obnova velik napor in breme, saj se je kolektiv odrekel v ta namen vsaki delitvi dobička, premijam in nagradam. Iz svojih lastnih sredstev

Takole je v oddelku kromovega usnja v šoštanjski tovarni.

— iz sklada skupne uporabe so namenili že letos v ta namen 36 milijonov din. Podjetje bo v prvi etapi obnove prispevalo 180 milijonov din, ostalo pa bodo dobili iz kredita. Vendar bodo tudi ta kredit odplačevali 5 let iz lastnih sredstev.

V sedanjem kromovem oddelku je zaposlenih 100 delavcev (od 550, kolikor jih je zaposlenih v tovarni usnja). Naprave v tem oddelku so toliko zastarele, da so jih odpisali že 77 odstotkov. V novem kromovem oddelku pa bodo lahko zaposlili 150 delavcev, ki bodo dvignili proizvodnjo za 100 odstotkov.

Kot rečeno pa bo nov kromov oddelek le prva etapa celotne obnove tovarne usnja. Nadaljna rekonstrukcija bo zahtevala od delovnega kolektiva še težje delo in večje samoodpovedi, ker bodo rabili za ostala dela še večja finančna sredstva.

Pohvalno za kolektiv tovarne usnja v Šoštanju je to, da se z rekonstrukcijo tovarne v celoti strinja, strinja pa se tudi s tem, da prispevajo iz svojih sredstev k temu, da bi bila to-

varna čim modernejša ter sodobna.

Po svojem obsegu je tovarna usnja v Šoštanju ena izmed največjih te vrste pri nas, saj predstavlja 11 odstotkov jugoslovanske in 22 odstotkov slovenske usnjarske industrije.

Delovni kolektiv tovarne pa ni agilen samo pri obnovi, temveč je prav tako razgiban v društvenem življenju.

Poleg kulturno-umetniških odsekov, ki so nastopili tudi na nedavni proslavi dvojnih pomembnih obletnic za tovarno in 40-letnice KPJ imajo še strelsko družino, ki je pravkar izvedla strelsko tekmovanje v podjetju. Na tem tekmovanju je zasedla prvo mesto ekipa tovarniške gasilske čete. Tudi Planinsko društvo v tovarni prednjači in je med najmočnejšimi po številu članstva v Šoštanju. Kolektiv tovarne je namreč zgradil svoj planinski dom na Slemenu pri Sentvidu, ki ga zdaj upravljajo člani Planinskega društva v tovarni. Ta dom je postal njihov pravi dom, saj hodijo posamezni člani kolektiva celo na svoj letni dopust na Sleme.

KLOPOTCI SE ŽE OGLAŠAJO

Zaradi načrtnejšega gospodarjenja in sistematične obdelave kmetijskih površin so bili potrebni novi ukrepi v našem socialističnem gospodarstvu. Eden takšnih ukrepov je združevanje kmetijskih gospodarstev v večje gospodarske enote, k čemur smo pristopili v začetku letošnjega leta. Dosedanje izkušnje so pokazale, da vidne uspehe, kajti manjša kmetijska gospodarstva so do takrat živovarila ali pa delala celo z izgubo. Po tej združitvi predstavlja jeruzalemsko gospodarstvo eno največjih podjetij kmetijske stroke v Sloveniji po obdelovalnih površinah, ki znašajo 2400 ha.

Od te površine odpade na vinograde 600 ha; od tega je 466 ha rodni vinogradov, 134 pa obnovljenih v zadnjih letih. Njivskih površin je 240 ha, sadovnjakov 285 ha, gozdov pa 800 ha. Prvo mesto zavzema v novoustanovljenem gospodarstvu vinogradništvo, saj ležijo njegove površine v srcu vinorodnih Slovenskih goric. Vina, pridelana v Jeruzalemu in okolici, niso znana samo pri nas, ampak slovijo po svoji kakovosti izven meja naše domovine. Dokazuje za to hrani uprava podjetja v obliki zlatih in srebrnih kolajni, ki so jih osvojili njihovi vinski iz-

delki na svetovnih vinskih ocenjevanjih. Vse te uspehe dosegajo z načrtnim gospodarjenjem in z urejanjem ter obnavljanjem vinogradniških površin. Svoje vinograde spreminjajo v sodobne žične nasade. Trs od trsa je oddaljen 160 do 180 cm, kar omogoča strojno obdelavo in vpliva na povečanje donosa.

Jasno je, da pridelajo na tako velikih vinogradniških površinah mnogo vina. Ker so

imela sedanja gospodarstva svoje vinske kleti raztresene in poleg tega niso ustrezale zahtevam bodisi zaradi klimatskih prilik, bodisi zaradi nepristopnosti, se je podjetje odločilo za zidavo večje vinske kleti, ki je že v izgradnji, veljala pa bo 185 milijonov dinarjev. S to kletjo bo rešen velik problem skladiščenja vin, kontrole nad zorenjem vin in podobno. Kar je pa najvažnej-

še, celoten vinski pridelek bo vskladišten na enem mestu.

Drugo mesto zavzema sadjarstvo, kateremu so poleg vinogradništva posvetili veliko skrb. V Ivanjkovcih in Jeruzalemu so pristopili k obnovi sadonosnejših površin. Zasadili so 20 ha visoko- in srednje-debelnih kultur, predvsem jabolčan in breskev. V letu 1960 bodo obnovili 50 ha sadovnjakov, kar bo veljalo okoli 50 milijonov dinarjev. Vse te obnove temeljijo na izsledkih sodobne agrotehnike, kar je porok za kvaliteto in kvantiteto.

Na tretje mesto spada poljedelstvo in živinoreja. Kakor vse kmetijske in gospodarske organizacije, so pričeli tudi v kmetijskem gospodarstvu Jeruzalem s sajenjem italijanskih vrst pšenice in hibridom. Veliko skrb posvečajo gojenju sladkorne pese, ki bo v teh krajih kmalu glavna kultura, ker bodo pričeli v Ormožu z izgradnjo sladkorne tovarne.

Tudi v živinoreji so pričeli načrtno gospodariti. Zgradili bodo nove hleve za 100 glav goveje živine simentalske pasme, ki jo bodo nabavili. Vse ostale pasme bodo zamenjali, da se poenoti reja. Kmalu bo videti na travniških površinah gospodarstva samo simentalsko

govedo. V teh krajih povzroča veliko škodo na goveji živini parazit metil, ki ga bodo ukrotili z meliorizacijo 50 ha travniških površin.

V praiščereji se bodo presmerili na rejo bekonov, zato bodo uvozili 32 plemenskih bekonov. Redili jih bodo večinoma za izvoz.

V podjetju so ustanovili stanovanjsko skupnost, kajti delavstvo do sedaj ni plačevalo stanovanj, pa tudi stavbe se niso obnavljale in kažejo ponekod precej žalostno sliko. Obnovili in popravili bodo stanovanjske zgradbe, v Ormožu

je začel takole: »Naši ljudje, predvsem viničarji, so lahko zadovoljni s pridobitvami socialistične revolucije. Pridite in pogledajte! Vsaka hiša ima radijski sprejemnik, o katerem ni bilo prej niti sledu. In kako so si opremili stanovanja! Zdaj imajo kavče, prej so se pa tiščali štirje na eni slamnjeni. Pa tudi elektrika nam je zasvetila. Vsak delavec ima 20 arov deputatne zemlje in si lahko redi tudi kravico, ki jo tudi večina ima. Nimamo se kaj pritožiti,« je končal Stefan.

V podjetju je zaposlenih 580 delavcev in uslužbencev, od

»En starček je bil, je vince rad pil...« Tudi na kmetijskem gospodarstvu v Jeruzalemu pridelujejo kvaliteta vina

pa bodo zgradili nov 15-stanovanjski blok.

V podjetju so zaposleni predvsem bivši viničarji, ki jih je izkoriščal kler, domači in tuji kapitalisti: »Živeli smo v hudih časih in okoliščinah,« je pripovedoval Stefan. Za nekaj dinarjev in sadjevca so garali od ranega jutra do poznega večera. Poleg tega pa so živeli v stalnem strahu, da jih ne bodo spodili gospod ali njemu podobni. Zadovoljni so z novim tarifnim pravilnikom. Stefan

tega je 94 žensk. Vsi z veseljem obdelujejo rodno grudo, saj vedo, da ne delajo več za gospode Fischauerje, Siegmunde ali za kler, temveč za sebe, za vse nas, da s pridnim delom pomagajo pri izgradnji boljše in srečnejše bodočnosti.

Se mesec, dva in prišel bo v njihove kraje najlepši čas, trgatav. Pesem, pomešana z enakomernim klopotanjem klopotev, bo odmevala preko naših Slovenskih goric.

C. A.

CILJI ORMOŠKE OBČINE

Osrednji planski organi predvidevajo za določeno razdobje okvirni razvoj gospodarskih dejavnosti, s tem v glavnem določajo velikost in strukturo družbenega proizvodnje ter višino narodnega dohodka za posamezna gospodarska področja, teritorialne enote itd. Osnovno neravnovesje, ki ga skuša socialistična družba s planiranjem odpraviti, je med gospodarsko zaostalostjo in bogatimi naravnimi možnostmi gospodarstva razvoja.

Zato se tudi občinski ljudski odbor Ormož trudi, da bi dosegel osnovni cilj našega planskega gospodarstva — odpravo gospodarske zaostalosti. Uspehi, ki so jih zlasti v preteklih dveh letih že dosegli, dokazujejo, da so dani vsi pogoji za še hitrejši in lepši napredek.

Najvažnejša gospodarska panoga, ki ima največ prirodnih možnosti razvoja, je brez dvoma kmetijstvo. Na področju ormoške občine je osem kmetijskih zadrug, ki so z izkušnjami in modernimi agrotehničnimi ukrepi doprinele k načrtnemu povečanju hektarskih donosov. V letošnjem letu so povečali površine, posejane z intenzivnimi vrstami pšenice, skoraj na polovico vseh ornih površin. Prav tako gojijo vedno več krmilnih žit, zlasti ječmen in oves in manj rži. Kmetijsko gospodarstvo Jeruzalem — Ormož je v letošnjem letu uredilo 7 ha hmeljevega nasada ob žici, že lansko leto pa so se dobro obnesli prvi poskusi s pridelovanjem sladkorne pese, za katero so letos znatno povečali setveno površino. Predvsem so zadržne organizacije prevzele skrb za intenzivnejše gojenje oljne repice in pridelovanje raznih krmilnih stročnic. Za doseg predvidenega povečanja poljedelske proizvodnje je bila naloga kmetijskih zadrug, da so po načrtu globoko orali in rahlali zemljo in si pravočasno oskrbeli kvaliteta gnojila in semena.

Perspektivni plan za leto 1959 predvideva tudi povečanje proizvodnje v živinoreji,

pri čemer posveča prav posebno skrb vzreji plemenske živine. Za izboljšanje krmne osnove bodo v tekočem letu izvedli vrsto manjših melioracij in skrbeli za pravilno izkoriščanje travnatih površin sveta. Vzoredno s poljedelstvom in živinorejo skrbijo tudi za obnovo sadovnjakov, pri čemer ne dopuščajo nobene samovoljne drobne obnove, ki ne bi bila sodobna in v skladu z občinskim načrtom. Če bodo na razpolago potrebna investicijska sredstva, bodo obnovili tudi velike površine vinogradov.

V začetku letošnjega leta se je prejšnjih šest kmetijskih gospodarstev združilo v eno. Na socialističnih kmetijskih gospodarstvih in pri kmetijskih zadrugah bodo povečali strokovni kader in uvedli nagrajevanje po enoti proizvoda.

Razen v kmetijstvo vlagajo investicijska sredstva zlasti v povečanje industrijskih in obrtnih kapacitet, pri čemer stremijo za čimprejšnjim in čimvečjim gospodarskim učinkom. Poleg opekarne Ormož, ki bo z delno rekonstrukcijo lahko povečala svojo proizvodnjo za 50 %, je novoustanovljen obrat opekarne v Središču, ki bo letos izdelala 800.000 kosov zidakov. Mlin v Središču, ki je v preteklem letu izgubil vso trgovsko meljavo in bil navezan le na kmečko, je s tem postal nerentabilen in začasnou ustavil obratovanje, medtem ko je meljarna v Središču lansko leto svoj proizvodni plan preseгла in je za izboljšanje poslovanja treba zgraditi nova skladišča in sanitarne naprave.

Istočasno skrbijo tudi za izboljšanje trgovske mreže in za objekte družbenega standarda, predvsem za gradnjo stanovanj. Za komunalno dejavnost je odgovoren finančno samostojen zavod Mestna komunalna ustanova Ormož, ki dobiva od občinskega ljudskega odbora iz proračunskih sredstev potrebne dotacije za izvrševanje nalog splošnodružbenega značaja.

V prosveto in zdravstvo vlagajo letos razmeroma manj investicijskih sredstev, ker so za ti področji že v prejšnjih letih izdatno poskrbeli. Med večje izdatke je šteti izgradnjo in opremo šole na Kogu, adaptacijo učilnic in učiteljskih stanovanj v Miklavžu, popravilo šole v Ivanjkovcih, na Runču in Veliki Nedelji. Knjižnica v Ormožu je dobila nove prostore, ki bodo ustrezali tudi za bodočo ureditev čitalnice, važna pridobitev za Ormož je Center za pospeševanje gospodinjstva, predvsem s prostovoljnimi delom in s krajevnim samoprispevkom pa bodo uredili otroško igrišče in letno telovadišče. Problem pomanjkanja prosvetnega kadra bo rešen do konca leta 1962, saj štipendira občinski odbor skupno 46 oseb, od teh 28 na učiteljsku in 4 na VPS.

Potrebna sredstva za najnujnejše investicije v zdravstvo bodo predvidoma trpali zdravstveni zavodi iz lastnih virov in iz dotacije socialnega zavarovanja in UNICEF. Načrt za letošnje leto predvideva adaptacijo zdravstvenega doma v Ormožu, najnujnejšo opremo dispanzerja za žene in otroke v Središču ob Dravi, ustanovitev posvetovalnice za otroke v Podvorcih, šolsko zobno ambulanto v Ormožu in nabavo novega rešilnega avta. Z izvedbo teh nalog bo izpopolnjena mreža preventivno zdravstvenih ustanov, povečana zmogljivost in zajemena boljša kvaliteta zdravstvene službe. Zaposlenost v vseh gospodarskih panogah se giblje v skladu s perspektivnim planom. Število zaposlenih narašča v tistih gospodarskih organizacijah, v katerih se večja zmogljivost, drugod, zlasti v kmetijskih gospodarstvih, kjer investicijske naložbe omogočajo zmanjšanje, pa se število delavcev zmanjšuje.

Porast produktivnosti dela je razmeroma visok, vendar ga je pripisati predvsem uvajanju novih tehničnih izsledkov v gospodarstvu, zlasti v kmetijstvo.

Vrba in rogoza važni surovini

V Ptuj obstaja že preko 30 let pletarska zadruga, ki se je pretvorila po osvoboditvi v pravo tovarno. Pionir in ustanovitelj zadruga je bil sedaj že pokojni nadiučitelj Mirko Ogorelec. Zadruga je začela poslovati leta 1921. V začetku je štela le 15 članov in je bila samostojna. Svoje prostore je imela v Strnišču pri Ptuj. Gospodarska kriza leta 1923 tudi Pletarni ni prizanesla. Upravo podjetja je prevzela Zadruga zveza v Celju, ki je bila zadruga upnica. Preselila

jo je iz dotedanjih prostorov v Strnišču v Ptuj. Po finančnem polomu Celjske poslovne zveze je prevzela likvidacijo Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani. Zaradi požrtvovalnosti nekaterih članov zadruga, ki niso imeli od nje niti krajcarja dobička, se je posrečila sanacija zadruga in leta 1940 je zadruga izkazala pozitivno bilanco. Kvaliteta izdelkov je iz leta v leto rasla, zaradi tega je rasel tudi ugled zadruga. Zagotovljen bi ji bil obstoj, če ne bi leta 1941 vdrl hitlerjanski

osvajalec v naše kraje. Mnogi od članov so bili izseljeni, večina pa je morala na druga dela.

Leta 1945 so začeli znova in že leta 1951 se je videl uspeh, ki je bil 5,5 krat večji kakor od ustanovitve do osvoboditve.

Zadruga izdeluje pletene izdelke, košarice raznih velikosti in oblik, ki jih uporabljajo naše gospodinjke za nakupovanje, pletene garniture vseh vrst, košare za tekstilno industrijo in perilo... Poseben izdelek pa so lične pletenine, obarvane z narodnimi motivi. Zadruga ne uporablja za svoje izdelke samo vrbovino, temveč tudi rogozo. Iz rogoze, katero je treba najprej pripraviti, tkejo in pletejo cekarje, predpasnike, copate in drugo.

Vsi ti izdelki gredo v izvoz, tako da lahko trdimo, da dela zadruga večinoma za izvoz. Izvažajo v Ameriko, Anglijo, na Švedsko, v Švico, Holandijo, Belgijo, skratka v vse zahodne države. Povpraševanje po pleteni robi na zunanjih tržiščih je tolikšno, da obrat ne more izvršiti vseh naročil.

Surovino za pletenje dobivajo z lastnih plantaž v Ptuj, Krčevini, Dobrini in Zetalah, kjer so udarniško preorali in posadili v enem dnevu 8 ha površine. V tej akciji je sodeloval celotni kolektiv. Jeseni, ko listje odpade, vrbovo šibje porežejo, potem ga kuhajo in olupijo. Tako šibo imenujejo lenhano, ki je rjave barve. Bela šiba pa se poreže spomladi, se dalj časa namaka in šele potem olupijo. Rogozo dobiva zadruga iz Bačke v snopih. Ta se predela doma, da je sposobna za tkanje, pletenje in šivanje.

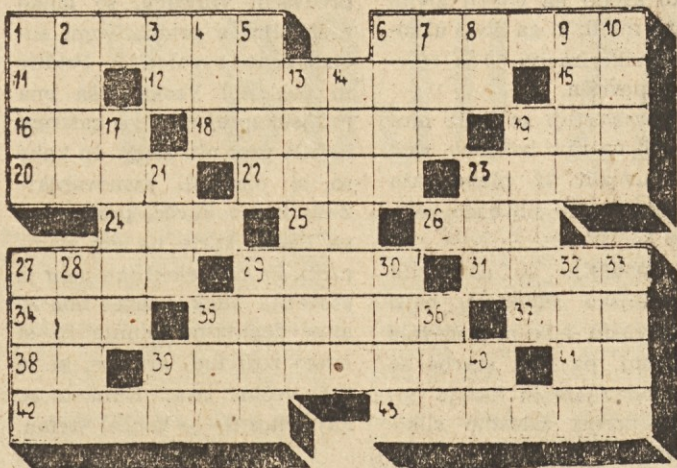
Vse to delo opravljata dve delavnici, ki zaposlujeta 150 delavcev, od teh je 50 sezonskih. V sklopu je tudi trgovsko podjetje Vrba, ki odkupi vse te izdelke domače obrti in nudi tukajšnjim ljudem možnost postranskega zaslužka, obenem pa onemogoča konkurenco, ker na ta način domačini svojih domačih izdelkov sami ne nosijo na trg.

CA

Vsakdanji motiv iz pletarske zadruga v Ptuj

Za razvedrilo in kratek čas

KRIZANKA STEV. 28

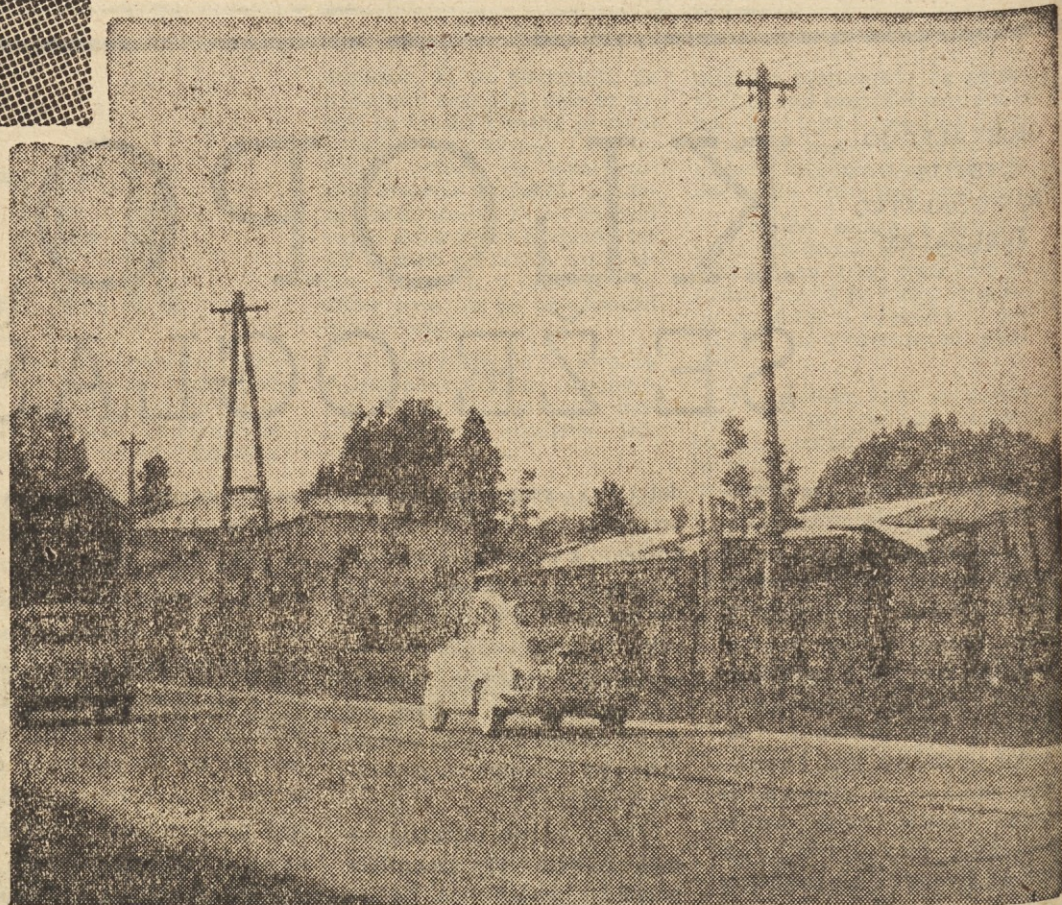
Vodoravno: 1. medmet, ki po-
nazarja padec kakšne reči v vodo,
6. glasbilo na strune, 11. izraz pri
igri, 12. zmrzal po cestah, 15. del
teles, 16. okrajšano tuje moško
ime, 18. ena od stranic v pravo-
kotnem trikotniku, 19. naziv, 20.
nevestino premoženje, 22. vzrok
spremembi gibalnega stanja, 23.
načrt, 24. pripadnik staroslovan-
skega plemena, 25. oziralni za-
imek, 26. števniki, 27. naša reka,
29. pisalna potrebnost, 31. drob-
na prevara, 34. vrtna hišica, 35.
ravne črte, ki vežejo po dve točki
na obodu kroga, 37. vrba, 38. črka
grške abecede, 39. dražiti koga,
41. začetnici imena in priimka
znanstvenika, ki ima po njem ime
baterijski člen, 42. nepravdo sre-
bro, 43. sladkovodno jezerce ob
morski obali.

Navpično: 1. debel rečni pesek,
2. koledarska enota, 3. nada, 4. živ-
ljenjska tekočina, 5. oblika plodu
pri žitaricah, 6. splet las, 7. mlada
krava, 8. kazalni zaimek, 9. mesto
v Vojvodini, 10. pristanišče na
Arabskem polotoku, 13. reklamna
nalepka, 14. vročična blaznost,
17. seno druge košnje, 19. davni
prebivalci na naših tleh, 21. žensko
ime, 23. predlog, 27. ki-
tica iz muslimanskega korana,
28. vrsta vulkanskega otoka, 29.
lisa na koži, 30. velika skleda jaj-
časte oblike, 32. moško ime, 33.
osvežujoča pijača, 35. prislov,
36. grška črka, 39. predlog, 40. vas
pri Ljubljani.

KUPON 28

REŠITEV KRIZANKA IZ PREJŠNJE STEVILKE

Vodoravno: 1. kvadrant, 8. le-
ska, 12. skabije, 13. akter, 15. an,
1. 16. tank, 17. ovine, 1. 19. ep,
21. na, 22. stava, 23. dur, 25. po-
lo, 27. oteti, 28. loka, 29. ara, 30.
okopi, 31. ii, 32. (Ivan) Čankar,
r, 33. kipeči, 35. čopi, i, 37. in, 39.
tara, 40. dinamit, 42. metil, 43.
klarinet.

NAŠA NAGRADNA UGANKA

Tudi tokrat smo dobili pre-
senetljivo mnogo rešitev. To
smo pravzaprav pričakovali,
saj smo vam že v opisu ugank
skoraj povedali odgovor.

Posnetek, ki ga vam tokrat
posredujemo, kaže del tovarne
v industrijskem kraju blizu
Ljubljane. Podjetje je znano
po tem, da gospodarsko sode-
luje s številnimi drugimi pod-
jetji ter da izdeluje enega iz-
med poglavitnih delov radij-
skega sprejemnika. Da bo od-
govor še lažji naj povemo, da
podjetje ne sodi v elektroteh-
nično ali kovinsko stroko.

Odgovorite nam:

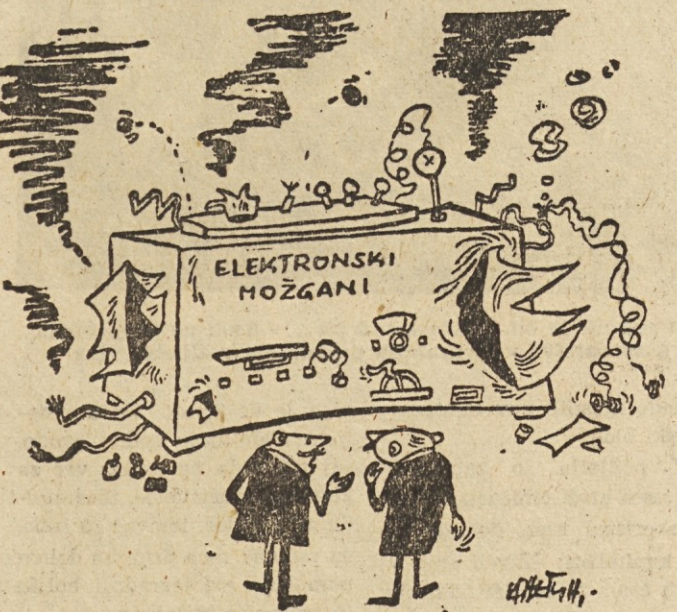
● Kje stoji ta tovarna in
kaj je njen poglavitni izdelek?

Odgovor nam pošljite s ku-
ponom najpozneje do prihod-
njega četrta, 3. septembra, na
naslov našega uredništva: »De-
lavstva enotnost«, Ljubljana,
Kopitarjeva ulica 2. Na pisem-
ski ovitek ne pozabite napisati
»Nagrada slikovna uganka«.

Med reševalci, ki nam bodo
pravočasno poslali zadovoljiv
odgovor, bo žreb izbral enega,
ki bo dobil nagrado v znesku
5000 DINARJEV

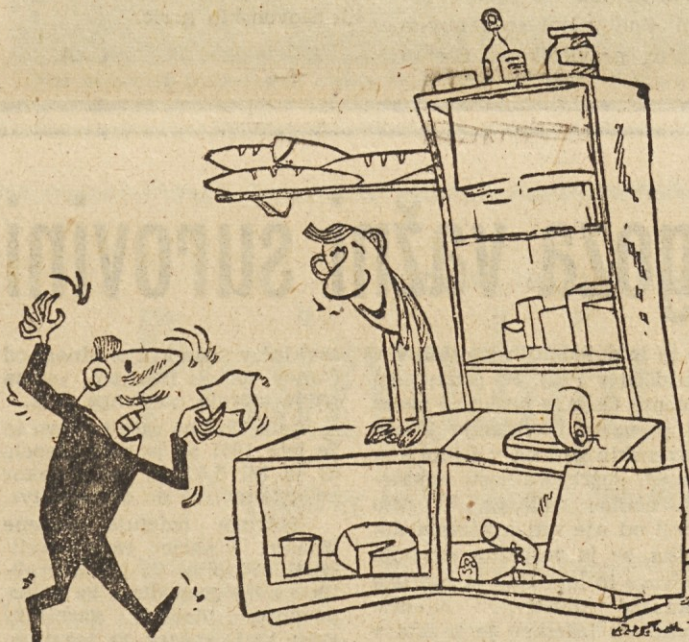
Med tistimi mnogimi, ki so
nam poslali popolne odgovore
na našo zadnjo slikovno ugank-
o, je žreb izbral SILVO FILL-
PIČ, snažilko na Okrajnem so-
dišču v Kamniku, Maistrova
ulica 12. Nagrado 5000 din, ki
ji jo je žreb prisodil, bo dobi-
la po pošti.

Pravilen odgovor na našo
slikovno uganko v prejšnji šte-
vilki pa se glasi: SLIKA KAZE
VHOD V RUDNIK KAOLINA
ČRNA PRI KAMNIKU.

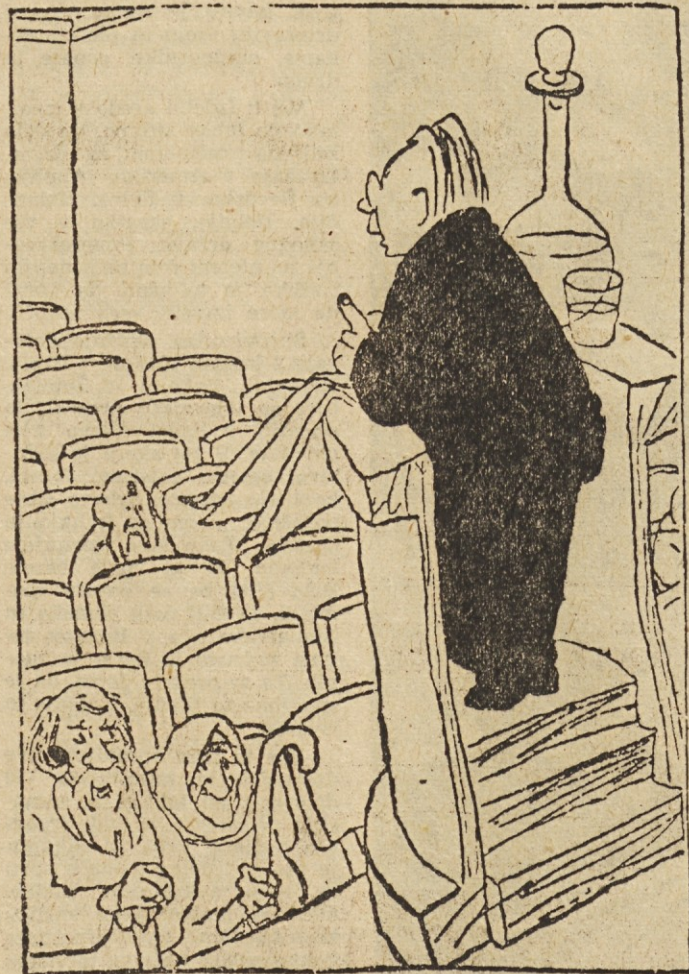
PREVEČ ZAMOTAN RAČUN

— Dal sem mu, da izračuna: če velja kilogram paradiž-
nika 5 dinarjev, zakaj potem stane porcija paradižnikove
solate 40 dinarjev?

V DOBI NAGRADNIH KUPONOV

— Šramota! V kruhu sem dobil listič papirja!
— Ne živcirajte se! Gotovo je bil nagradni kupon!

ALI JE RES TAKO?

Na predavanju »O vključevanju mladih ljudi v družbeno
življenje«

SLIKE IZ ČLOVEŠKIH LAS

Beograjski upokojenec Luka
Maroti dela prav posebne slike.
Lahko bi rekli, da takšnega si-
karja ni nikjer drugje v Jugosla-
viji niti ne v tujini. Slike dela
namreč — s prav posebno spret-
nostjo — iz las. Maroti najprej
naredi osnutek slike, potem nalepi
na platno lase, potem pa jih
obarva. Ima že precejšnjo zbirko
slik iz las in tudi prodal jih je že
nekaj. Dela pejsaže in cele por-
trete. Kaže, da bo napravil celo
razstavo svojih umotvorin.

11.234 BESED NA DOPISNICI

V Jugoslaviji je več drobnopi-
scev, ki tekmujejo, kdo bo napisal
na dopisnico največ besed. Pred
dnevi je uspelo Marku Pavlovi-
ću, gradbenemu tehniku iz Beo-
grada, napisati kar 11.234 besedi

na navadno pošto dopisnico. To
delo je opravil v letu dni. Napisal
je več strani znanega Tolstojeva-
ga romana »Vojna in mir«.

Marko pravi, da njegov rekord
najbrž ne bo dolgo veljal, kajti za
žrobnopisje je v Jugoslaviji sila
mного »strokovnjakov«.

Ce bi pogledali dopisnico z
11.234 besedami, pravzaprav ne bi
razločili, da je kaj napisanega. Se-
le pod povečevalno lečo se poka-
žejo besede in stavki.

REDKO ODKRITJE

Ko se je beograjski pionir
Cvetan Pilipović sprehajal po
Košutnjaku, je našel v bližini
groba kneza Mihajla nekakšen
star kamen. Odnese ga je v Pio-
nirsko mesto in ga pokazal
upravniku Prirodoslovnega mu-
zeja.

Ugotovili so, da je ta »kamen«
pravzaprav fosilni polž, star ne-
koliko deset milijonov let. Znan-

stveniki tega polža imenujejo
Nerinei giganti in je menda ži-
vel v mezozoiku v spodnji kredi.

Fosilni polž, ki ga je našel
Cvetan Pilipović, je najlepši in
najstarejši primerek Nerinea gi-
gantea, ki ga poznamo v naši
državi. Profesor beograjske uni-
verze dr. Kosta Petković pravi,
da so leta 1939 že našli takšnega
polža, vendar je imel le dva za-
voja, okameneli polž mladega
Beograjčana pa ima štiri.

60 LET PASTIR

Na pobočjih Zlatibora živi 70-
letni Lazar Marić, ki je že več ka-
kor 60 let pastir. Pravi, da se sko-
raj ne spomni kdaj je začel pa-
sti. Je sila krepak in zdrav. Niti
ne kadi niti ne pije alkohola. V
življenju je bil samo enkrat v ki-
nu (pred dvema letoma), z vlakom
pa se je peljal le takrat, ko je
odšel na služenje vojaškega roka.

NAVJAJI SO OSTRIGLI NOGOMETNEGA SODNIKA

Pri tekmi med nogometnim
kluboma iz Vrbnice in Koprive —
blizu Kosovske Mitrovice — sre-
ča ni bila na strani nogometašev
iz Vrbnice. Rezultat je bil 6:2. Re-
so navjaji Vrbničanov sprejeli to
kot posledico pristranskega soje-
nja sodnika, so se odločili, da se
mu maščujejo. Niso dolgo okle-
vali, akcijo so podvzeli kar na
nogometnem igrišču. Maščevanje
je bilo enostavno, pa tudi drastič-
no: nekaj najbolj ognjevitih ig-
rač je bilo dobesedno ostriglo.

Sedaj pravijo nogometni so-
dniki v Kosovski Mitrovici, kajne
se šaljijo: »Pojdimo se strič v Vrb-
nico.«

MIŠ UKRADLA 57.000 DINARJEV

Pred nekaj dnevi se je Mitro-
Matij kopal s svojimi prijatelji
Sani pri Prijedoru. Na obali je
pustil obleko, v hlačah pa je imel
denarnico s 57.000 dinarji. S tem
denarjem je prišel na letni odah.

Ko se je po kopanju oblačil, je
opazil, da v žepu nima denarnice.
Seveda se je prestrašil in začel
tako sumničito svoje prijatelje.
Nastala je prava zmeda. Vsi so
iskali denarnico in sumničiti drug
drugega. Šele čez nekaj časa je
eden izmed Matijevih prijateljev
opazil nedaleč od kraja, kjer je
bila obleka z denarnico, kako vte-
če denarnico — navadna poljska
miš.

Sodba nad redkim tatov je bi-
la takoj izrečena in tudi opravi-
ljena. Tatu — miško — so ubili.

NENAVADEN POKAL

Znano je, da dobijo zmagovalci
nogometnih tekem in turnirjev
razna priznanja: pokale, plakete,
zastavice itd. Toda tega običaja ne
upoštevajo povsod. Tako recimo
ne v nekaterih mestih koprivni-
škega okraja.

Ko je pred kratkim organizi-
rilo športno društvo »Osvita« iz
Delekovca nogometni turnir, na
katerem so sodelovale štiri ekipe,
je bilo določeno — in to kakor po
nekakšnem običaju — da se po
deli zmagovalcu — ne zastavice,
ne pokal, temveč — pečen prašič.

Zmagovalac je bila ekipa »Osvi-
ta«, ki je prejela osvojeno trofej
z običajno počastitvijo in jo se-
veda — takoj pojedla.

GRADBENO PODJETJE TEHNIKA V LJUBLJANI

sprejme v takojšnjo zaposlitev:

- 3 šoferje
- 1 rezkalca
- 3 ključavničarje
- 3 mehanike
- 1 šefa strojnega parka (strojni tehnik ali mojster)
- 1 šefa mehanične delavnice
- 40 kvalificiranih zidarjev
- 30 kvalificiranih tesarjev
- 100 nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev